

Møte tirsdag den 12. mai 2009 kl. 10

President: Carl I. Hagen

Dagsorden (nr. 81):

1. Redegjørelse av miljø- og utviklingsministeren om klimapolitikk
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om nødvendige lovendringer slik at kommunene kan innføre brukerstyring med foreldreftall i skolens brukerstyre
(Innst. S. nr. 210 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:41 (2008–2009))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om å bedre innholdet og endre organiseringen av yrkesfaglig opplæring
(Innst. S. nr. 212 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:53 (2008–2009))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Dagrun Eriksen, Ola T. Lånke, Line Henriette Holten Hjemdal og Bjørg Tørresdal om et styrket og mer likeverdig kulturskoletilbud over hele landet
(Innst. S. nr. 209 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:61 (2008–2009))
5. Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskningskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av tiltaksområde 1 og 3 i Erasmus Mundus II-programmet (2009–2013)
(Innst. S. nr. 216 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 56 (2008–2009))
6. Interpellasjon fra representanten Torbjørn Røe Isaksen til kunnskapsministeren:
«Det er en viktig målsetting i skolen at alle elever skal gis like muligheter til å utnytte sine evner og realisere sine talenter, og skolen skal gjennom dette bidra til sosial mobilitet. Elevene skal ha de samme mulighetene, uavhengig av bosted og sosial bakgrunn. Det oppleves ikke som rettferdig av en ungdomsskoleelev at det er foreldrenes bosted som skal avgjøre muligheten til å velge skole. Forskningsresultater viser at fritt skolevalg kan gi mer motiverte elever og lærere, mer engasjerte foreldre samt flere som fullfører videregående fordi de kommer inn på sitt førstevalg. Med dagens ordning er det fylkeskommunene som bestemmer om skolevalget skal være fritt. Det fører til lite forutsigbarhet og stor usikkerhet blant elevene.
Vil statsråden sørge for at det kommer på plass en ordning som sikrer alle elever, uavhengig av bosted, rett til selv å velge videregående skole?»
7. Innstilling frå familie- og kulturkomiteen om menn, mannsroller og likestilling
(Innst. S. nr. 208 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 8 (2008–2009))
8. Interpellasjon fra representanten Ingebrigt S. Sørfonn til nærings- og handelsministeren:
«Finanskrisa rammar norsk næringsliv hardt. Arbeidsløysa og talet på konkursar stig, og stadig fleire bedrifter melder om store likviditetsproblem. Permitteringar og nedleggingar er særleg krevjande for industistader prega av store hjørnesteinsbedrifter. Plastal på Raufoss er konkurs, og fleire andre hjørnesteinsbedrifter har no store utfordringar, m.a. Hydro Karmøy, Hydro Høyanger, Aker Verdal og Sør-Norge Aluminium AS på Husnes.
Vil Regjeringa vera føre var og motverka permitteringar og nedleggingar av hjørnesteinsbedrifter som er heilt sentrale for sysselsetjing og verdiskaping i lokalsamfunn rundt om i landet, og har Regjeringa dei nødvendige verkemidla for å medverka til omstilling og nye, varige arbeidsplassar i lokalsamfunn som vert hardt ramma av finanskrisa?»
9. Forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 27. april 2009 (jf. Innst. O. nr. 56):
«Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for å innføre en kompensasjonsordning til personer eller organisasjoner som frivillig tar hånd om forvillede og hjelpeløse dyr.»
10. Forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 27. april 2009 (jf. Innst. O. nr. 56):
«Stortinget ber Regjeringen sørge for en helhetlig og enhetlig praksis hos Mattilsynet.»
11. Forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 27. april 2009 (jf. Innst. O. nr. 56):
«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det opprettes et sentralt register over saker om beitenekt på grunn av rovdyr.»
12. Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til landbruks- og matministeren:
«Norske myndigheter markedsfører norsk mat i utlandet bl.a. gjennom Innovasjon Norge og på internasjonale messer som f.eks. Grüne Woche i Berlin. Norge har utsøkte råvarer både fra fiskerinæringen og fra landbruket. Likevel ser få andre land på Norge som et gourmetland, og turister reiser ikke til Norge på grunn av vårt kjøkken. Norsk mat kan bli mer variert, og det er behov for en kraftig satsing på å få frem lokale spesialiteter, noe som også vil være viktig for turistnæringen. Nylig vant en norsk kokk den prestisjefulle konkurransen Bocuse d'Or, noe som viser at vi kan hevde oss hvis vi bruker det beste vi har. Norsk landbruk og næringsmiddelindustri kan ha en lysende fremtid hvis vi utnytter dette potensialet riktig.
Hvordan vil Regjeringen arbeide for å gjøre Norge

til et internasjonalt ledende gourmetland basert på norske råvarer?»

13. Interpellasjon fra representanten Line Henriette Holten Hjemdal til landbruks- og matministeren:

«I Soria Moria-erklæringen lovet Regjeringen å halvere nedbyggingen av jordbruksjord innen 2010. Ferske tall fra Statistisk sentralbyrå viser at utviklingen går i motsatt retning. Avisa Nationen gjengir onsdag 18. mars tall fra SSB som viser at norske kommuner i 2008 gav klarsignal til å omdisponere over 16 500 mål dyrket og dyrkbar jord til andre formål. Det nedbygde arealet tilsvarer ifølge Nationen mer enn 2 200 fotballbaner eller langt over 100 vanlige gårdsbruk. Lovnaden om halvering av nedbyggingen er så langt fulgt opp med en oppgang i arealet på omdisponert matjord på 17 pst. på to år. I en verden med stor befolkningsvekst, stort arealpress og økende behov for mat er det viktigere enn noen gang å sikre jordbruksjord for kommende generasjoner.

Hva vil statsråden gjøre for å følge opp lovnaden om å halvere nedbyggingen av jordbruksjord innen 2010?»

14. Referat

Presidenten: Representantene Anne Marit Bjørnflaten og Trine Skei Grande, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentant for Vestfold fylke, Jan Fredrik Vogt, har tatt sete.

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Saera Khan fra og med 12. mai og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Kjell Erik Øie, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Kjell Erik Øie er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges tre settepresidenter for Stortingets møter i dag og for resten av innværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Kenneth Svendsen, Solveig Horne og Anders Anundsen. – Andre forslag foreligger ikke, og Kenneth Svendsen, Solveig Horne og Anders Anundsen anses enstemmig valgt som settepresidenter for denne ukes møter i Stortinget.

Statsråd Erik Solheim overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Endring av ukeprogrammet

Presidenten: Med hjemmel i forretningsordenens § 26 fjerde ledd vil presidenten foreslå at det oppsatte ukepro-

gram for innværende uke endres slik at det i dag, etter stortingsmøtets slutt, settes et referatmøte i Odelstinget. – Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag, og det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:03:02]

Redegjørelse av miljø- og utviklingsministeren om klimapolitikk

Statsråd Erik Solheim [10:03:22]: Vi er snart halvveis i et skjebneår, hvor det på den internasjonale dagsordenen egentlig bare er to retter: finanskrisen og klimakrisen. Alle tegn tyder på at klimaendringene går mye fortere enn vi har trodd, men likevel har den økonomiske krisen stilt verdens ledere overfor andre og veldig akutte utfordringer. Det som gir håp, er at EU ikke skyver klimaproblemet til side, men gjennom sine klimapakker fastholder at krisepolitikken også skal innfri klimamål. Det er også håpefullt at innsettelsen av president Obama i januar gir en helt ny giv i amerikansk klimapolitikk, og det gir håp om at USA blir den positive kraften i klimaarbeidet som verden så sår trenger. Om sju måneder er verdens fokus rettet mot København, der vi forhåpentlig avrunder dette året med undertegning av en ny og ambisiøs klimaavtale.

Tiden er definitivt ute for dem som har ment at de menneskeskapte klimaendringene var en vitenskapelig misforståelse, eller, enda verre, et bestillingsverk fra vitenskapelige nikkedukker. Bare siden klimaforliket ble undertegnet i januar i fjor, har forskningen vist at situasjonen er enda mer alvorlig enn vi da trodde. En stor forskerkonferanse i København i mars oppsummerte nyere forskning fra tiden etter FN's klimapanelers fjerde hovedrapport. Forskerne la fram alarmerende resultater som tyder på at klimaendringene skjer raskere enn klimapanelet beregnet i 2007, med bl.a. større oppvarming og havnivåstigning. Debatten i verden i dag er bare én: Hva gjør vi med dette gigantiske problemet som menneskeheten står overfor?

Temperaturen i Arktis stiger to til tre ganger raskere enn det globale gjennomsnittet. På et århundre har den økt med gjennomsnittlig 2 °C. Det er ett av flere tegn som bør gjøre oss bekymret. Sjøisen har de siste tiårene trukket seg betydelig tilbake og blitt vesentlig tynnere. Breene minsker. De fleste steder smelter og forsvinner snødekket tidligere om våren enn før. Endringer i klima- og isforhold påvirker allerede dyrelivet og urbefolkningenes muligheter til å drive tradisjonell jakt og fiske i mange områder. Også i Antarktis er det registrert betydelig temperaturøkning de siste 50 årene. Forskerne oppdaterte meg om dette da vi samlet mange av verdens miljøvernministre i Antarktis på den norske Troll-stasjonen i februar. I april ble det rapportert at en iskappe på størrelse med Jamaica brøt seg løs fra Wilkinsbreen i Vest-Antarktis – eller for å ta en norsk sammenlikning: en iskappe så stor som Østfold, Vestfold og Akerhus til sammen brøt løs og fløt ut i havet.

Men mer alvorlig, iallfall på kort sikt, enn nedsmeltingen i Arktis og Antarktis er nedsmeltingen av de store breene som forsyner Kina og India med vann. Ismassivene

i Himalaya har et dekningsområde for kanskje 1,3 milliarder mennesker. En elv som Ganges vil gå over til å bli en delårselv hvis den ikke lenger blir forsynt fra breer, men bare er en monsundrevet elv – med helt gigantiske konsekvenser for jordbruket og for de mange menneskene som bor rundt Ganges. Tilsvarende gjelder mange av de andre store elvene i Asia.

Havet har absorbert over halvparten av de økte utslippene av karbondioksyd til atmosfæren. Slik har havet lenge vært en buffer mot klimaendringene. Dette har samtidig gjort at havet har blitt merkbart surere, noe som kan få dramatiske konsekvenser for havmiljøet og livet i havet. Samtidig ser vi også at den oppvarmingen som har skjedd i havet, gjør at havet nå tar opp mindre CO₂ enn før – og dermed svekkes karbonkretsløpet.

Klimaendringene vil føre til mer tørke der det fra før av er tørt. Tørke vil bl.a. kunne gi flere skogbranner, som de katastrofale brannene vi så i Australia tidligere i år. Med forørkning i Afrika ventes det at jordbruksproduksjonen kan falle med over 30 pst. Andre steder vil økt vann og nedbør skape problemer i form av flom, sykkloner og ødeleggende stormer.

Dette kan bare bli noen korte inntrykk av de drastiske endringene kloden står overfor. Men la meg også legge til at klimaendringene er en økende trussel mot naturmangfoldet. Opptil 30 pst. av artene på jorda står i fare for å bli utryddet dersom temperaturen øker med mellom 1,5° og 2,5°. La oss minne oss selv på at vi nå er inne på spor som vil gi en mye større oppvarming enn dette. For å oversette det til norske forhold: Fjellet er en del av den norske folkesjela. Villreinen er en art som vil kunne få dårligere levevilkår. Varmere og fuktigere klima om sommeren vil gjøre at reinen blir mer påvirket av sjukdommer og parasitter, og mildere vintre vil gi mer ising som gjør at reinen får det vanskeligere med å skaffe seg mat. Rovfuglene kan være truet når klimaendringene virker direkte inn på matfatet deres gjennom økte svingninger i smånagerbestanden. Men også når vi ser ut over kysten – og Norge har mye kyst – har vi allerede sett massedød av sukkertare. Dette skyldes sannsynligvis en kombinasjon av oppvarming av havet – det er snakk om en art som er helt spesialisert mot bestemte temperaturer – og lokal påvirkning fra nedslamming og avrenning. Kombinasjonen av dette er en dødstrussel mot sukkertaren. Vi ser mye av det samme når det gjelder korallrevene. Forsuring av havene er en sterk trussel mot korallrevene, og på toppen av det kommer lokalt stress som vi på ulike måter påfører dem. Det var også en av grunnene til at korallrevene fikk en så sentral plass, sammen med tareskogen, i forvaltningsplanen for Norskehavet, som vi nettopp la fram.

Tap av arter er alvorlig i seg selv, men det er også et tydelig tegn på en svekkelse av økosystemene, av selve grunnlaget for menneskenes liv og velferd. Samtidig er bevaring av naturmangfoldet en del av løsningen på klimautfordringene. Våtmarker gir flombeskyttelse. Mangrover og korallrev gir kystbeskyttelse. Naturlig vegetasjon holder på jordmasser og forhindrer ras. Et bredt genetisk mangfold gir beskyttelse til matproduksjon og grunnlag for tilpasning til et endret miljø gjennom naturlig seleksjon.

Utnyttelse av de naturlige forsvarsverkene er den beste formen for beskyttelse mot klimaendring, og på sikt den billigste. En bærekraftig forvaltning av økosystemer må derfor styrkes for å sikre at økosystemene får best mulig bufferkapasitet og tid til å tilpasse seg de endrede miljøforholdene. Kortsiktig avkastning i form av ulike inngrep må veies mot framtidens behov. Dessuten gjelder det samme for nesten alle naturmangfoldstiltak som for klimatiltak: Det koster langt mindre å sette i verk nødvendige tiltak nå, enn å betale for konsekvensene senere.

Vi mener det er viktig å styrke samspillet mellom de tre Rio-konvensjonene om klima, biomangfold og forørkning. Velfungerende økosystemer er selve grunnlaget for overlevelse på denne kloden.

La meg oppsummere det jeg har sagt til nå: Planeten Tellus vil bestå selv med drastisk klimaendring, men drastisk klimaendring er en meget alvorlig trussel mot plante- og dyreliv og potensielt en dødelig trussel mot menneskene på jorda.

Den krisen som startet med et sammenbrudd i det amerikanske finansmarkedet, har nå bredt seg til nær sagt hele verden. Millioner av mennesker har mistet jobben. Også i Norge har mange fått en hverdag preget av usikkerhet. Regjeringen står sammen med andre lands regjeringer overfor en enorm oppgave: å begrense skadevirkningene av krisen og få økonomien tilbake på sporet – tilbake på sporet, men ikke tilbake på det gamle sporet. Det må ikke bli sånn at når veksten igjen får tak, er alt ved det gamle. Krisepolitikk kan og skal ha en grønn profil i alle de spørsmål vi tar tak i. Det har Regjeringen vist med den tiltakspakken vi la fram i januar. Da pluss vi på med mye penger til energieffektivisering i bygg, til jernbane, til ladestasjoner for elbiler og til gang- og sykkelveier. Vi må ha som ledestjerne innen den nye grønne krisepolitikken den generasjonen av politikere ledet av Franklin D. Roosevelt som omformet krisen på 1930-tallet til en ny gigantisk mulighet, og som ut av den krisen skapte en ny sosial kapitalisme med alderspensjon, inngrep i markedet, velferdsstater, osv. Akkurat det samme må vi gjøre nå: gjennom krisen omforme samfunnet til en grønnere økonomi.

Jeg er enig med den sveitsiske forfatteren Max Frisch som en gang sa: «Krise er en produktiv tilstand. Man må bare fjerne bismaken av katastrofe.» Finanskrisen har vist at regjeringer over hele verden kan handle med beslutsomhet og kraft – hvis de bare vil. Klimaendringene vil gi større og mer langsiktige skader enn finanskrisen. Sternrapportens regnestykke er ikke forandret. Det er langt billigere for verden å kutte utslippene nå enn å skyve problemene foran seg og vente og så bære kostnadene ved framtidige klimaendringer.

Det som gjør klimaendringene vanskelig å håndtere, er at de rammer urettferdig. De er urettferdige på tvers av generasjoner og på tvers av landegrenser. De største problemene rammer de fattigste landene, mens de historisk er skapt av den rike verden. Og de rammer her og nå. I all kontakt vi har med kinesiske og indiske ledere sier de bare: Kom ikke og fortell oss om klimaendring. Klimaendringen er en større trussel for India for enn den er for Europa, den er en større trussel for Kina enn den er for

Nord-Amerika. Vi er sammen i dette, vi må bare ha en rettfærdig internasjonal avtale.

FNs klimapanel har nylig vedtatt å lage en spesialrapport om katastrofer og ekstremvær etter forslag fra Norge. Katastrofer og ekstremvær vil være et større problem for andre land enn for Norge, men det vil også kunne ramme vårt land. Denne rapporten vil bidra til kunnskap bl.a. om forebygging av konsekvenser av ekstremvær.

I Norge har Regjeringen denne våren lagt fram både en utviklingsmelding og en melding om norsk utenrikspolitikk som begge setter klima som et helt sentralt element på dagsordenen – både i utviklingspolitikken og i utenrikspolitikk. Her framheves sammenhengene i vår politikk. Vi viser hvordan klimautfordringene er grunnleggende i utviklingspolitikken, og hvordan klima og energipolitiske interesser inngår som en helt avgjørende del av norsk utenrikspolitikk.

Noen kritiserer fortsatt Regjeringen for å bruke bistandsmidler på klimatiltak. Jeg er og blir helt uenig i denne kritikken. Løser vi ikke klimakrisen, vil den over tid kraftig forsterke verdens fattigdomsproblemer, i en slik grad at de blir uoverkommelige. Gjør vi ikke betydelige framskritt for å løse verdens fattigdomsproblemer, vil svært mange utviklingsland verken kunne eller ville være med på en internasjonal forpliktende klimadugnad.

– Beklager stemmen, president, jeg har pådratt meg et eller annet. Jeg har ikke vært i Mexico, og har heller ikke gitt klem til noen som kom fra Mexico, slik som Barack Obama åpenbart snakket om her om dagen!

Verden står overfor en særlig utfordring i år. Etter stor dramatik på Bali i 2007, ble det enighet om veikartet som fører fram til København og klimatoppmøtet i desember. Regjeringens fremste mål for København-møtet er enighet om en ambisiøs global klimaavtale, et virkelig gjennombrudd i klimakampen. Men dette er vanskelig, for siden 1970 har verden sett en voldsom vekst i energiproduksjon og transport. De globale utslippene har økt med hele 70 pst. fra 1970 og fram til i dag, og utslippene fortsetter å øke raskt. Dette står i veldig skarp kontrast til de reduksjoner vi vet må til for å unngå de mest ødeleggende klimakonsekvensene. Da må de globale utslippene ikke øke, men tvert imot reduseres med 50–85 pst. innen 2050. Det betyr at veksten må stanses, så må vi ha reduksjon, og utslippskurvene må snu i løpet av veldig få år.

En slik reduksjon vil kreve en teknologisk revolusjon. Dette er en omveltning som industrilandene må lede, men som også krever at de største utviklingslandene bidrar. Industrilandene, som bare har 20 pst. av verdens befolkning, står for nesten halvparten av verdens utslipp, men utviklingslandenes bidrag vil øke i årene framover som følge av en kombinasjon av økonomisk vekst og befolkningsvekst. Det aller meste av den globale utslippsveksten de nærmeste årene, fram mot 2030, er forventet i utviklingsland.

For å få til de nødvendige reduksjonene i utviklingslandenes utslipp må industrilandene være villig til å komme opp med betydelig ny finansiering, samtidig som utviklingsland selv må bidra basert på sine forutsetninger. Utviklingslandene må gis rom til økonomisk vekst slik at de

kan redusere fattigdommen, bl.a. ved at en mye større del av verdens befolkning får tilgang til elektrisitet basert på klimavennlige teknologier. Det er flott at elektrisiteten er fornybar, og at den f.eks. kommer fra solceller. Jeg var nettopp og besøkte Rampura, en landsby i India, hvor det norske firmaet Scatec Solar har elektrifisert landsbyen ved hjelp av solceller. Det er et prosjekt som India og Norge i fellesskap, privat og offentlig, vil forsøke å rulle ut i mange flere landsbyer med det siktemål at det skal kunne være et bredt tilbud til indiske landsbyer om å bli solcellebasert – et godt og enkelt eksempel på noe mange andre også bidrar til.

EU og Norge har foreslått klare og ambisiøse reduksjonsmål for seg selv og anslag for nødvendige utslippsreduksjoner for industrilandene samlet. Men mange industriland sitter fortsatt på gjerdet. For utviklingslandene bekrefter dette dessverre mangel på vilje og handlekraft. Store utviklingsland ønsker ikke å påta seg bindende utslippsforpliktelser, og i hvert fall ikke før de ser hva de rikeste industrilandene legger på bordet.

Jeg snakket tidligere i år med Obamas mest sentrale rådgivere i klimapolitikken, og jeg føler meg trygg på at USA vil spille en ledende rolle fram mot København-møtet. Vi så et godt eksempel på hvilken kolossal rolle og betydning USA har da verdens miljøvernministre møttes i Nairobi i februar. Fram til det møtet hadde det vært et klart nei fra hele verden til å innføre et globalt forbud mot kvikksølv. Norge hadde tatt det opp. Vi fikk med oss EU, og så fikk vi med oss Afrika, men alle sa: Ta det ikke opp her. Så snudde USA. De amerikanske forhandlerne smilte 360 grader rundt hodet da de endelig fikk lov til å legge fram det de selv mente, og ikke det Bush mente. Og i løpet av et moment var hele verdens situasjon når det gjaldt kvikksølv, forandret. En grunn til det var selv sagt at man ikke lenger kunne gjemme seg i skyggen bak USAs forrige president. Den skyggen var bred. Det var mange land som gjemte seg i den. Det var også norske politikere som gjemte seg i den skyggen. Men den skyggen er ikke lenger til stede, og det er ikke lenger mulig å gjemme seg bak USA for dem som ikke vil bevege seg på klimaområdet. Klima er vanskeligere enn kvikksølv, men dette demonstrerer USAs nøkkelrolle.

Kina og USA, de to klart største utslippslandene uten forpliktelser, sitter med nøkkelen til resultater i København. Forholdet mellom Kina og USA i klimapolitikken er komplisert, men samspeillet mellom disse, som en del kaller G2, vil være sentralt for det endelige resultatet. Det var derfor et veldig godt tegn at utenriksminister Hillary Clinton satte finanskrise og klima øverst på dagsordenen under sitt besøk i Kina i år, og fikk til en god dialog om disse helt sentrale spørsmålene. Andre u-land er også viktige. Land som har en sterk stemme i forhandlingene, er land som Sør-Afrika, Brasil og India i tillegg til Kina.

Norge arbeider for en ambisiøs, ny global klimaavtale som har som utgangspunkt at den globale gjennomsnittstemperaturen ikke skal øke med mer enn 2 °C fra førindustrielt nivå. Det er helt nødvendig å understreke at selv om vi skulle nå dette som i forhandlingene framstår som et ambisiøst mål, vil det likevel ha svært dramatiske conse-

kvenser. I allerede flomutsatte områder som Bangladesh, for å ta det landet som eksempel, vil det gå fra vondt til verre. To grader vil bety at store arealer vil bli oversvømt. Ved så lite som 50 cm havnivåstigning – som er vesentlig mindre enn hva vi frykter vil komme – vil mer enn 17 millioner mennesker måtte evakueres. Når vi vender blikket mot oss selv, vil også Norge måtte belage seg på betydelig mer nedbør, selv om vi antakelig kommer heldigere ut av klimaendringene enn mange andre land. Togradersmålet krever et internasjonalt klimaregime som samlet sett er mye mer ambisiøst enn dagens regime som for lengst er innhentet av virkeligheten. Klimaregimet må være basert på den til enhver tid gjeldende vitenskapelig kunnskap, ikke på hva vi kan gjøre og hva vi har lyst til å gjøre, men på hva vi må gjøre – basert på den samlede sum av verdens beste vitenskapsmennesker. Alle land og sektorer må omfattes av en ny avtale med effektive etterlevelsesmekanismer. For industrilandene må det settes tallfestede mål, slik Norge og EU har gjort. Utviklingsland med store og raskt voksende utslipp må ta sin del av ansvaret ved å forplikte seg til å tilrettelegge for at den forventede veksten i deres egne utslipp blir betydelig redusert. Det sporet vi nå er inne på, vil lede til fire–fem graders temperaturstigning i løpet av det århundret vi allerede er godt inne i, med helt ufattelige konsekvenser for menneskeheten. Derfor må vi snu. Togradersmålet er sentralt, selv om det kommer til å være vanskelig å innfri.

For å oppnå slike utslippsreduksjoner må det etableres en global incentivstruktur der utslippsreduksjoner lønner seg økonomisk. Det viktigste ved dette er å etablere en internasjonal pris på CO₂ gjennom et globalt karbonmarked.

Eksisterende klimateknologi må tas i bruk i full skala. Analysene til bl.a. FNs klimapanel og Det internasjonale energibyrået viser at vi må satse på både økt energieffektivisering med tilgjengelig teknologi, økt fornybar energi-produksjon og ny teknologi på det området, og samtidig introduksjon av helt nye teknologier. En slik ny teknologi er karbonfangst og -lagring.

Karbonfangst og -lagring for kraftproduksjon er viktig for å innfri Norges egne framtidige utslippsforpliktelser. Målet for den teknologien som vi utvikler på dette området, er at den skal bidra til betydelig reduksjon av CO₂-utslipp også utenfor Norge. Det som startet som et norsk nasjonalt kompromiss, har fått en global betydning som det er stor interesse for. Men kostnadene i dag for denne teknologien er for høye. Det brukes for mye energi på å skille ut karbon, eventuelt for å lagre det til at vi er i stand til å få til et kommersielt marked for karbonfangst og -lagring. Det er situasjonen nå, men vi arbeider hardt for å løse dette. Derfor satser vi sterkt på teknologi langs hele teknologikjeden når det gjelder CO₂-håndtering – fra forskning og utvikling til bygging av renseanlegg i fullskala. Norge har ledende forskningsmiljøer og vil derfor satse tungt på forsknings- og utviklingsprogrammer for å sikre bevilgninger til dette arbeidet. For å illustrere hvor langt framme Norge er, vil jeg trekke fram at SINTEF skal lede EUs nyeste forskningsprosjekt på CO₂-håndtering i kull- og gasskraftverk, et prosjekt som har 14 partnere fra åtte land. Og selv om CO₂-fangst fra gassproduksjon er viktig,

er det klart at den globale betydningen ligger aller mest i å få til dette for kull.

Vi bygger et europeisk teknologisenter på Mongstad for å utvikle, teste og kvalifisere ny teknologi for fangst av CO₂ fra røykgass. Dette teknologisenteret vil bidra til omfattende læring, som vil få internasjonal betydning for framtidige anlegg.

Norge har som ett av få land også mulighet til å ta det første viktige skrittet over til fullskala. Det er aldri før bygd et anlegg for fullskalafangst av CO₂ fra kraftproduksjon noe sted i verden. Det er ingen tvil om at dette både er kostbart og teknologisk krevende. Dette skal vi likevel få til på Mongstad! Prosjektet vil, sammen med teknologisenteret, føre til omfattende teknologitvilling. Her avventer vi selvsagt et fruktbart samarbeid med EU-land, USA, Australia og andre som planlegger parallelle løp – i konkurranse, men også i fruktbart vitenskapelig samarbeid.

Også på Kårstø har staten engasjert seg for å få på plass CO₂-håndtering. Når gasskraftverket der går for fullt – som det jo bare gjør til tider – er det et av Norges aller største punktutslipp. Her vil et renseanlegg gi viktige erfaringer til senere prosesser. I tillegg oppnår man å rense et stort punktutslipp.

Internasjonalt har det i lang tid vært en debatt om sikkerheten ved lagring av CO₂. Norge har hatt en pådriverrolle for å få på plass et godt regelverk for miljømessig sikker geologisk lagring, bl.a. gjennom havmiljøkonvensjoner, som Miljøverndepartementet har ansvar for. EU har nå oppnådd enighet om et nytt lagringsdirektiv, som langt på vei er basert på regelverk utviklet under havmiljøkonvensjonene, og som ellers reflekterer det eksisterende regelverket for virksomhet offshore på en god måte. Dette regelverket vil bli gjennomført i Norge. La meg legge til at for å spre kunnskap om CO₂-håndtering og for å diskutere både teknologigjennomføring og lagringssikkerhet inviterer statsministeren til en høynivåkonferanse i Bergen mot slutten av måneden, som vil bidra til å sette spørsmålet ytterligere på den globale dagsordenen.

Norge arbeider for at et nytt globalt klimaregime skal omfatte utslipp fra både internasjonal skipsfart og internasjonal luftfart. Klimagassutslippene fra internasjonal transport er i kraftig vekst. Det er tall som kan tyde på at utslippene fra norske skip i forskjellige registre i størrelse tilsvarer omtrent alle andre utslipp fra Norge – det illustrerer størrelsesforholdene her. Under enhver omstendighet er det store utslipp fra norske skip. Men vi samarbeider godt med rederinæringen om å forsøke å gjøre noe med dette. Globalt utgjør internasjonal skipsfart 2–3 pst. av de samlede klimagassutslippene. Norge har nå lagt fram forslag om hvordan skipssektoren skal inkluderes i et nytt globalt klimaregime. Det er et område der vi blir lyttet til siden vi er en stor og moderne skipsfartsnasjon. Det norske forslaget innebærer at det fastsettes et utslippsmål for skipssektoren, og at den internasjonale sjøfartsorganisasjonen IMO utformer virkemidler for å nå et sånt mål.

En gang het det: «Vår ære og vår makt har hvite seil oss bragt». Mitt håp er at ære og makt heretter skal komme

fra den samme driftigheten og dristigheten – anvendt på miljøutfordringene. Vår flåte bør være den «hviteste» i verden i miljøforstand.

Polarområdene er et annet felt hvor Norge har et særlig ansvar. Roald Amundsen var den første på Sørpolen, i 1911, og han ble også den første til å nå Nordpolen, i 1926. Mens Amundsen nådde Nordpolen med luftskipet «Norge», brukte Børge Ousland og Erling Kagge pulk og ski da de nådde polpunktet i 1990. Frykten nå er at framtidige polfarere til Nordpolen vil måtte bruke båt. For et par uker siden inviterte utenriksminister Jonas Gahr Støre nobelprisvinner Al Gore til en ministerkonferanse i Tromsø om ismelting. Fokus ble her satt på sammenhengen mellom nedsmelting av is i Arktis og i Antarktis og global nedsmelting av breer, ikke minst med vekt på Himalaya-plataet, men også på Andesfjellene og andre steder. Det ble nedsatt en internasjonal ekspertgruppe som skal skrive en rapport om ismelting globalt. La meg nevne at min svenske kollega, utviklingsminister Gunilla Carlsson fra det svenske høyrepartiet, kom tilbake fra nettopp Andesfjellene, helt sjokkert over hva hun der hadde sett av nedsmelting av breene i Bolivia – og hva det betyr for økosystemene rundt. Deklarasjonen fra møtet i Tromsø inneholder den mest oppdaterte kunnskapen om disse dramatiske konsekvensene av klimaendringene, og den vil bli lagt fram under København-konferansen med et budskap om kraftig forsterket innsats for å redusere globale klimautslipp. FNs generalsekretær Ban Ki-moon vil også komme til Norge i månedsskiftet august/september for selv å ta i øyesyn nedsmeltingen av polarisen i Arktis.

17 pst. av globale klimagassutslipp skyldes avskoging og skogferringelse i utviklingsland. Regjeringens klima- og skoginitiativ ble lansert av statsministeren på Bali i desember 2007, og har som et sentralt mål å bidra til at utslipp fra skog i utviklingsland omfattes av et nytt internasjonalt klimaregime. Norge arbeider aktivt for at utslipp fra disse kildene skal bli en del av det nye klimaregimet etter 2012. Derfor lovt Jens Stoltenberg på Bali i 2007 at Norge er beredt til å trappe opp innsatsen for tiltak mot klimautslipp fra avskoging og skogferringelse i utviklingsland til inntil 3 milliarder kr årlig.

Tiltak mot utslipp fra avskoging og skogferringelse i utviklingsland er blant de raskeste og mest kostnadseffektive vi kan sette inn. Men la oss ikke ha noen illusjoner om at de er blant de enkleste. Det er sterke drivkrefter som bidrar til avskoging. Det er alt fra den enkelte bondes ønske om å forsørge sin familie ved å dyrke soya eller tjene penger på kjøttproduksjon til sterke drivkrefter i verdensmarkedets etterspørsel etter papir – hogst og handel med tropisk tømmer – til palmeoljeplantasjer og til lokalbefolkningens behov for dyrkbar mark, ved og tømmer. Det er et sett av ulike årsaker til avskogingen. Vi må bare finne mekanismer som sikrer at det blir mer lønnsomt for både bønder, selskaper og stater å bevare skogen og utnytte den fornuftig enn å hogge den ned. Vi må forene utslippet fra avskoging med det utviklingspolitiske målet om å bidra til redusert fattigdom.

Utfordringen i mange av samarbeidslandene er store. Noen av dem har et stort korrupsjonsproblem, andre har

dårlig styresett mer generelt og i tillegg andre er det ikke stor forståelse for skogtiltak som en ny type utviklingssamarbeid. Men vi møter også en rekke land som selv har tatt initiativ på dette området. La meg nevne det veldig fattige, og befolkningsmessig lille, Papua Ny-Guinea, som virkelig har vært en drivkraft i å sette dette på den globale dagsordenen. En rekke land i Latin-Amerika har også gått i spissen på dette området. Dette er land som er villige til å diskutere gjennomgripende reformer for å snu utviklingen, og nå er utfordringen å få til denne prosessen i viktige skogland, som er godt i gang, og ikke minst å få flere givere med på laget, slik at størrelsesordenen på midlene i København blir tilstrekkelig til å kunne hjelpe dem som ønsker å hjelpe seg selv.

For å sikre langsiktige og reelle utslippsreduksjoner blir det særlig viktig med globale løsninger som hindrer «lekkasje», slik at redusert avskoging ett sted, la oss si på den indonesiske øya Kalimantan, ikke fører til økt avskoging på den indonesiske øya Vest-Irian. Det gir ingen mening, og derfor må man ha globale regimer, og nasjonalstatene må ta styring i sin håndtering av utslippene. Vi må internasjonalt etablere kunnskap om og tillit til systemet for overvåking av skogområdene og deres evne til å binde karbon. Det er den enkelte nasjonalstaten som må sette standarden for hva den skal gjøre i eget land. Det enkelte land må utvikle en plan, så kan det internasjonale samfunnet komme inn og støtte den planen.

Deler av de norske midlene finansierer et nytt FN-program som kalles UN-REDD. I det samarbeider for øyeblikket regjeringer i ni tropiske land om utformingen av nasjonale strategier for redusert avskoging, men vi har en strøm av henvendelser fra viktige skogland, Bolivia, for å nevne ett, og andre, som altså kommer til oss og ønsker at vi skal gjøre mer og i direkte samarbeid med dem, Guyana i Sør-Amerika for å nevne et annet.

Både frivillige organisasjoner og urbefolkningsgrupper skal være med og utforme strategiene. Norge er også største giver i et lignende initiativ som ledes av Verdensbanken, som heter «The Forest Carbon Partnership Facility». Gjennom norsk påtrykk og gjennom å bruke den store pengegaven som Norge har gitt til dette formålet, har vi bidratt veldig effektivt til å bringe de ulike FN-organisasjonene sammen, bringe FN sammen, med Verdensbanken på dette området. Selv om det kan virke opplagt, må jeg nok si at det å bringe FN-organisasjonene sammen med Verdensbanken er blant de vanskeligste oppgavene på et område som dette.

I tillegg bidrar Norge til Congo Basin Forest Fund sammen med Storbritannia og andre. Det er et fond for vern og bærekraftig forvaltning av Kongobassengets skogområder, som er de nest største i verden. Vi støtter Brasils Amazonas-fond. Amazonas er den største regnskogen i verden. Brasils Amazonas-fond er nok det mest utviklede redskapet vi har for øyeblikket. Det skal finansiere aktiviteter som støtter opp under de brasilske myndigheters innsats mot avskoging. Da statsministeren og jeg var på reise i Brasil i fjor, så vi selv hvordan urfolk verner skogen mest effektivt, og at det er mulig å finne fram til alternative inntektskilder til tømmerhogst. I tillegg til de vel-

dig gode resultatene som er oppnådd innenfor programmet selv, bidrar også klima- og skoginitiativet til stor positiv oppmerksomhet om Norge og positiv omtale i nesten alle internasjonale miljøkretser, og det har bidratt til å markere Norge som et miljøpolitisk foregangsland. Jo mer vi får stempel som foregangsland, desto større krav vil det bli stilt til oss om å levere på dette området. Det er store forventninger som er bygd opp.

Det samme gjelder vårt forslag til finansiering av tilpasningstiltak i utviklingsland. Det er behov for å skaffe store summer internasjonalt for å finansiere slike tiltak. Det er fremmet forslag til flere ulike mekanismer for å skaffe penger til dette, men Norge har høstet mye støtte for sitt finansieringsforslag, som sammen med det forslaget Mexico har lagt fram, er de to forslagene som nå grunnleggende diskuteres i de internasjonale klimaforhandlingene. Norge har foreslått at noen få prosent, f.eks. 2 pst., av kvotene under Klimakonvensjonen auksjoneres internasjonalt, og at disse pengene brukes til finansiering. Det vil bety at land med utslippsforpliktelser i en framtidig klimaavtale, de rike industrilandene, vil bære kostnadene. Forslaget er innovativt og robust fordi det bringer fram midler uavhengig av ordinære budsjettbehandlinger i hvert enkelt land. Vi opplever at forslaget møter stadig voksende interesse blant andre land, særlig blant utviklingsland. Også EU-kommisjonen har foreslått dette norske forslaget som ett av to mulige finansieringsmekanismer i en ny avtale. Jeg hadde en god drøfting av dette forslaget med EUs miljøvernminister i Praha for et par uker siden, og i en rekke andre sammenhenger, med EU-ledere. Vi arbeider aktivt videre med å spre kunnskap om og søke støtte for forslaget. For å illustrere interessen for forslaget kan jeg nevne at jeg er invitert, jeg tror som den eneste ikke-afrikaner, til Den afrikanske unions miljøvernministermøte om 14 dager. Hovedpoenget er å redegjøre for det norske skoginitiativet og det norske finansieringsforslaget på dette møtet i Nairobi.

Det norske forslaget er særlig tenkt å reise midler til tilpasning og kapasitetsbygging i u-land. Det vil også kunne skaffe penger til å redusere utslipp, som f.eks. ved finansiering av teknologiutvikling og tidlige reduksjoner av utslipp fra avskoging i u-land.

Til sjuende og sist er det vanskeligste temaet med tanke på å få en avtale i København den manglende tillit mellom industriland og utviklingsland, som fortsatt preger klimaforhandlingene – om enn miljøet i klimaforhandlingene er blitt drastisk endret etter at Barack Obama ble president i USA. Noe av denne uenigheten kan tilskrives forhandlingstaktikk, men det er liten tvil om at det blir meget krevende å oppnå enighet om en ambisiøs avtale i København. Derfor må verdens toppledere, presidenter og statsministre, inn i bildet mer enn noen gang før. De må engasjere seg i klimaforhandlingene. De må ta ledelse i de mange begivenhetene som vil skje fra nå og fram til København-møtet. Det må vises politisk dristighet. Norden har en nøkkelrolle gjennom Danmark, som er vertskap for København-toppmøtet, Sverige, som har formannskapet i EU i perioden for København-møtet, og Norge, som er pådriver på ulike områder der vi kan være mer markert enn

Danmark kan være som vertskap, og Sverige kan være som konsensusdriver i EU. Samlet sett tror jeg de nordiske land, gjennom veldig tett kontakt, kan ha langt større betydning enn ellers.

Det vil bli holdt en rekke møter på statsleder- og ministernivå som skal bidra til politisk trykk og styring fram mot København-møtet. Man trenger ikke stor spåmannskunst for å si at det er ikke i forhandlingene i seg selv alle løsningene vil bli funnet, men når de blir hevet opp på et politisk toppnivå. Regjeringens medlemmer benytter enhver anledning til å ta opp klimaforhandlingene i politiske samtaler, enten det er statsministeren, utenriksministeren, meg selv eller andre regjeringsmedlemmer. Siktemålet er å formidle og få gjennomslag for norske synspunkter, og få større forståelse for og kunnskap om andre lands syn og forventninger. Norge prøver også å fokusere på sammenhengene mellom handelspolitikk og klimatiltak. Det er av stor betydning at regelverket i Verdens handelsorganisasjon og det kommende klimaregimet vil fungere gjensidig støttende, slik at vi løser faren både for sosial dumping, eller miljømessig dumping, som noen er bekymret for, men samtidig ikke går inn i proteksjonisme, som andre land er bekymret for. Her ligger det mye sprengstoff, og det er viktig at det finnes balanserte kompromisser i forhandlingsprosessen.

Klimaforliket innebar et taktskifte i norsk klimapolitikk. Jeg vil berømme Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre for både dialogen vi hadde, og sluttresultatet. Et tverrpolitisk samarbeid som dette legger et solid fundament for en stø og ambisiøs klimapolitisk kurs. Jeg ønsker allerede nå å invitere forlikspartnerne til samtaler med sikte på å få til en avtale om et klimaforlik II som en oppfølging av rapporteringen til Stortinget om klimapolitikken i 2010. Denne rapporteringen vil være basert på det arbeidet som Statens forurensningstilsyn legger fram på slutten av dette året. I dette ligger det et ønske fra Regjeringen om fortsatt bred forankring av klimapolitikken. Randolph Churchill, Sir Winston Churchills far, sa en gang at det er en opposisjons plikt å opponere. Det er riktig, men samtidig er det også en opposisjons plikt å bidra til de beste resultater for landet, og det gjorde opposisjonen i klimaforliket. Vi er nå i gang med en dugnad som vi må stå sammen om på tvers av de vanlige politiske skillelinjene, og jeg vil gi honnør til opposisjonen for at de i klimaforlikdiskusjonen ikke brukte all tid på å opponere, men heller brukte mye krefter på å gjøre klimaforliket så ambisiøst som mulig. Jeg håper vi kan fortsette å presse hverandres klimaambisjoner i riktig retning både før og etter valget.

Vi ble enige om tiltak som faktisk kan bevege internasjonalt klimaarbeid og motivere til innsats relativt raskt. Klima- og skoginitiativet, som jeg behørig har omtalt, er det fremste eksempelet på noe som gjennom klimaforliket har satt Norge ettertrykkelig på den globale dagsordenen og beveget dette området raskere enn kanskje noe annet område foran møtet i København. Det er også viktig at Norge, som et rikt industriland, i de internasjonale klimaforhandlingene demonstrerer tydelig vilje til å gå foran og redusere egne utslipp. Dette har i alle år vært

et ufravikelig krav fra utviklingslandene i forhandlingene.

Under behandlingen av klimaforliket var det enighet om at Norge i 2020 skal kutte de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 pst. av Norges utslipp i 1990. Det ble ansett som realistisk i klimaforliket å redusere utslippene i Norge med 15–17 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i forhold til referansebanen slik den er presentert i nasjonalbudsjettet for 2007 når skog er inkludert. Jeg skal ikke legge skjul på at dette er krevende og ambisiøse mål. Vi visste da vi inngikk forliket, at det allerede lå an til en betydelig vekst i utslippene fram mot 2020. Motoren i denne veksten er økt velstand. Vi kjøper bil nummer to, vi kjøper flere og nye ting til boligen, og vi reiser mer. I tillegg har olje- og gassproduksjonen siden 1990 gitt vesentlig utslippsvekst. Alle piler, både i Norge og internasjonalt, peker i retning av økte utslipp, og det er denne trenden vi skal snu med klimaforliket. Det er ikke lett i Norge, og det er enda vanskeligere internasjonalt.

Regjeringen bestreber seg selvsagt på å følge opp alle punktene i klimaforliket:

- Vi har lagt om avgiftssystemet slik at biler med lite CO₂-utslipp blir billigere, og biler med høyere utslipp blir dyrere.
- Vi har doblet belønningsordningen for kollektivtrafikken.
- Vi har økt investeringene i jernbane.
- Vi har tredoblet innsatsen knyttet til forskning på fornybar energi.
- Vi bruker i år nærmere 2,6 milliarder kr på arbeidet med energieffektivisering, fornybar varmeproduksjon og vindkraftutbygging. Dette er over tre ganger så mye som Enova disponerte i 2005 da den rødgrønne regjeringen fikk makten.
- Vi vil forby installering av oljekjele i nye bygg og ved større ombygginger fra 1. januar 2010.

Vi arbeider hardt med å komme helt i mål med andre punkter i forliket. I klimaforliket ble Regjeringen enig med opposisjonen om å gjenoppta drøftinger med Sverige om et felles marked for elsertifikater, såkalte grønne sertifikater. Ambisjonen er å få på plass de sentrale prinsippene for hvordan markedet skal utformes innen 1. oktober i år.

Vi ser imidlertid tegn på at selv en god oppfølging av klimaforliket ikke er nok til å oppnå de nødvendige utslippsreduksjonene i 2020. Regjeringen jobber derfor kontinuerlig med å videreutvikle klimapolitikken. La meg nevne tre konkrete områder.

For det første: fastlandsindustrien. Omtrent halvparten av industrien er fortsatt ikke omfattet av virkemidler for å redusere klimagassutslippene. Dette bryter med prinsippet om at forurenser betaler, og fører til at andre deler av samfunnet må bære en større del av kostnadene for å redusere utslippene. Samtidig må man være klar over at mange av disse bedriftene konkurrerer på et globalt marked, og at de i liten grad kan velte økte utslippskostnader over på kundene. En avtale mellom Miljøverndepartementet og industrien kan være en god måte å redusere disse utslippene på. Senere i dag skal jeg ha et første møte med

Norsk Industri med tanke på å få til en slik avtale, som forhåpentligvis kan begynne å gjelde fra 1. januar 2010.

For det andre: kommunesektoren. Regjeringen opplever at veldig mange kommuner er ivrige etter å bidra i en nasjonal klimadugnad. Miljøverndepartementet sender derfor nå ut på høring en statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommuner og fylkeskommuner. Det er viktig at kommunene setter seg ambisiøse utslippsmål og identifiserer konkrete miljøltiltak, som de forplikter seg til å gjennomføre. Slik kan vi utløse utslippskutt og bidra til miljøvennlig energiomlegging i kommunene.

For det tredje: Landbruks- og matdepartementet legger fram en stortingsmelding om landbrukets klimautfordringer før sommeren. Det er lagt opp til at meldingen skal drøfte tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser fra landbruket, og også omtale potensialet for økt opptak av CO₂ og binding av karbon i skog og jord. Konsekvensene av klimaendringer for landbruket med tilpasningstiltak også her i Norge er et viktige tema.

Slike grep rettet mot enkeltsektorer, mot landbruk, mot kommunesektoren og mot den ikke avgiftsregulerte industrien, er viktige, men det er avgjørende at vi også har på plass en solid grunnmur i virkemiddelapparatet vårt. Kvotesystemet er denne grunnmuren. Vi har nylig fått på plass kvotesystemet for perioden 2008–2012. Etter en runde med justeringer har Regjeringen lyktes i å opprettholde et system som er det mest ambisiøse i Europa. Norge utsteder færrest kvoter i forhold til bedriftenes forventede utslipp. Med dette bidrar Norge til å sikre etterspørselen etter kvoter i EUs kvotesystem.

EU har nå endelig vedtatt det reviderte kvotedirektivet som etablerer et styrket og utvidet kvotesystem for perioden 2013–2020. Norge er en del av EUs kvotesystem i dag, og det vil være viktig for oppfyllelsen av norske klimamål og for norsk næringsliv at Norge også i neste kvoteperiode er en del av EUs kvotesystem. Samtidig ønsker Norge å kunne påvirke EU-systemet i retning av størst mulig klimaeffekt. Regjeringen vil derfor arbeide for dette ved å føre en aktiv politikk overfor EU når kvotesystemet skal utmeisles i detalj.

I klimaforliket bestemte vi at vi skal overoppfylle Kyoto-forpliktelsene med 10 prosentpoeng. Vi vil nå dette målet gjennom statlige kjøp av kvoter. 10 prosentpoeng høres kanskje ikke så mye ut, men i praksis betyr det at vi bidrar til utslippskutt i andre land tilsvarende halvparten av våre egne utslipp fra biler, busser og trailere. Regjeringen er opptatt av at det i våre kjøp av klimakvoter legges opp til en bredt sammensatt portefølje. Det innebærer bl.a. at vi ønsker et betydelig innslag av prosjekter fra de minst utviklede landene. Det er likevel ikke mulig å sette seg absolutte mål for kvotekjøp, f.eks. i form av kun å kjøpe kvoter fra én region eller én teknologi, siden tilbudet av kvoter av de fleste typer det er aktuelt å satse på, er begrenset. La meg også si at den såkalte grønne utviklingsmekanismen eller kvotesystemet beregnet på utviklingsland er et system i sin startfase, ikke et ferdig utviklet system. Det er mer å sammenligne med barn som må vokse opp, og som trenger å videreutvikles. Det Nors-

ke Veritas har lagt fram viktige forslag på dette området siden de har 50 pst. av markedet for godkjenning av disse kvotene. Så det er rom for betydelige forbedringer. Norge engasjerer seg sterkt i debatten om dette internasjonalt. Men kvotesystemet er en veldig viktig grunnmur som må forbedres.

Svaret på klimautfordringen ligger både i atferdsendring og i ny teknologi. De to kan ikke så lett skilles: Ofte vil atferdsendring kreve at vi har utviklet ny teknologi. Ny teknologi vil utløse ny atferd. Derfor vil vi trenge en teknologisk revolusjon. Jeg tror den vil komme. Tenk bare på hvor raskt internetteknologien har spredd seg til hele verden siden den ble introdusert for 10–15 år siden. Fra å være et lite redskap for nerder, stort sett i Nord-Amerika, og for folk i universitetsmiljøene den gangen, gikk den til å bli allemannseie over hele kloden i løpet av 12–13 år. Over alt hvor det finnes middelklasse, finnes i dag Internett. Det samme har skjedd med alt fra flatskjermer til mobiltelefoner – for å ta moderne eksempler. Går man tilbake i historien, fikk brødrene Wright det første flyet opp i lufta. Alle sa at det var umulig, inntil de gjorde det. Da ble det mulig. Da Edison fant opp lyspæren, sa alle at det var umulig, inntil han gjorde det. Da var det mulig. Potensialet for teknologisk endring er kolossalt, men krever de rette samfunnsmessige betingelsene. Atferdsendring og teknologisk endring kan ikke ses som to atskilte områder.

Transport er kanskje vår største utfordring. Klimamålet for transportsektoren er at vi skal kutte utslippene med 2,5–4 mill. tonn i 2020 sammenliknet med referansebanen. Dette krever at vi begrenser trafikkveksten, at vi forandrer bilparken, og at vi sørger for at mest mulig av gods og personer transporteres på andre måter enn på vei og med fly. Også i transportsektoren trenger vi teknologiske gjennombrudd. Det er viktig å satse bredt, ikke bare på én bestemt teknologi, men ha rom for de mange forbedringene – ikke bare forbedringer av den tradisjonelle bensinmotoren, hydrogen og andre mulige nye drivstoff, men selvsagt framfor alt bruken av elektrisitet til transportformål. Norge har allerede noen av de aller beste rammebetingelser for kjøp av elbil og også de beste betingelsene for bruk av elbil, f.eks. gjennom adgang til kollektivfelt. Utviklingen av bedre batterier, større biler og bedre infrastruktur vil bidra til å øke bruksområdene for elbilene framover. Norge har vært – og er – ledende på elbilmarkedet, men vi må gå videre. Jeg besøkte Miljøbil Grenland i Porsgrunn for noen få uker siden. Jeg ble imponert over å se en elbil som ikke var en liten bil for nisjemarkedet, men en stor familiebil der alle kan være med, mor og far med tre barn i baksetet, bikkje og fullt bagasjerom, og likevel kjøre over lange avstander. Så elbilene kommer, og de kommer raskere enn mange tror. Om kort tid kommer også plug-in hybridbilene, altså biler som har elmotor som kan lades fra stikkontakten, og som har en tradisjonell motor i tillegg. Regjeringen vil bidra til infrastruktur i form av ladestasjoner. Det er derfor satt av 50 mill. kr til dette i Regjeringens tiltakspakke fra januar.

Vi har gjennomført endringer i engangsavgiften, som har gjort at de gjennomsnittlige utslippene fra nye biler er redusert med 14 pst. fra 2006 til 2009. Målsettingen er at

gjennomsnittet skal være nede på 120 gram CO₂ pr. kilometer i 2012. Regjeringen vil fortsette den gradvise omleggingen av avgiftssystemet og virkemiddelbruken, slik at mer energi- og miljøvennlige biler styrker sin konkurranseposisjon. Samtidig må vi passe på at økt elbilbruk og økt hybridbilbruk reduserer annen biltrafikk og ikke erstatter sykkel og kollektivtransport.

Om få minutter vil samferdselsministeren motta en rapport fra en arbeidsgruppe som ledes av Energibedriftenes Landsforening. Rapporten viser hvilke grep bransjen mener bør tas for å framskynde utviklingen og innfasingen av elbiler og plug-in hybridbiler i den norske bilparken.

Regjeringen vil fortsette satsingen på kollektivtrafikk. Nasjonal transportplan ble lagt fram for Stortinget i mars. Der er investeringer til jernbaneutbygging fordoblet i forhold til planen for 2006–2015. Det legges også opp til å forbedre driftsstabiliteten på jernbanen gjennom en satsing på 42 milliarder kr. I tillegg skal belønningsordningen til kollektivtrafikken fordobles, og det skal satses på gang- og sykkelveier. Investeringer i kollektivtrafikk er ofte ikke alene nok til at folk tar det i bruk. Dersom regionale og lokale myndigheter setter inn effektive tiltak som kjøprising og parkeringsrestriksjoner, vil det føre til større overgang til kollektive transportmidler og dermed lavere klimagassutslipp.

Regjeringen vil at andregenerasjons biodrivstoff skal være en del av en langsiktig løsning på klimautfordringene, og da ikke nødvendigvis bare til biler, men eksempelvis til fly. Derfor har vi introdusert retningslinjer for hvordan man skal innfase førstegenerasjons biodrivstoff og skape marked for andregenerasjons biodrivstoff. Denne typen biodrivstoff kan baseres på avfallsprodukter, trevirke og halm og gir langt mindre konflikter i forhold til matproduksjon enn dagens biodrivstoff. Det jobbes med en strategi for forskning og utvikling av andregenerasjons biodrivstoff. La meg si at for øyeblikket er dette også, i tillegg til bedre organisering av flytrafikken, bedre landingssystemer osv., det viktigste virkemiddelet vi har for en mer miljøvennlig og grønnere politikk for flyindustrien.

Når det gjelder å redusere utslipp fra transport og for så vidt andre tiltak, er det mange gode eksempler i næringslivet selv. Et mål som har imponert meg mye, er det NorgesGruppen har satt seg på dette feltet. NorgesGruppen er Norges største matvarekjede. De har satt som mål å redusere CO₂-utslippene pr. egentransportert vare med 40 pst. i løpet av 2010. Dette er av typen inspirerende mål til etterfølgelse for andre bedrifter. Jeg oppfordrer aktører i andre bransjer til å legge seg i selen. La oss aldri glemme at klimatrusselen ikke kan løses av noen instans alene. Bare hvis næringsliv, regjering, politisk miljø og sivilt samfunn går sammen, finner vi løsningene.

Ifølge FNs klimapanel er energieffektivisering det tiltaket som i alt har det største potensialet for globale utslippskutt. Jeg har i den sisten tiden, kanskje også inspirert av finanskrisen, interessant nok opplevd at stadig flere næringslivsledere og ledende bedrifter kommer og ønsker mer lovregulering og ber om at deres næring blir bedre regulert. Dette er bedriftsledere som ønsker at vi premierer de beste innen en bransje, og straffer de dårligste. Jeg ser

også at Abelia innen NHO går ut med det samme i dagens nummer av Aftenposten. Dette er en politikk vi trenger mer av: regulering av markedene for å styrke dem som vil gå framover på klimaområdet, og straffe dem som henger etter.

En skjerping av energikravene på et område som nybygg vil gi betydelig redusert klimabelastning. Energikravene ble skjerpet i 2007 og vil bli revidert i teknisk forskrift til ny plan- og bygningslov, som sendes ut på høring før sommeren. Passivhus er bygg med svært lavt energiforbruk, der oppvarmingsbehovet kan være redusert med så mye som 90 pst. En satsing på passivhus er viktig for å redusere våre klimagassutslipp.

Samtidig må vi gjøre det enkelt for vanlige folk å bruke mindre energi i boligen sin. En energisjekk for det enkelte bygg vil være et første steg i arbeidet med å gjennomføre konkrete effektiviseringstiltak. Fra nyttår 2010, altså ved inngangen til 2010, tilbys alle eiere av bygg en gratis energisjekk gjennom et webbasert system. Alle som selger eller leier ut en bolig, vil bli pålagt en slik energisjekk, og de må samtidig legge fram en energiattest. Alle store offentlige bygg skal ha en synlig energiattest. Vi vil også bidra til å utarbeide et mer detaljert opplegg for frivillig energisjekk, som bl.a. kan være et grunnlag for å identifisere konkrete energieffektiviseringstiltak tilpasset det enkelte bygg. Denne frivillige ordningen vil være selvfinansierende. Olje- og energidepartementet vil presentere et slikt opplegg om ikke lenge.

La meg legge til at i samtaler med amerikanske politikere og næringslivsledere er det ett tema de snakker om kanskje mer enn noe annet, og det er begrepet Smartnet. Det er et elektrisk nett hvor man ikke bare tar strøm ut, men hvor den enkelte kunde også kan mate strøm inn, f.eks. fra sin elbil eller fra sitt solcellepanel, og dermed redusere sine strømregninger – altså ikke bare ta ut strøm, men også å bidra med strøm inn. Man kan få langt flere energiproducenter på denne måten. På sikt vil Smartnet kunne gjøre det mulig for kunder å mate inn strøm på nettet fra en rekke kilder. Det er stor interesse for dette, og norske energimyndigheter vil følge med på utviklingen av Smartnet-konseptet.

Olje- og gassinstallasjonene på sokkelen står for en betydelig andel av de norske klimagassutslippene. Disse utslippene kan reduseres ved at nye utbygginger i større grad baseres på elektrifisering eller samkjøring av kraftbehov med eksisterende innretninger. Det er i dag to prosjekter under utbygging som skal forsynes med kraft fra land: Valhall og Gjøa. Snøhvit og Ormen Lange har også delvis dekket energibehovet med kraft fra nettet, i og med at prosessering skjer på land. Plattformen Troll A mottar i dag kraft fra land. Etter at klimaforliket ble inngått, har Regjeringen fulgt opp kravet om vurdering av kraft fra land ved alle nye utbygginger og større modifikasjoner på sokkelen. Olje- og energidepartementet vil omtale oppfølgingen av utslippsfri kraft til petroleumssektoren i Olje- og energidepartementets budsjettproposisjon for 2010.

Forskning og miljøteknologi og teknologisk revolusjon har gått som en rød tråd gjennom denne redegjørelsen. Det er forskningen og klimaovervåkingen som har vist

samfunnet at vi har et klimaproblem. Forskningen vil også spille en sentral rolle i jakten på løsningene. For Regjeringen er videre satsing på kunnskapsmiljøene helt sentralt. Regjeringen har allerede tredoblet forskningen på fornybar energi. Viktige grep er gjort gjennom etableringen av Energi21 for energisektoren. Nå jobbes det med en bredere styrking av klimaforskningen. Regjeringen har nedsatt en egen styringsgruppe, kalt Klima21, som jeg nettopp møtte, og som skal foreslå en samlende forsknings- og utviklingsstrategi for klimaforskningen til høsten. 24. april i år la Regjeringen fram en ny forskningsmelding – Klima for forskning. Det er et mål at norsk forskningspolitikk skal bidra til å løse globale utfordringer med særlig vekt på klima, energi, hav og matsikkerhet.

Ny teknologi utvikles i verdens mest avanserte industriland, som i Norge og i Europa ellers, i Nord-Amerika og i Japan, men utvikles også i raskt voksende industriland, som Kina og Brasil. Fortsatt er markedet for miljøteknologi nytt og umodent, men det regnes for å være et av verdens raskest voksende teknologimarkeder. Vindenergiindustrien sysselsatte 154 000 mennesker i EU i 2007. Hver dag er det skapt 33 nye arbeidsplasser i denne bransjen de siste fem årene. Og det interessante er at på grunn av finanskrisen er ideen om at markedene regulerer seg selv nå, skrinlagt i nær sagt alle miljøer internasjonalt, med noen ytterst få unntak. Det betyr også at stemningen for å regulere markedene for å drive fram denne nye teknologien har en helt annen global vind i seilene.

Regjeringen vil utvikle en nasjonal strategi for miljøteknologi som skal være bredt forankret i næringslivet og i kompetansemiljøene. Et strategisk råd bestående av næringslivsledere, kunnskapsmiljøer, miljøbevegelsen og arbeidstakersiden skal gi løpende råd til strategiarbeidet og bidra til å følge opp strategien. Gjennom arbeidet med strategien er det allerede blitt tydelig at det er et relativt stort behov for statlige støttemidler til kommersialisering av miljøteknologi, og da særlig til utviklings- og demonstrasjonsprosjekter.

Med den rød-grønne regjeringen har Norge begynt å løpe, etter mange års klimadvale. Men mye gjenstår. Regjeringen har derfor bedt Statens forurensningstilsyn lede faggruppen Klimakur 2020. Klimakur skal utarbeide det nødvendige faglige grunnlaget for vurderingen av klimapolitikken og behovet for endrede virkemidler, som skal legges fram for Stortinget i 2010. I gruppen jobber sentrale etater som Vegdirektoratet, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Statistisk sentralbyrå. Jeg kjenner ingen andre land som har organisert et så omfattende arbeid som dette. Klimakur skal vurdere i hvilken grad eksisterende virkemidler er sterke nok til at vi når våre mål for nasjonale utslippskutt og vurdere behovet for nye eller endrede virkemidler. Jeg tror at vi allerede nå må være forberedt på at det i årene framover vil være nødvendig å innføre mange nye virkemidler som vil bidra til at utslippene kuttes. Klimakur-rapporten overleveres Miljøverndepartementet i november i år. Denne rapporten vil være et veldig viktig grunnlag når Regjeringen skal rapportere tilbake til Stortinget midtveis i Kyoto-perioden, i 2010 – og selvsagt etter København-toppmøtet.

Klimakur-rapporten vil, slik jeg ser det, være et viktig veikart fram til målet om kraftige utslippsreduksjoner. Jeg er sikker på at veikartet kommer til å bære preg av godt håndverk. Men jeg er like sikker på at selv om vi får dette kartet, kommer vi til å møte store utfordringer på reisen.

Jeg vil takke for denne anledningen til å gjennomgå Regjeringens klimapolitikk. Vi har begynt å kjempe mot klimatrusselen, men de hardeste og største slagene gjenstår. Vi er i en situasjon som jeg tror best beskrives ved hva Winston Churchill sa i det britiske underhuset i november 1942, etter de alliertes seier ved El Alamein. Han sa da: Dette er ikke slutten. Det er ikke engang begynnelsen på slutten. Men det er kanskje slutten på begynnelsen.

Vi er nå ikke i nærheten av å få til de utslippsreduksjonene som denne kloden trenger. Vi har ikke engang begynt på veien mot lavutslippssamfunnet. Men kanskje vi nå ser slutten på den epoken da mange av verdens topledere så en annen vei eller satt på hvert sitt gjerde og så på hverandre. Jeg tror ærlig og oppriktig at når vi går fra hverandre i København, kan vi si at dette var slutten på begynnelsen, slutten på stillstanden. Vi har startet den globale marsjen mot målet. Målet er stort, men vi er beredt til å nå det.

Winston Churchill visste den gang hva han snakket om. Også etter El Alamein fulgte skuffelser og svære oppoffelser. Men de allierte vant. Og vi skal også vinne i København.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at miljø- og utviklingsministerens redegjørelse om klimapolitikk legges ut for behandling i et senere møte. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [10:59:29]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om nødvendige lovendringer slik at kommunene kan innføre brukerstyring med foreldre flertall i skolens brukerstyre (Innst. S. nr. 210 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:41 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Freddy de Ruyter (A) [11:01:08] (ordfører for saken): Komiteen har behandlet et representantforslag fra Fremskrittspartiet om nødvendige lovendringer, slik at kommunene kan innføre brukerstyring med foreldre flertall i skolens brukerstyre.

Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, støtter ikke forslaget. Flertallet er i likhet med forslagsstillerne

opptatt av å sikre foreldrene god innflytelse på skolens innhold, ikke bare gjennom samarbeidsutvalgene, men også via organisasjoner som f. eks. Foreldreutvalget for grunnopplæringen. På samme måte er elevene sikret innflytelse over innholdet i skolen. For å styrke den innflytelsen fikk både FUG – Foreldreutvalget for grunnopplæringen – og Elevorganisasjonen tilført ekstra ressurser i forbindelse med statsbudsjettet for 2009. Det kan også nevnes at i forbindelse med ny formålsparagraf for grunnopplæringen ble foreldrenes rolle tydelig definert.

Disse grepene betyr ikke at vi er i mål med hensyn til skole-hjem-samarbeid og foreldreinnflytelse på skolens innhold. Vi ønsker å videreutvikle det, men tror at det riktige virkemidlet er å sørge for å få dagens lovpålagte samarbeidsorganer til å fungere enda bedre. Vi vil også gjøre oppmerksom på at det i dagens regelverk er muligheter for lokale varianter av brukermedvirkning i skolen. Så vidt vi har registrert, har heller ikke FUG, som foreldrenes interesseorganisasjon, krevd at det skal gis anledning til foreldre flertall i skolens styrer.

Det er tverrpolitisk enighet om at foreldredimensjonen er viktig – ja, svært viktig – for å gjøre skolen enda bedre. Det må jobbes både lokalt og fra nasjonalt hold for å styrke denne. Skoleeierne må utfordres med hensyn til at rådsorganene i skolen skal fungere etter intensjonene, og vi må ta et felles ansvar for å videreutvikle kompetansen hos skoleledere og lærere om foreldrenes rolle i barn og ungdoms læring, utvikling og medvirkning i skolen.

Anders Anundsen (FrP) [11:03:49]: Som presidenten er kjent med, er det ikke uvanlig at Fremskrittspartiets forslag opp gjennom historien er blitt møtt med til dels kraftig skepsis. Så går det noen år, og etter hvert adopteres hele eller deler av Fremskrittspartiet politiske standpunkt på en rekke områder. Slik sett kan en med en viss tyngde hevde at Fremskrittspartiets innflytelse i norsk politikk har styrket seg over tid og påvirket det norske samfunn sterkt.

Det har alltid vært viktig for Fremskrittspartiet å ha en skole som tar elevene på alvor, en skole som faktisk bidrar til å ivareta interessene også til dem som benytter seg av den tjenesten som skoleeier tilbyr. Foreldremedvirkning er i denne sammenheng et veldig viktig element, og i dagens struktur er det også mulig å benytte seg av foreldrenes kompetanse innenfor både samarbeidsutvalg og i brukerstyrene. Det foreligger imidlertid én streng begrensning i opplæringsloven: Under ingen omstendighet kan foreldre alene eller foreldre sammen med elevrepresentantene ha flertall i brukerstyrene. Det er en kunstig og ulogisk begrensning i skoleeiers rett til å organisere styringen av egne skoler på den måten skoleeier selv mener er mest hensiktsmessig for å oppnå best mulig kvalitet ved skoleene sine. Samtlige andre partier mener at skoleeierne – i de aller fleste tilfeller er det kommuner og fylkeskommuner – ikke evner å foreta riktige prioriteringer når det gjelder styringen av egne skoler på akkurat dette lille området.

Selv partier som jeg anser som relativt gode venner av Fremskrittspartiet, mener at det innebærer altfor mye valgfrihet for skoleeier å bestemme sammensetningen av brukerstyrene selv. Det forundrer meg. I min utmerkede

og fremadstormende hjemkommune Larvik ble det nemlig gjennomført et svært spennende forsøk, hvor tre skoler som selv ønsket det, skulle prøve brukerstyring med foreldre flertall. Ordningen ble gjennomført i ett skoleår, og det var en dunderende suksess. Samtlige av de involverte – lærere og rektorer inkludert – mente ordningen var god, og alle skolene ville fortsette med ordningen etter forsøksperiodens slutt. Den sittende røde regjering satte dessverre en aktiv stopper for dette gode grunnskoleutviklingsforsøket.

En av foreldrene som ledet brukerstyret, sa i sin tid at forutsetningen for at ordningen var så vellykket, og at det var en stor suksess, selvfølgelig var at foreldrene engasjerte seg skikkelig, og at årsaken til dette skikkelige engasjementet var at de hadde faktisk og reell innflytelse. Den innflytelsen er det bare Fremskrittspartiet som mener foreldrene bør kunne få, dersom skoleeier ønsker det.

Motforestillingene mot forslaget er mange. Svært få av dem har noe reelt innhold hvis en sammenligner med den evalueringsrapporten som Høgskolen i Vestfold gjennomførte etter forsøket.

Jeg er skuffet over at Foreldreutvalget for grunnopplæringen har vendt forslaget en kald skulder. FUG burde også når det handler om å gi foreldrene reell innflytelse, stå på foreldrenes side. Det er ikke rart at foreldreengasjementet svikter når også FUG er imot at foreldrene skal få reell makt.

Foreldrene er bare opptatt av egne barn, hevder enkelte. Det er feil. Får foreldrene makt, viser det seg at de er opptatt av å gjøre skolen best mulig for flest mulig. Men så lenge deres innflytelse er begrenset til å gjelde egne barn, kan en ikke vente et særlig bredere engasjement. Jeg tror også at kritikken av å gi en gruppe flertall i brukerstyrene er fullstendig feilslått. Det er ingen erfaringsbakgrunn for å hevde at foreldre i brukerstyret stemmer likt eller har like oppfatninger i alle saker. Snarere tvert imot vil foreldrene som ressurs kunne øse av egen kompetanse og lære av andres. På den måten får man et godt samspill mellom engasjerte foreldre og fagkompetansen som lærere og rektor representerer.

Kort oppsummert: Fremskrittspartiet vil åpne for at foreldrene får den makt i skolen som skoleeier vil gi dem. Ingen andre partier har tillit til at kommunene og fylkeskommunene evner å løse den oppgaven på en god måte, og vil derfor opprettholde et forbud mot skikkelig foreldreinnflytelse. Men som jeg sa innledningsvis, Fremskrittspartiet er vant til å vise vei, også på skolepolitikkenes områder. Så om noen år tenker jeg vi har fått følge av det som utgjør flertallet av representantene i denne sal.

Til slutt vil jeg ta opp Fremskrittspartiets forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Anders Anundsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [11:08:38] (komiteens leder): Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet i debatten, men etter tiraden fra Fremskrittspartiets Anders Anundsen kan jeg ikke dy meg for å prøve å gi et litt tydeligere

bilde av hvorfor Høyre og også andre opposisjonspartier sier nei til forslaget.

For det første mener jeg det er et tungtveiende argument at Foreldreutvalget for grunnopplæringen sier nei. Det er de som best kjenner hvordan foreldreinnflytelsen fungerer, og når de sier så klart nei som de gjør, mener jeg det er et viktig argument.

I tillegg er det slik at foreldreengasjementet i skolen i dag ikke er begrenset til å gjelde kun egne barn. Veldig mange foreldre engasjerer seg sterkt i skolen og driften av skolen, har stort utbytte av det, og det har også elevene stort utbytte av. Det er flott. Men den prinsipielle årsaken til at vi fra Høyres side har valgt å si nei til forslaget – et nei som ikke må forveksles med et nei til foreldreengasjement eller involvering fra foreldrenes side, tvert imot – er rett og slett spørsmålet om hvem som til syvende og sist skal ha ansvaret for barns opplæring. Vi gir skoleeier og skoleledelse, rektor spesielt, stadig større ansvar, en utvikling som jeg syns er riktig, men det stadig større ansvaret for barns opplæring vil kunne være vanskelig å identifisere i en situasjon hvor barna ikke får den opplæringa de har krav på. Hvem er det da som sitter med ansvaret? Er det rektor, eller er det foreldre flertallet i brukerstyret? Jeg tror man der vil oppleve mange pussige situasjoner og vanskelige konflikter, rett og slett fordi det er uklart hvem som til syvende og sist skal sitte med det endelige ansvaret for barn som ikke har fått den opplæringa de har krav på. De historiene møter vi jo stadig vekk, barn som enten ikke får spesialundervisning, barn som ikke får den tilpassede undervisninga de har krav på, og i de situasjonene mener jeg det er vanskelig, enn si umulig, å skulle lempe det ansvaret over på det foreldre flertallet som da er i brukerstyret. På den annen side er det jo da nesten umulig å lempe det over på rektor, som er den som ikke har det siste ordet, men som kan bli overkjørt av et foreldre flertall.

I de aller, aller fleste tilfeller er det god foreldremedvirkning, og foreldremedvirkninga skjer på en slik måte at det er enighet mellom lærere, elever, rektor og foreldre. Men i de mest ekstreme tilfellene vil det altså kunne komme til konfliktsituasjoner som er vanskelige å håndtere, og der ansvarsforholdene blir uklare. Det kan ikke Høyre være med på. På den annen side, vi har stor tillit til at både skoleeier og rektor klarer å utforme foreldresamarbeidet på en måte som er tillitvekkende, og som er god for alle parter, og jeg syns det er en spesiell argumentasjon fra Fremskrittspartiets side å mene at alle andre partier i denne salen ikke har tillit verken til skoleeier eller til skolen eller til foreldrene. Det har vi, men vi ønsker ikke å gå fullt så langt som Fremskrittspartiet vil.

Odd Einar Dørum (V) [11:11:47]: Jeg skal være kort. Representanten Eriksen Søreide gav på en utmerket måte uttrykk for det prinsipielle syn som også Venstre har. Jeg tok ordet bare for å si at jeg har jo noen år vandret gjennom skoler i Oslo, det er ca. 170 av dem – jeg har i denne runden, de siste årene, vandret gjennom 107 – og det er jo helt påtakelig hvordan foreldreengasjementet for hele skolen stiger. Den stiger i en struktur med driftsstyre, hvor ingen har flertall alene, og jeg har vært borti mange situasjoner

hvor foreldre i godt samarbeid med lærerne sier at de tar over undervisningen, for at lærerne kan dra ut i verden et sted og skaffe seg godt faglig påfyll. Så vi har gnistrende gode eksempler på at der vettet får rå lokalt, blir det gode løsninger, slik som komitéflertallet da mener å stå bak.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [11:12:53]: Veldig kort: Eg trur ikkje vi skal idyllisere alle foreldremøte som vert haldne i Noreg. Det kan absolutt vere store utfordringar i å få foreldresamarbeidet til å fungere betre, og eg har møtt mange som opplever, kva skal eg seie, at det kan vere vanskeleg å få gitt uttrykk for sine oppfatningar overfor skulen. Men eg trur heller ikkje at løysinga er at foreldre skal ha fleirtal i dei organa som bl.a. gjer vedtak som er heilt avgjerande for kva for opplæring vi gir barn og unge. Der trur eg vi må plassere ansvaret veldig klart på leiinga til skulen, og så er det andre måtar vi bør jobbe vidare med foreldresamarbeidet på enn å endre dei formelle avgjerdsstrukturane. Det er òg slik at elevar og foreldre for det første har minst to medlemmer av samarbeidsutvalet, at den enkelte kommunen òg kan opprette eit styre, i tillegg til organisasjonar som Foreldreutvalet, som sikrar innflytelse.

Så eg støttar heller ikkje forslaget som her er fremma. Derimot støttar eg til fulle det formålet som det er brei enighet om i komiteen, nemleg å sikre enda større foreldreengasjement, og at skulen skal møte det på ein inviterande måte, fordi det er ein verdifull ressurs for dei skulane som får det godt til.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Anders Anundsen (FrP) [11:14:25]: Jeg er glad for at alle er enige om at foreldrene skal ha innflytelse, men jeg er litt overrasket over vinklingen til enkelte partier, som nå på en måte sier at det blir et problem med styringsmåten og brukerstyrer når det er foreldre som har flertall – beslutningene kan altså fattes i et tilsvarende brukerstyre bare foreldrene ikke har flertall. Ansvarsdelingen mellom skoleeier, rektor og brukerstyrene vil jo være helt lik innenfor dagens modell som det den vil være innenfor Fremskrittspartiets modell. Jeg klarer derfor ikke helt å forstå at det skulle være noen prinsipielle motforestillinger mot hvordan ansvarsfordelingen mellom de ulike organene skal være.

Så er det ikke riktig når det hevdes at det er skolen som har hovedansvaret for opplæringen. Det er jo egentlig foreldrene som har det. Det er ikke engang skoleplikt i Norge. Hvis en leser formålsparagrafen for grunnopplæringen, vil en se at opplæringen skal skje i samråd med foreldrene. Vi er veldig opptatt av at foreldrene skal få den reelle makten i de tilfellene hvor kommunene, skolene og foreldrene selv ønsker det. Forsøket i Larvik har jo tilbakevist alle de motforestillingene som er fremmet fra talerstolen i dag, og vist at brukerstyre med foreldreflertall skaper et skikkelig engasjement hos foreldrene. Det gir gode resultater, og foreldre, elever, lærere og rektor er fornøyd. Jeg er skuffet over at en ikke tar hensyn til det som er vir-

keligheten, og ikke gir kommunene muligheten til å fatte vedtak som de mener er riktig for sine egne skoler.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2955)

Sak nr. 3 [11:16:07]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om å bedre innholdet og endre organiseringen av yrkesfaglig opplæring (Innst. S. nr. 212 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:53 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders Anundsen (FrP) [11:17:17]: Jeg vil i saksordfører Gunnar Gundersens fravær få lov til å takke for samarbeidet i denne saken.

Fremskrittspartiet har i dette representantforslaget lagt frem 18 konkrete forslag for å styrke yrkesfaglig opplæring og på en best mulig måte legge til rette for at yrkesfagene får økt status med elever som har økt gjennomføringsgrad. Forslagene er ment som noe av svaret på den enorme utfordringen frafall i videregående opplæring representerer, særlig innenfor enkelte av yrkesfagene.

Det gikk galt allerede ved innføringen av Reform 94, hvor formålet egentlig var utjevning av forskjellig status mellom allmennfag og yrkesfag. Resultatet er blitt motsatt, og elevene på yrkesfaglig studieretning betaler prisen. Fremskrittspartiet pekte på denne muligheten allerede da reformen ble vedtatt, og vi fikk dessverre rett.

Det er urovekkende at regjeringspartiene fraskriver seg ansvaret for frafallsproblematikken i yrkesfagene og skyver det over til fylkeskommunene. Riktignok er det fylkeskommunene som har ansvaret for videregående opplæring, men de nasjonale rammene for opplæringen legges her i Stortinget, og det er nødvendig med et langt mer aktivt fokus på yrkesfaglig utdanning dersom en skal løse disse utfordringene. Regjeringen benytter seg imidlertid av den vanlige ansvarsfraskrivelsesformelen og viser til at det alltid kommer en stortingsmelding – denne gangen en melding om kompetanse for fremtiden, som havner i Stortinget altfor sent til å bli tatt opp til skikkelig og grundig behandling.

De forslagene som foreligger til behandling her i dag, vil ha betydning raskt og vil kunne bidra til å løse store utfordringer. Jeg tar til etterretning at regjeringspartiene heller ikke benytter denne anledningen til å gjøre noe konkret.

Det er likevel lyspunkt, for de partiene som er i besittelse av regjeringskontorene i dag, vil sannsynligvis ikke være der om et halvt år. Det er et viktig signal til Skole-Norge at Fremskrittspartiet og Høyre i denne innstillingen står sammen om 13 konkrete forslag for å løfte yrkesfaglig utdanning. Det er langt flere forslag enn den sittende regjeringen har fremmet på dette området i hele fireårsperioden. En samlet opposisjon er enig om 9 konkrete forslag for å bidra til å redusere frafallet og øke yrkesfagenes status.

Noen forslag er det vanskelig å se hvorfor regjeringspartiene går imot. I disse finanskrisetider er det merkelig at regjeringspartiene ikke vil vurdere nærmere å fjerne arbeidsgiveravgiften for lærlinger. Det er sannsynlig at det til høsten vil bli store utfordringer knyttet til å sikre nok lærlingplasser fordi bedriftenes kostnader er for høye i forhold til verdiskapningen.

Det er også underlig at regjeringspartiene ikke vil tilrettelegge for økt innslag av yrkesfaglig tilnærming i grunnskolen. Det vil både virke informerende og motiverende for praktisk anlagte elever.

Så er det et par ting i innstillingen jeg vil presisere, for det hevdes fra samtlige partier, og det overrasker noe, at påstanden om at lærlingtilskuddet ikke er indeksregulert siden innføringen av Reform 94, er feil. Det kan leses på to måter: Indeksregulering, om den skal ha noen reell effekt, må jo faktisk skje hvert år. Hvis ikke øker avstanden mellom faktiske kostnader og tilskuddet. Det Fremskrittspartiet har pekt på, er at indeksreguleringen ikke er skjedd årlig siden innføringen av Reform 94, og avstanden mellom tilskudd og kostnad ligger nå i området 25 000 kr. At det i enkelte år er foretatt indeksregulering i forhold til foregående år, kompenserer altså ikke for de årene hvor indeksregulering ikke er skjedd. Påstandene som Fremskrittspartiets medlemmer av komiteen kommer med i innstillingen, er altså kommentert der, og de er riktige, men plasseringen er blitt litt rar og løsrevet fra påstanden fra komiteen om feilaktige opplysninger. Det er nå kraftfullt tilbakevist.

Jeg vil til slutt reflektere kort over mine forventninger til den varslede stortingsmeldingen fra Regjeringen. Jeg legger selvfølgelig til grunn at den inneholder konkrete tiltak og handlingsplaner for å styrke yrkesfaglig opplæring og for å redusere frafallet. Jeg håper vi ikke på nytt vil bevitne et mageplask av forskningsmeldingens format, for det er grenser for hvor mye troverdighet som er igjen etter slike alvorlige mageplask. Det er, må jeg erkjenne, heller ikke hyggelig å være tilskuer når det er åpenbart fysisk smertefullt for Regjeringens medlemmer å forsvare mageplasket i ettertid, når de hardnakket hevder at dette ikke var noe mageplask, men en ny form for stuping.

Med det tar jeg opp de forslagene Fremskrittspartiet står alene eller sammen med andre om.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Anders Anundsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Gorm Kjernli (A) [11:22:12]: Yrkesfaglig opplæring av god kvalitet er og vil bli viktig for Norge i årene som kommer. Evalueringen av den norske fag- og yrkesopplæringen som OECD kom med i fjor høst, slår fast at vi i stor grad har en god fag- og yrkesopplæring i Norge. Rapporten skryter av det norske trepartssamarbeidet og betydningen det har for fagopplæringen.

Men den reiser også noen utfordringer som vi er nødt til å ta tak i. Det samme har Karlsen-utvalget påpekt i sin rapport. Nettopp derfor har Regjeringen allerede satt i gang en rekke tiltak overfor fag- og yrkesopplæringen. Det er satt i gang forsøk med praksisbrev som en del av lærekandidatordningen. Det er en praktisk vei til ordinær kompetanse, hvor større deler av opplæringen skjer i bedrift. For noen elever er dette en kjærkommen vei til å vise sin kompetanse. Departementet har varslet en gjennomgang av læreplanene i fellesfagene, slik at de i større grad gjøres relevante for de ulike utdanningsplanene.

Jeg har stor tro på denne måten å yrkesrette fagene på. Elevene trenger kompetanse. Så er spørsmålet på hvilken måte de tilegner seg den kompetansen. Siden denne gjennomgangen er varslet, anser jeg forslag nr. 2 fra opposisjonen som på en måte å slå inn åpne dører.

Etterutdanning av yrkesfaglærere er blant de prioriterte målgruppene i strategien Kompetanse for kvalitet. Det er satt av over 70 mill. kr til etterutdanning av yrkesfaglærere, instruktører og faglige ledere i lærebedrifter.

En god rådgivningstjeneste er viktig. Fra januar i år har elevene rett på to typer rådgivning, både sosialpedagogisk og utdannings- og yrkesrådgivning. Det er blitt etablert karrieresentre i alle landets fylker, og disse blir ytterligere styrket i budsjettet for i år. Tilstrekkelig antall lærlingplasser er også helt sentralt. Både det offentlige og det private må ta et større ansvar. Antallet lærekontrakter har gått opp under denne regjeringen, og departementet har gjennomført en nasjonal dugnad for å skaffe flere lærlingplasser.

I behandlingen av Regjeringens tiltakspakke tidligere i år ble også tilskuddet lærebedriftene mottar, økt med i snitt 4 000 kr pr. lærling. Hva har dette med saken å gjøre? Jo, det blir for enkelt når opposisjonen i merknader, og representanten Anundsen i sitt innlegg, framstiller dette som om Regjeringen ikke gjør noen ting. Den type retorikk fungerer ikke når man har konkrete tiltak å vise til.

Men så betyr ikke det at Arbeiderpartiet og de andre regjeringspartiene er fornøyd. Nettopp derfor har det tidligere blitt varslet en stortingsmelding om kompetanse som går rett inn i kjernen av det vi i dag diskuterer. Meldingen er bl.a. en oppfølging av Karlsen-utvalget og vil omhandle mange av de forslagene som vi i dag har til behandling, sett i en sammenheng. Den er varslet i juni – altså om kun noen få uker.

I Arbeiderpartiet ser vi også, i likhet med representanten Anundsen, fram til denne meldingen. Fag- og yrkesopplæringen har alltid ligget Arbeiderpartiet nært. Derfor har vi i denne perioden gjennomført tiltak, og vi ser fram til meldingen som kommer, som ytterligere vil peke på tiltak som kan forsterke og forbedre fag- og yrkesopplæringen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2955)

Sak nr. 4 [11:25:37]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Dagrun Eriksen, Ola T. Lånke, Line Henriette Holten Hjemdal og Bjørg Tørresdal om et styrket og mer likeverdig kulturskoletilbud over hele landet (Innst. S. nr. 209 (2008–2009), jf. Dokument nr. 8:61 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir-Ketil Hansen (SV) [11:26:55] (ordfører for saken): Stortinget skal i denne saken behandle et forslag fra Kristelig Folkeparti om et styrket og mer likeverdig kulturskoletilbud. Forslaget er i to punkter:

1. om å be Regjeringen utarbeide forskrifter for kulturskolevirksomheten som sikrer den faglige og sosiale profilen på tilbudet
2. om å be Regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre ordningen med øremerkede tilskudd til kulturskolene

Under behandlingen i komiteen fikk forslaget kun støtte fra Kristelig Folkeparti, som også selv vil begrunne forslaget. Det er altså bred enighet om loven slik den er i dag, og slik den praktiseres. Jeg vil sitere den kort:

«Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.»

Det betyr altså at alle kommuner har en plikt til å ha et musikk- og kulturskoletilbud, men at kommunene selv har frihet til å organisere virksomheten og gi den et innhold som er tilpasset lokale forhold. Det opprinnelige, øremerkede tilskuddet ble fra og med budsjettåret 2005 innlemmet i rammetilskuddet, noe det var bred politisk enighet om.

Det er nedfelt i Soria Moria-erklæringen at «alle barn skal ha et tilbud om plass i kulturskolen til en rimelig pris».

Utviklingen de siste årene – da snakker jeg om et 10–15-årsperspektiv – har også vært positiv, med økning i antall elevplasser. Jeg kan sitere fra en statistikk som forteller oss at i dag bruker det samlede Kommune-Norge drøye 1,3 milliarder kr på musikk- og kulturskolevirksomheten. Vi har 430 musikk-skoler i Norge, og vi har 107 238 elever i kulturskolen. Kulturskolen, slik som den har utviklet seg i et tredveårsperspektiv, fra de første mu-

sikk-skolene til kulturskolen slik som den framstår i dag, er kanskje en av de aller største suksesshistoriene vi har innenfor norsk kulturpolitikk. Den når ut til alle, vi har den i alle kommuner. I tillegg til å gi et opplæringstilbud i kunst- og kulturfag til barn og ungdom representerer den og de ansatte en svært viktig ressurs, et kompetansesenter i det lokale kulturlivet.

Det er grunn til å gi Kommune-Norge honnør for at de har satset slik som de har gjort på kulturskolen. De har satset mye, og de har fått mye igjen.

Forslaget vi behandler i dag, er et uttrykk for en bekymring, en bekymring fordi noen kommuner har økt foreldrebetalingen betydelig. Norsk kulturskoleråd har også gjennomført en undersøkelse som forteller oss at en fjerdedel av kulturskolerektorene vurderer budsjettsituasjonen som dårlig eller svært dårlig.

Denne utviklingen er det all grunn til å ta på alvor. Det er bekymringsfullt at en del kommuner øker foreldrebetalingen slik som de gjør, og at noen kommuner kutter i tilbudet. Derfor understreker flertallet i komiteen at Regjeringen må følge nøye med utviklingen og forsikre seg om at målsettingen om at alle barn skal ha et kulturskoletilbud til en rimelig pris, blir nådd.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:30:30]: Kulturskolene er en viktig kulturformidler for barn og unge. De gir læring for livet. Mange kommuner satses mye for å gi barn og unge et godt tilbud gjennom kulturskolene. Det er jeg glad for. Kristelig Folkeparti mener at kulturell kompetanse har stor betydning for økt livskvalitet.

Den kommunale musikk- og kulturskolen har en vel 30-årig historie i Norge. Det er ikke få som har fått sin interesse for musikk og kultur gjennom dette viktige tilbudet. Kulturskolene er av uvurderlig betydning som arena for barn og unges allsidige livsutfoldelse. Kulturytringer og kunstneriske ferdigheter er en kilde til viktig identitetsutvikling og livsutfoldelse både for enkeltmennesker og samfunn.

Men selv om mange skoler har utviklet seg godt, sliter mange kommuner med å gi skolene gode og helt nødvendige rammevilkår. Det er avgjørende at vi tar grep for å få til et styrket og mer likeverdig kulturskoletilbud over hele landet.

Dramatiske budsjettkutt som følge av dårlig kommunøkonomi rammer mange kulturskoler svært hardt. Ulikhetene i kulturskoletilbudet er også økende. Det dreier seg om alt fra skolens faglige innhold til styringsstruktur og praktisering av regelverk. Det er avgjørende at det tas grep, slik at denne negative utviklingen ikke får fortsette.

Jeg mener derfor det er et klart behov for å sikre den faglige kvaliteten på tilbudet for elevene gjennom å innføre en klarere instruks på enkelte områder. Det er problematisk at skolene ikke kan ta inn alle som ønsker det, og at et offentlig, åpent tilbud dermed virker diskriminerende, slik som ventelistene gjør det i dag.

For at loven skal ha noen funksjon rettet mot brukerne, må det utarbeides en forskrift som slår fast minimumskrav for hvor lenge søkere kan stå på venteliste. Videre må forskriften tydeliggjøre kulturskolens formål, innhold og ut-

forming. Det viktigste må være å sikre at kulturskolene gir et undervisningstilbud i kunst- og kulturfag til alle barn og unge, uavhengig av bosted og økonomi.

Vi foreslår derfor at Stortinget ber Regjeringen utarbeide forskrifter for kulturskolevirksomheten som sikrer den faglige og sosiale profilen på tilbudet.

Kristelig Folkeparti mener også det er nødvendig å vurdere konsekvensene av at det øremerkede tilskuddet er fjernet. Resultatene fra en spørreundersøkelse Norsk kulturskoleråd har gjennomført blant norske kulturskoleledere i etterkant av den kommunale budsjettbehandlingen for 2009, er alarmerende. Hver fjerde kulturskoleleder karakteriserer budsjettsituasjonen i egen skole som dårlig eller svært dårlig.

Undersøkelsen viser at antallet kommuner med over 3 000 kr som høyeste skolepengesats for en elevplass pr. år forventes å bli mer enn doblet fra 2008 til 2010. Nesten 30 pst. av kulturskolelederne som har svart i Norsk kulturskoleråds undersøkelse, opplever kulturskolens budsjettsituasjon som dårligere enn for noen år tilbake. Dette viser at mange opplever en vesentlig forverring av kulturskolens budsjett i de senere år.

I lys av den utviklingen en har sett de senere år, og på bakgrunn av tverrpolitisk enighet om å ivareta skoleslagets egenart både faglig og sosialt bør derfor ordningen med øremerkede tilskudd gjeninnføres. Vi foreslår derfor at Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre ordningen med øremerkede tilskudd til kulturskolene.

For Kristelig Folkeparti har opplæringen i denne kulturelle kapitalen alltid vært viktig. Den hører hjemme i et helhetlig læringssyn og i den helhetlige kompetansen vi ønsker å utruste unge med. Jeg tror at målet om et styrket og mer likeverdig kulturskoletilbud over hele landet kan realiseres gjennom de grep vi nå foreslår.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp de forslagene som ligger i saken?

Dagrun Eriksen (KrF) (fra salen): Jeg gjorde det implisitt i innlegget mitt.

Presidenten: Da har representanten Dagrun Eriksen tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tove Karoline Knutsen (A) [11:35:04]: Det er tverrpolitisk enighet om at kulturskolene er viktige. I Soria Moria-erklæringa understreker Regjeringa kulturens betydning for det enkelte mennesket og for samfunnet og peker spesielt på kulturskolenes plass. I kulturkapitlet står det bl.a. at «alle barn skal ha et tilbud om plass i kulturskolen til en rimelig pris».

Kommunal musikkskolevirksomhet, etter hvert kulturskolevirksomhet, har vært i sterk utvikling de siste 30 årene. Ved årtusenskiftet hadde ca. 60 pst. av landets kommuner tilbud i flere fag enn musikk. Nesten alle kommuner har en eller annen for musikkopplæring.

Det er stor variasjon i musikk- og kulturskoletilbudet landet rundt. Enkelte har inngått samarbeid med skoler

om prosjekter, andre steder er kulturskolene utviklet i retning av kulturpedagogiske ressursentre. Tilbudet omfatter opplæring i mange ulike kunstneriske disipliner. Skolene er eid og drevet av kommunene, og det er tenkt at kulturskolene skal kunne fungere som et bindeledd mellom grunnskolen og det øvrige kulturlivet.

Norge er det eneste land i verden som har lovfestet de kommunale musikk- og kulturskolene. Den 5. juni 1997 ble lovfestinga vedtatt i Stortinget. I lov om grunnskolen og den videregående opplæringa lyder det slik for kulturskolenes del:

«Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.»

Det er kommunene sjøl som bestemmer innhold og omfang i sine kulturskoler, uten noen overordnede føringer. Dette er et veldig viktig prinsipp fordi det bidrar til et stort mangfold og en aktivitet som kan bygge på lokale forutsetninger. Derfor er det ikke ønskelig at det kommer statlige forskrifter eller direktiver som gjør at kulturskolevirksomheten blir mer ensrettet og mindre mangfoldig. Men det er viktig, som mange her har påpekt, at man følger utviklinga i kulturskolene med tanke på å sikre god kvalitet i undervisninga, med utgangspunkt i de kulturelle veivalgene som den enkelte skole har tatt.

En utredning om kulturskolene som kom ved årtusenskiftet, holdt fram noen viktige prinsipper for virksomheten. Her sier man følgende:

«Det ideologiske grunnlaget for en levende musikk- og kulturskole bygger på prinsippet om at alle mennesker bør gis mulighet til å oppleve og utøve kunst og kultur gjennom egen aktivitet og i møte med andre mennesker.»

Videre sies det:

«Ved etablering av musikk- og kulturskoler bør kommunene ha det klare målet at musikk- og kulturskolen skal medvirke til at elevene gis de beste muligheter til å utvikle sine musiske og kreative anlegg.»

Det er mange som har påpekt at det i noen kommuner er ventelister til kulturskolene, ventelister som ikke samsvarer med prinsippet om at skolen skal kunne gi et tilbud til alle. Det er derfor viktig at man følger denne utviklinga, både med tanke på at alle som ønsker det, skal ha et tilbud, og at kulturskolen holder en rimelig elevpris.

Men det er etter min mening slik at målsettinga om lav elevkontingent og en kulturskole som har plass til alle, ikke er tjent med øremerking av statlige tilskudd eller en statlig norm for makspris. Det er kommunene og lokalsamfunnene som må være eiere av kulturskolene, og det er de demokratisk valgte lokale politikerne som må forvalte dette eierskapet, og også prioritere kulturskolene i de kommunale budsjettene. Da er det selvfølgelig bra at dette landet har ei regjering som den rød-grønne, som har løfta kommuneøkonomien gjennom en økning på over 30 milliarder kr i løpet av fire år.

Kulturskolen har godt renommé blant lokale så vel som sentrale politikere. Stadig flere ser hva kultur genererer av skapende kraft blant barn og unge. Stadig flere

ser også sammenhengen mellom dette og et godt læringsmiljø i skolen generelt. Derfor vil denne regjeringa fortsette satsinga på kultur for barn og unge gjennom de kommunale musikkskolene, Den kulturelle skolesekken og det frivillige kulturlivet. Her henger alt sammen med alt.

Odd Einar Dørum (V) [11:40:06]: Det er slik, som forrige taler var inne på, at Norge har lovfestet at vi skal ha kulturskoler og musikkskoletilbud lokalt. Det er den grunnholdningen som Venstre står på.

Vi deler intensjonen om at dette er et viktig skoletilbud, men vi mener at det er kommunene som skal kunne vurdere hva som er innholdet, og at den kommunale handlefriheten nettopp gir rom for lokale løsninger. Det er også viktig at kulturskolen kan utvikle seg i sammenheng med det lokale kulturliv. Det gir kommunene en bedre mulighet til å utvikle det lokale kulturskoletilbudet.

Det er bakgrunnen for at Venstre ikke vil støtte forslaget om en forskrift, men vi fremmer et eget forslag:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at den enkelte kommune utarbeider rammeplan for kulturskoletilbudet med krav om innhold og kvalitet.»

Jeg tar på vegne av Venstre opp dette forslaget.

Presidenten: Representanten Odd Einar Dørum har tatt opp det forslaget han refererte.

Lena Jensen (SV) [11:41:23]: Jeg er stolt av at Norge er ett av de få land i verden som har lovfestet at vi skal ha et kulturskoletilbud, at kommunen skal tilby det enten alene eller i samarbeid med andre.

Det at barn og unge kan få opplæring av kompetente folk i kultur og i ulike kulturuttrykk, er ekstremt viktig både for identitet, tro på seg selv og for utvikling. Det at unger kan få lov til å være med på å utøve og skape kunst – å lage og å skape ting – er ekstremt viktig for å kunne få tro på seg selv.

Jeg vil berømme de kommunene som har satset på kulturskole. Det har gitt resultater, og det vil gi resultater i framtiden. Det å satse på kulturskole er å satse på framtiden.

I Kulturløftet står det at Regjeringen har som mål at alle barn skal få et kulturskoletilbud til en rimelig pris. Nivået, både i forhold til hvor mange som får plass, og hvor mye man satses på kulturskole, og også prismessig, varierer veldig fra kommune til kommune. Jeg må si at jeg er enig med dem som sier at de er bekymret for utviklingen i enkelte kommuner som har valgt både å øke prisen og å redusere omfanget på kulturskoletilbudet.

Det skal være en reforhandling av Kulturløftet denne våren mellom de tre regjeringspartiene. Målet er at 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kulturformål innen 2014. Dette kommer til å bli nådd, og vi er nødt til å reforhandle dette og satse ytterligere på kultur. I forbindelse med denne reforhandlingen er det ekstremt viktig å satse på kultur for barn og unge og å gjøre ytterligere tiltak for å sikre at vi når det målet som denne regjeringen har satt seg, om at alle barn skal få et kulturskoletilbud til en rimelig pris.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 2957)

Sak nr. 5 [11:44:20]

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av tiltaksområde 1 og 3 i Erasmus Mundus II-programmet (2009–2013) (Innst. S. nr. 216 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 56 (2008–2009))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2957)

Sak nr. 6 [11:44:20]

Interpellasjon fra representanten Torbjørn Røe Isaksen til kunnskapsministeren:

«Det er en viktig målsetting i skolen at alle elever skal gis like muligheter til å utnytte sine evner og realisere sine talenter, og skolen skal gjennom dette bidra til sosial mobilitet. Elevene skal ha de samme mulighetene, uavhengig av bosted og sosial bakgrunn. Det oppleves ikke som rettferdig av en ungdomsskoleelev at det er foreldrenes bosted som skal avgjøre muligheten til å velge skole. Forskningsresultater viser at fritt skolevalg kan gi mer motiverte elever og lærere, mer engasjerte foreldre samt flere som fullfører videregående fordi de kommer inn på sitt førstevalg. Med dagens ordning er det fylkeskommunene som bestemmer om skolevalget skal være fritt. Det fører til lite forutsigbarhet og stor usikkerhet blant elevene.

Vil statsråden sørge for at det kommer på plass en ordning som sikrer alle elever, uavhengig av bosted, rett til selv å velge videregående skole?»

Presidenten: Interpellasjonen vil bli tatt opp av representanten Ine Marie Eriksen Søreide.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [11:45:32]: Vi har en stor utfordring med frafall i videregående opplæring. Det er mange årsaker til at elever faller fra. Vi vet at ca. 34 pst. av elevene enten slutter eller fullfører uten å bestå i ett eller flere fag. Vi vet at på enkelte yrkesfag er andelen på over 50 pst. Det er et alvorlig samfunnsproblem. Vi ser bl.a. på de nye ledighetstallene at det nettopp er den gruppa unge som ramler ut av videregående, som også er mest utsatt for arbeidsledighet nå. Vi ser også at det er i den samme gruppa, blant de yngste, at andelen sosialhjelpsmottakere øker mest. Dette henger nøye sammen.

Det er som sagt mange årsaker til frafall i videregående opplæring. Noe av årsaken er at man har høyt fravær på ungdomstrinnet, særlig i tiende. Noe av årsaken er at man har dårlige karakterer. Det vil særlig gi seg utslag i at man har dårligere lese- og skriveferdigheter og tar det med seg i videregående opplæring. Noe av frafallet skyldes for dårlig rådgivning. Det vil si at man legger grunnlaget for feilvalg allerede på ungdomstrinnet, at man ikke får de råde-

ne og den yrkesveiledningen som man egentlig trenger, og på den måten velger feil.

Men det er også viktig å peke på at om man kommer inn på førstevalget sitt eller ikke på videregående, er en vesentlig faktor for om man gjennomfører, og det er, som man kan forstå, en viktig faktor i forhold til motivasjonen.

Det andre store problemet skolen i Norge sliter med, er at vi reproducerer sosiale forskjeller. Det er slik at skolen skulle være en arena der man bidrar til å utjevne forskjellene mellom elever som følge av at de har ulik sosial bakgrunn. Men i stedet ser vi at skolen dessverre bidrar til at de forskjellene opprettholdes og i mange tilfeller forsterkes. Med de to utfordringene som bakteppe er det viktig å stille spørsmålet: Hva kan vi gjøre for å bidra til at problemene kan løses? Det er mange faktorer som bidrar. Tanken om fritt skolevalg er langt fra den eneste som kommer til å endre bildet. Jeg synes likevel det er et vesentlig poeng å trekke det opp i en interpellasjonsdebatt, rett og slett fordi det har mange sider.

Det er elevene som er Høyres hovedfokus når vi ønsker å innføre et system med fritt skolevalg til de videregående skolene. Det ligger en ideologisk begrunnelse bak det standpunktet: Elevenes mulighet til selv å velge utdanning og dermed ut fra egne interesser avgjøre hvilket skole- og utdanningsløp man ønsker å følge, er det viktigste.

Undersøkelser som er foretatt, viser at det er et stort flertall av elevene som ønsker å ha fritt skolevalg, fordi det er det eneste inntakssystemet som gir elevene like, reelle muligheter. Jeg er også overbevist om at det frie skolevalget bidrar til å hjelpe på elevenes motivasjon, og at de dermed er mer motiverte for den opplæringa de skal i gang med. Undersøkelser viser også at gjennomføringsgraden øker hvis man har kommet inn på førstevalget sitt. Det burde egentlig være helt innlysende at alle elever bør ha den samme muligheten til å komme inn på de skolene man ønsker seg, uavhengig av hvor foreldrene bor. Ved hjelp av egen innsats vil elevene på den måten selv kunne skaffe seg valgmuligheter.

Jeg synes det er et godt signal å sende til unge mennesker som vi prøver å antyde skal ta et stadig større ansvar for sitt eget liv og for sin egen opplæring, at de skal få lov til å velge hvilken utdanning de vil ha. Det fins egentlig ikke noe mer rettferdig enn å gi alle den samme muligheten. Uansett hvor foreldrene dine bor, er det anlegg og evner som skal være det avgjørende for hvilke valg du kan ta for framtida.

Oslo kommune fikk i 2007 utarbeidet en rapport fra NIFU STEP som vurderer de positive og negative sidene ved ulike inntakssystemer. Rapporten konkluderer med at karakterbasert inntakssystem er best egnet til å styrke den sosiale mobiliteten i byen, og at flest elever får sitt første-ønske innfridd ved et karakterbasert inntakssystem. Det er ingen inntaksordning som er perfekt. Men fritt skolevalg basert på karakterer øker elevenes egen innflytelse på egen skolegang og det fremmer sosial mobilitet.

Oslo kommune har også hatt et system med regionbasert inntaksordning, men den virket ikke etter hensikten. Det ble bare mer tilfeldig, og det ble selvfølgelig lettere for sentrumselevne å komme inn på populære sentrumssko-

ler og vanskeligere for f.eks. minoritets elever å flytte ut av egen region. Som et eksempel kan man nevne at på Oslo Handelsgym, en populær skole, trengte man 32 poeng for å komme inn hvis man bodde i sentrum. Hvis man bodde på Stovner eller Grorud, trengte man 52 poeng for å komme inn på den samme skolen. Det fremmer ikke sosial mobilitet, men det bidrar tvert imot til å låse østkantelever inne på østkanten og vestkantelever inne på vestkanten.

Høyre ønsker at alle elever, uansett hvor de bor, skal ha de samme mulighetene til å komme inn på den skolen de ønsker. Vi vil at skolene skal bidra til å ha konkurranse om elevene, for det vil bidra til å gjøre skolene bedre. Vi skal også ha et system der skolene anstrenger seg for å beholde elevene, og sørger for at de kommer gjennom skoleløpet.

Hvorfor i all verden skulle vi ikke gjennom skolesystemet legge til rette for sosial mobilitet, legge til rette for at evner og talenter kan realiseres der det er mulig? Hvorfor er det slik at elevene fra de ressurssterke områdene i byen, hvor foreldrene har de høyeste utdanningene, de høyeste inntektene, skal ha fortrinnsrett til de mest søkte skolene? Er det en god skolepolitikk? Vel, jeg synes ikke det. Jeg synes at vi som har ansvaret for helheten, skal fokusere på det valget elevene ønsker å ta, og på den måten bidra til å gjøre skolegangen enklere, valgfriheten større og skolene bedre.

Man kan godt si at vi har fritt skolevalg i dag. Alle de foreldrene som har råd til og anledning til å flytte, har fullt fritt skolevalg for sine barn. De kan ta barna sine med seg og flytte til en annen del av byen for å stå først i rekka når regionbasert inntak skal fungere som inntak for de elevene. Men det er ikke å bidra til utjevning og sosial mobilitet. Tvert imot er det å bidra til å forsterke de forskjellene som er der.

Som nevnt fikk Oslo kommune som fylkeskommune gjennomført en rapport fra NIFU STEP i 2007. Rapporten heter «Alle får, men hvem får hva?» Den er en evaluering av ulike inntaksordninger. Den regionbaserte inntaksordningen som Oslo kommune fram til da hadde praktisert, hadde tre uttrykte målsettinger:

1. at flest mulig elever skulle sikres sitt reelle ønske om førstevalg
2. at flest mulig elever skulle få tilbud om å gå på skole i sitt nærmiljø
3. at sammensettingen av elevmassen skulle bli mer heterogen

Rapporten konkluderer med at det ikke er mulig å oppnå målet om at flere skal sikres sitt reelle ønske om førstevalg, uten å bygge ut de mest populære skolene.

De mest populære skolene ligger for Oslos vedkommende i sentrum, noe som medfører at det ikke er mulig for en elev fra Groruddalen eller fra Nordstrand å komme inn på sentrumsskolene under et regionbasert inntakssystem. Spørsmålet er: Er det rettferdig, og bidrar det til sosial mobilitet?

For Høyre er det avgjørende at inntaksreglene oppfattes som rettferdige, og at de motiverer elevene til innsats på ungdomsskolen. Det føles ikke rettferdig når elevene fra enkelte områder får forrang framfor andre elever bare

fordi de elevenes foreldre tilfeldigvis bor i et annet område. Det er ikke rettferdig at foreldrenes bosted skal avgjøre hvilken utdanning barn får.

Undersøkelsen fra NIFU STEP viser også at et stort flertall av elevene mener det er positivt å møte nye elever fra andre områder og bryte opp gamle og etablerte strukturer. I evalueringa sier over 80 pst. av elevene at de syns det å møte elever fra andre deler av byen er noe som er positivt ved et karakterbasert inntakssystem. Nesten halvparten av elevene sier seg litt eller delvis enig i påstanden om at det var viktig å komme bort fra tidligere klassekamerater.

En undersøkelse fra Synovate viser også at et stort flertall av elevene ønsker fritt skolevalg. Elevenes søkeratferd er et ganske viktig bevis på dette. I skoleåret 2004–2005 var det over 50 pst. av søkerne som søkte seg til en annen skole enn nærskolen.

Det er også viktig å huske på at fritt skolevalg bidrar til å utvikle skolene. La meg avslutte med to eksempler som jeg syns er ganske illustrerende.

Ullern videregående skole, en skole som i dag framholdes som en veldig god skole, som har spennende utviklingsprosjekter på gang – som Oslo Cancer Cluster – og som på få år har vokst fra å være en middels stor skole til å bli en veldig stor skole, var en skole som i et skoleår for noen få år siden hadde ca. ni primærsøkere. Skolen var nedleggingsstruet, den kom til å bli nedlagt dersom ikke noe drastisk skjedde. Takket være det frie skolevalget kunne skoleledelsen gjøre grep som gjorde at det ble mer attraktivt å komme til Ullern. Det ser vi resultater av i dag.

På samme måte har Stovner videregående skole gjennomgått en ganske stor forandring. Stovner videregående var også en skole som var nedleggingsstruet. Skoleledelsen foretok ganske betydelige grep for å endre undervisningen, gjøre det mer attraktivt å være elev på Stovner, og resultatene lot ikke vente på seg. Det er også en av de skolene i Oslo i dag med flest søkere fordi skolen har et annet opplegg. De gjør ting annerledes, og det tiltrekker elevene.

Fritt skolevalg bidrar til å øke sosial mobilitet, og det bidrar til å øke motivasjon, redusere frafall og utvikle skoler.

Presidenten: Presidenten ber om at man holder seg til taletiden.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [11:56:05]: I mitt svar legg eg til grunn at representanten Isaksen – og for så vidt representanten Eriksen Søreide òg – siktar til fritt skuleval innanfor heimfylket til eleven, og ikkje på tvers av fylkesgrensene. Eg forstår innlegget klart i den retninga òg.

Ungdom med rett til vidaregåande opplæring har etter søknad lovfesta rett til inntak på eitt av tre alternative utdaningsprogram på vidaregåande trinn 1 og til to års vidaregåande opplæring som byggjer på det same utdaningsprogrammet. Søkjarane må velje innanfor det samla opplæringstilbodet i eige heimfylke.

Dersom det til eit utdaningsprogram er fleire søkjarar

enn elevplassar, skal plassane fordelast etter ein poengsum utrekna på grunnlag av karakterar. Ved lik poengsum skal rekkjefølgja avgjerast ved loddtrekning. Det er heimfylket som avgjer på kva for ein av fylkets skular eleven skal få oppfylt retten sin til inntak. Dei står fritt til å velje inntaksordning som samsvarar med fylkeskommunens lokale behov. Lova er derfor ikkje til hinder for at fylkeskommunane kan praktisere fritt skuleval der eit utdaningsprogram vert gitt ved fleire skular, f.eks. ved inntak til dei studieførebuande utdaningsprogramma.

Eg kan leggje til her at situasjonen i dag er at det er svært ulike måtar å praktisere dette på rundt omkring i landet. Det er mange ulike modellar. Men ein kan kanskje seie at det er tre hovudkategoriar. Ein fylkeskommune praktiserer eit reint karakterbasert inntak. Andre fylkeskommunar praktiserer eit ganske reint nærskuleprinsipp. Men så har vi fleire som er i ein mellomkategori, der ein har ein type regioninndeling, at delar av elevmassen kan søkje seg mot nærskulen, mens andre kan søkje, karakterbasert, i heile fylket.

Dette er, slik eg ser det, det sentrale spørsmålet. I dag er det fylkeskommunen som avgjer plasseringa av elevane på skulane i fylket. Det er først og fremst på grunn av den lokale handlefridomen. Geografiske forskjellar, skulestruktur og ulike behov for skuleskyss i dei enkelte fylkeskommunane tilseier at val av inntaksordning bør liggje til fylket. Eg kan ikkje sjå at det vil vere føremålstenleg å ta frå fylkeskommunane, som skuleigarar, retten og høvet til å vedta eigne inntaksordningar. Det mest openberre argumentet for det synest eg er at fylka i Noreg er ikkje berre litt, men ekstremt ulike. Frå Oslo til Nordland, frå Vestfold til Finnmark er det svært store forskjellar i utstrekning, i talet på menneske som bur der, og i talet på vidaregåande skuler. Det kan sjølvstundt vere forskjell på kva for utfordringar som er dei største, og på næringsstruktur i fylka. Så det som vert vedteke i Finnmark fylkesting, er ikkje nødvendigvis den beste måten å gjere det på i Oslo, og motsett.

Det er lett å sjå at innanfor ein skulestruktur med mange vidaregåande skular og eit godt utbygt kollektivtilbod kan eit karakterbasert skuleval vere aktuelt. Men eg vil leggje til at her kan det vere ulike vurderingar. Eg kjenner godt til den rapporten som er bestilt i Oslo. Hovudkonklusjonen der er at dei to litt ulike systema ein har hatt dei siste åra, ikkje har gitt så veldig forskjellige utslag i ulik retning, men at det tvert imot er ganske små forskjellar. Men det vert peikt på enkelte konsekvensar. Ein tydeleg forskjell som ein kunne sjå då ein innførte dei fire regionane, altså eit dels karakterbasert og dels regionbasert inntak i Oslo, var at det vart lettare for elevar frå sentrumsområdet å kome inn på skular nær der dei sjølv budde. Altså: Elevar frå sentrumsområde som ikkje hadde veldig gode karakterar, hadde i større grad moglegheit for å gå på skule i nærleiken av der dei budde. Dei måtte i mindre grad flytte, noko som vart opplevd som eit positivt gode for mange av dei som ønskte å gå på ein skule som ikkje ligg veldig langt unna der dei sjølv bur.

Ein annan ting som eg vil trekkje fram som positivt, er at på enkelte av dei vidaregåande skulene på austkanten i

Oslo fekk ein meir heterogen elevmasse, noko som òg vart opplevd som positivt der. Eg trur derfor det vil vere ulike syn på i kva grad dei ulike systema i Oslo har medført sosial mobilitet. Eg har registrert at dei som har vore kritiske til endringane no, argumenterer med nøyaktig det same omsynet, at det skapar større sosial mobilitet og mindre forskjellar å ha det blandingsystemet ein har hatt.

For fylkeskommunar med lange avstandar mellom vidaregåande skular, og der kollektivtilbodet er mindre utbygd, meiner eg at karakterbasert skuleval kan få meir uheldige konsekvensar. Ei slik inntaksordning vil kunne føre til auka søking til skular i dei sentrale strøka i fylket, samtidig som utkantskular vert mindre etterspurde. Det vil føre til at fylkeskommunen får høgare utgifter til skuleskyss, og at det vert dyrare å drive opplæringa, og det kan føre til ei lite effektiv utnytting av kapasiteten på enkelte skular. Det kan òg gjere det vanskeleg å oppretthalde gode vidaregåande tilbod i distrikta og på lang sikt gjere busetjinga vanskeleg enkelte stader i landet. Ei innføring av plikt for fylkeskommunane til å ha eit karakterbasert skuleval kan dermed få negative konsekvensar for elevane.

Ei inntaksordning i vidaregåande opplæring som tek utgangspunkt i fritt skuleval, legg opp til at karakterane bestemmer på kva skule i fylket elevane kan gå. Det er klart at det òg kan leggje til rette for ei utvikling av såkalla A- og B-skular. Erfaring viser at elevane vel skular som av ulike grunnar er populære. Ved å opne for ei inntaksordning på denne måten vil resultatet vidare kunne verte at nokre skular får ein sterk overvekt av elevar med svake faglege føresetnader og låg skulemotivasjon. I dei tilfella dei populære skulane ligg sentralt, vil det dessutan kunne føre til at elevar med svake karakterar vert pressa til lange reiser, fordi det ikkje er plass på den skulen som ligg nærmast.

Eg meiner at å presse på ein fylkeskommune eit bestemt system for å velje vidaregåande opplæring ikkje fører til den fridomen for elevane som gjeld uavhengig av kor ein bur, og uavhengig av sosial bakgrunn. Etter mi meining vil resultatet for mange elevar verte det motsette. Fritt skuleval, eller karakterbasert skuleval, kan gi ein reell valfridom berre for elevar med gode karakterar, mens det derimot kan ha motsett konsekvens for andre, ofte dei som mest av alt kan ha behov for ei god oppfølging og ein god skule.

Dagens regelverk opnar for at fylkestinget ut frå lokale behov kan vedta å ha anten ei inntaksordning som har utgangspunkt i karakterbasert skuleval, eller ei inntaksordning som legg vekt på andre forhold, f.eks. geografisk nærleik. Etter mi oppfatning er den beste måten å handtere det spørsmålet på at fylkeskommunane sjølve kan ta det valet kva slags inntakssystem dei skal ha.

Så vil eg leggje til at det er heilt riktig, som det vart sagt her, at det er ein samanheng mellom det å kunne oppnå førstevalet sitt og fråfallet i vidaregåande skule. Det gjer sjølvstøtt ein debatt om ein i større grad skal leggje til rette for det, aktuell, men det har eg ikkje registrert tidlegare at partiet Høgre har foreslått. Den openberre endringa då er å gå i den retninga. Grunnen til at ein ikkje gjer det, er sjølvstøtt at det vil føre til at ein må ha ein langt større

kapasitet i vidaregåande skule, og at det òg er nødvendig med ein viss samanheng mellom tilbodet om ulike studie-plassar og søkinga. Eg trur at svaret snarare enn å krevje frå staten at vi skal ha ein type inntakssystem for veldig ulike fylke for å oppnå det, heller er å jobbe med strukturen lokalt, slik at flest mogleg kan oppnå sitt førsteval, eller eit av dei andre vala dei har.

Så heilt til slutt: Det er interessant å registrere at representanten Eriksen Søreide sin analyse i byrjinga kunne vore henta rett ut av SV sitt program eller den raud-grøne regjeringa sin politikk. Eg syntes det var ei veldig god oppsummering av hovudutfordringane som vi står overfor, som det høge fråfallet i vidaregåande skule, som fører til store sosiale skeivheiter seinare. Vi ser f.eks. no at sjansen for å stå utanfor arbeidslivet er over dobbelt så stor om ein ikkje har fullført vidaregåande skule. Det er òg eit stort problem med den store sosiale skeivheita i rekrutteringa til vidaregåande skule og høgare utdanning, som må trekkjast fram.

Vi har nett no fått eit tjukt dokument frå det såkalla Fordelingsutvalet, som har gått tungt fagleg inn i desse spørsmåla. Det er interessant å sjå at dei løysingane dei foreslår, langt på veg er det stikk motsette av det Høgre elles fremjar. Kva er det dei seier? Jo, for det første at vi må begynne med tidleg innsats, før skulealder – kutte ned kontakstøtta, innføre gratis kjernetid i barnehagane, leggje eit grunnlag for elevane – og for det andre at vi må halde fram med den politikken vi har, ved å satse på læraren i skulen, for læraren sit med nøkkelkompetansen for at elevane skal vere betre førebudde. Så peikar dei på at når det gjeld fråfall, treng vi særleg å ta tak i alternative løp, som praksisbrevordninga, som vert trekt fram, og at vi må gi eit betre tilbod til vaksne i ettertid.

Så eg trur ikkje at det å påtvinge fylkeskommunane eit visst system er svaret på ei veldig alvorleg utfordring som vi er einige om.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [12:06:33]: Høyre har både i regjeringsperioden 2001–2005 og i hele denne perioden som vi har siddet i opposisjon, fremmet en rekke forslag, både alene og sammen med de andre opposisjonspartiene, for å få ned frafallet i videregående opplæring. Regjeringspartiene har stemt mot alle forslagene. Vi har fremmet forslag alene eller sammen med de andre opposisjonspartiene for å styrke læreren. Det jeg refererte til i begynnelsen av mitt innlegg, var hovedkonklusjonene fra NIFU STEPs rapport. Det var iallfall ikke innledningen til SVs partiprogram, det er helt sikkert!

Vi har i flere høyrestyrte fylkeskommuner gått i front for å få til fritt skolevalg eller varianter av fritt skolevalg. Det er også noe vi har programfestet lenge. Vi mener nemlig at i enkelte sammenhenger bør prinsippene om valgfrihet og muligheten til å gjennomføre videregående opplæring være overordnet fylkeskommunenes styringsrett.

Jeg har også stor forståelse for at det er en diskusjon om kapasiteten og om hvordan man skal bygge ut skoler og skolemiljøer for å ha muligheten til å ha den ordninga med karakterbasert inntak som man f.eks. har sett her i Oslo. Samtidig syns jeg erfaringene fra Oslo

viser at det er fullt mulig; det går an, og det har gitt suksess.

Så peker statsråden på, som jeg også nevnte, at et av funnene i NIFU STEPs rapport fra 2007 er at det blir lettere for sentrumselever å komme inn på sentrumsskolene. Han mente da å si at det var positivt, fordi de ikke ønsket å gå på skole utenfor sentrum eller utenfor sitt bostedsområde. Og det er helt riktig at rapporten peker på det. Men da er jo spørsmålet: Er det mer rettferdig at det er bosted som avgjør, enn at det er karakterer og ønsker hos elevene som avgjør? Spørsmålet han stiller, er om det er rettferdig at bare de med de gode karakterene har den reelle valgfriheten. Jeg vil snu det på hodet og si: Er det rettferdig at det bare er de med riktig bosted som har den reelle valgfriheten – enten ved at de er elever i et inntakssystem som er mer opptatt av geografi enn av karakterer, individuelle ønsker og muligheter, eller fordi de har foreldre som er såpass ressurssterke at de kan flytte med ungene sine til den skolekretsen eller den regionen der de har lyst til å sende barna på skole? Jeg syns ikke det er reell valgfrihet. Jeg syns det er reell valgfrihet at alle får den samme sjansen til å gå på skole der de ønsker, ut fra hvilke prestasjoner de har levert. Og et interessant poeng er jo at de partiene som er mest skeptiske til fritt skolevalg for 16-åringer, er de samme partiene som er mest ivrige når det gjelder å gi 16-åringer stemmerett og valgbarhet. Man skal altså som 16-åring ikke kunne velge skole, men man skal kunne velges inn på Stortinget, vedta lover, sende soldater i krigen – det er greit. Men å bestemme hvilken skole man skal gå på, det er ikke greit. Da skal fylkeskommunens styringsrett være overordnet individenes, elevenes, ønsker og tanker. Jeg tror ikke det bidrar til å fremme sosial mobilitet. Jeg tror ikke det bidrar til å fremme en ordning for mindre frafall i skolen.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [12:09:50]: Alles valffridom er like verdifull. Den einaste måten å sikre at alle får akkurat det dei vil ha, på, er dersom Høgre fremmar eit forslag her i salen om at alle skal kome inn på sitt førsteval, og så byggjer vi opp kapasiteten i vidaregåande utdanning etter det. Det har ikkje eg registrert at Høgre korkje meiner eller stemmer for. Då står vi, uansett system, overfor følgjande utfordring: Korleis balanserer vi det slik at flest mogleg, uavhengig av om dei har gode eller dårlege karakterar eller kor dei bur, får sine ønske oppfylt? Sanninga er at nokre ønskjer å gå på ein bestemt skule ein heilt annan stad enn der dei bur. Andre ønskjer å få lov til å gå på den skulen som ligg nærmast der dei bur. At nokre meiner at eit val om å gå på skule langt vekk frå der ein bur, har ein høgare verdi enn eit val om å gå på skule nær der ein bur, kan ikkje eg sjå. Eg meiner at vi må leggje til grunn at alles val i størst mogleg grad skal kunne oppfyllest, og sanninga er at vi i dag veit at det finst ikkje eitt system – med mindre vi byggjer ut kapasiteten, slik at alle kan få oppfylt sitt førsteval – som kan sikre at alle får det akkurat som dei vil.

Då er spørsmålet: Bør vi her på Stortinget bestemme kva som er riktig i Nordland, i Finnmark, i Vestfold og i Oslo, eller klarer Oslos politikarar best å bestemme det

sjølve? Mitt svar på det er, som på mange andre spørsmål, ja. Dersom vi ser på dei sakene vi har hatt oppe til behandling i dag, synest eg det er slåande at alle har éin ting som dei meiner at det er best at politikarane her på Stortinget bestemmer, mens ein i andre saker gjerne argumenterer for det motsette. Eg trur vi bør kunne verte einige om eit hovudprinsipp, at med mindre det er tungvegande grunnar som talar mot det, bør vi la politikarar ta dei avgjerdene, ikkje minst når det er vesentlege forskjellar med omsyn til korleis dei norske fylka ser ut. Det er det dette gjeld. Då kan politikarane i Oslo diskutere kva ordning som er best for seg. Så kan politikarane i Nordland diskutere det i Nordland fylke, som er svært forskjellig frå Oslo.

Så til slutt til påstanden om at vi ikkje har gjort noko med fråfallet. Det fell fullstendig på si eiga urimelegheit. Tvert imot: I denne perioden har det vore fokusert grundig på fråfallsutviklinga. Vi har no hatt ei stor NOU under arbeid som vi har sett ned for å sjå på heile kvaliteten i vidaregåande opplæring, og som har gått tungt inn i fråfallet etter at vi har gjennomført omfattande forbedringar – kraftig styrking og profesjonalisering av rådgivinga i både ungdomsskule og vidaregåande skule, nytt fag, utdanningsval på ungdomstrinnet, utprøving av praksisbrevet som eit alternativt løp, som har vore ein stor suksess der det har vore prøvd ut, auke av lærlingtilskotet og ei rekkje andre tiltak – og ikkje minst at vi tek tak i utfordringa med tidleg innsats, for fråfallet i vidaregåande skule begynner lenge før ein kjem til vidaregåande. Det er på barnehage- og grunnskulenivå det store lyftet må takast for å redusere fråfallet.

Gorm Kjernli (A) [12:13:17]: Interpellasjonen omhandler et tema som tidvis har skapt mye debatt, både nasjonalt og ikke minst i de ulike fylkeskommunene. Jeg kjenner spesielt godt til den diskusjonen vi har hatt i Akershus, der man har gått både to og tre runder før man har kommet fram til den løsningen man har nå. Også i Oslo har debatten gått friskt rundt fritt skolevalg, eller karakterbasert opptak, og det samme er situasjonen i mange andre fylker.

Representanten Eriksen Søreide er som Oslo-representant spesielt opptatt av Oslo-skolen. Men det er forskjell på Oslo-skolen og skolen i Nordland. Det tror jeg også representanten er enig i.

I dag er det opp til fylkeskommunene selv å velge hvordan de vil forvalte skoleopptak og skolevalg for elevene. Mye taler for at denne lokale forvaltningen fra skoleeier er fornuftig. Ulike fylkeskommuner har ulike hensyn å ta i forhold til både skolestruktur, geografi og elevsammensetning. Jeg har tro på at de også rundt i fylkene klarer å vekte disse hensynene og lage gode løsninger forankret lokalt eller regionalt.

I flere fylker praktiseres det i dag en form for fritt skolevalg, eller karakterbasert opptak – helt eller delvis i kombinasjon med andre hensyn. I Akershus har man en modell som delvis er basert på karakteropptak og delvis på nærskoleprinsippet. Det er nå tverrpolitisk enighet om denne løsningen, etter at høyrepartiene tidligere hadde innført fritt skolevalg.

Det ble mye støy rundt fritt skolevalg i Akershus. Selv i et fylke med relativt små reiseavstander var det mange elever som fikk en uforholdsmessig lang reiseavstand – og det selv om det var tilbud om den linjen, den studieretningen, man hadde ønsket å gå, på en videregående skole som lå nærmere bostedet.

Det frie skolevalget for noen var ikke et fritt skolevalg for andre. Noens frihet ble ufrihet for andre. De flinkeste elevene med best karakterer har sin frihet, mens de med middels eller svakere karakterer ikke har den friheten. Det er ikke rettferdig, det er ikke en politikk Arbeiderpartiet ønsker å gå mer i retning av. Man kan spørre seg: Er det reelt sett fritt skolevalg? Karakterbasert opptak gir noen fritt skolevalg, mens andre er prisgitt andres valg. Hvor motiverende er det å bli sendt til en skole lenger unna, dersom man ikke ønsker det, kanskje for de elevene som ikke har best karakter og som mest trenger motivasjon for å forbedre seg eller for å gjennomføre skolegangen?

Jeg mener også det er grunn til å stille spørsmål om hvordan skolelandskapet vil bli med et rent karakterbasert opptak. Jeg ønsker ikke en videre utvikling mot skoler for dem med best karakterer og skoler for dem med mindre gode karakterer. Det er en reell fare for en enda større utvikling mot A- og B-skoler. En slik deling står stikk i strid med hvordan Arbeiderpartiet ønsker at samfunnet vårt skal være.

Når det er sagt, fylkeskommunen organiserer dette i dag, og sånn bør det fortsatt være. Jeg har tro på at man lokalt organiserer dette på en god måte, og tar hensyn som er tilpasset lokale forhold. For Arbeiderpartiet er det i hvert fall ikke ønskelig med en generell ordning for karakterbasert opptak i alle fylker. For min del burde en statlig ordning gått i en noe motsatt retning for å ta hensyn til alle elever – ikke bare til noens frihet.

Jeg regner også med nå at jeg har oppfattet interpellasjonen på riktig måte. Tidligere har det vært folk som har tatt til orde for at fritt skolevalg ikke bare skal gjelde innenfor et fylke, men på landsbasis. Jeg tolker ikke interpellasjonen i den retning, derfor forholder jeg meg til at det er fylkeskommunene.

Anders Anundsen (FrP) [12:17:25]: Spørsmålet om fritt skolevalg blir debattert i denne sal fra tid til annen, og det er et veldig viktig spørsmål. Det er et av de spørsmålene som viser noen av de avgjørende prinsipielle skillelinjene mellom dem som tror på den enkelte elevs muligheter til selv å ta gode valg, og dem som mener at en må være politiker for å vite hvordan elevenes valg skal bli riktige.

Jeg må si at representanten Kjernlis innlegg er egnet til å skape vesentlig bekymring. Han sa noe sånt som at det frie skolevalget ble frihet for noen og ufrihet for andre, og han sa det resulterte i A- og B-skoler. I dag er det altså fritt skolevalg i ca. halvparten av fylkene. Kan representanten Kjernli dokumentere de påstandene han kom med fra Stortingets talerstol? Hvilke fylker er det som har A- og B-skoler? Hvilke fylker er det som har skoler som er veldig gode og veldig dårlige, som resultat av det frie skolevalget? Det tror jeg ikke representanten kan komme med.

Han sa til og med noe slikt som at hvis man skulle ha en nasjonal ordning, burde den gå i retning av å gjøre valgfriheten reell for alle, implisitt at man skal redusere det frie skolevalget i de fylkene som har valgt å ha det i dag. Det er et skremmende utsagn, og det sier noe om hvordan man tenker.

Det er et classeskille i Norge i dag, et classeskille mellom de kommunene og fylkeskommunene som har fritt skolevalg, som gir elevene og foreldrene mulighet til å velge hvilken skole de selv ønsker å gå på, og de kommunene og fylkene som ikke har fritt skolevalg, men som er styrt av ymse former for kretsgrenser. Det er stor forskjell på å bo i et fylke som f.eks. Vestfold, med fritt skolevalg, eller en kommune som Larvik, med fritt skolevalg, og å bo i en kommune som Skien, to mil unna, som er i et fylke uten fritt skolevalg. Det er veldig stor forskjell basert på veldig små avstander. Hovedforskjellen mellom stedene er hvem som styrer.

Fremskrittspartiet mener det er foreldrene og elevene som vet best. Kjernli, statsråden og den røde regjering mener at de vet best. Det er leit.

Jeg må si jeg er veldig glad for denne interpellasjonen fra Høyre. Interpellasjonen åpner for en utvikling som er veldig god. Fremskrittspartiet har akkurat nå til behandling i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen et forslag om å innføre fritt skolevalg i hele grunnsopplæringen, både i grunnskolen og i videregående skole. Tidligere har Fremskrittspartiet og Høyre fremmet en rekke forslag sammen om å innføre fritt skolevalg i videregående opplæring, Høyre har så langt vært noe tilbakeholden når det gjelder fritt skolevalg i grunnskolen. Jeg synes denne interpellasjonen trekker i retning av at man kan vurdere også å innføre fritt skolevalg i kommunene, fordi det prinsipielle syn og det prinsipielle utgangspunkt selvfølgelig er nøyaktig det samme enten man går i ungdomsskolen eller man går i videregående skole. Derfor ser jeg frem til også den neste debatten om fritt skolevalg, som vil skje om ikke så altfor lenge, når Fremskrittspartiets forslag skal behandles i denne sal.

Lena Jensen (SV) [12:21:09]: De ideologiske forskjellene og de ulike skolepolitiske løsningene mellom SV og høyresiden kommer bare tydeligere og tydeligere fram. Mens Høyre brukte sitt landsmøte til å diskutere om en ønsket å innføre opptakskrav til elevene for å komme inn på ungdomsskolen og også til videregående opplæring, griper SV fatt i de grunnleggende årsakene til nettopp frafallet i videregående skole.

Frafallet i videregående skole er altfor høyt, og er skremmende. Det er et stort samfunnsproblem. SV drøfter og vil gjennomføre tiltak for hvordan vi kan sikre tidlig innsats, gi ungene våre hjelp når de trenger det, få inn flere lærere og mer tid til å lære å lese og skrive. Vi innfører mer rådgivning til elevene våre, vi skal gjennomføre en mer praktisk ungdomsskole, og vi setter i gang tiltak for oppfølging av elevene i videregående skole. Det å dumpe ungene og la dem stå igjen løser absolutt ingen problemer, det skaper kun problemer. Mens også Høyres landsmøte velger å vedta at de ønsker å innføre karakterer

alt i femte klasse, innfører SV utviklingssamtaler med foreldre og elever hvert halvår. Man gir bedre kompetanse til lærerne for å kunne vurdere elevene – hvor de står og hvor de skal. Det å gi motivasjon til elevene er måten vi kan få elevene våre til å lykkes på og lære mer. Vi er nødt til å få gitt gode, konkrete tilbakemeldinger. Å innføre karakterer for små unger skaper ikke bedre læring og forståelse av faget. For altfor mange blir ikke dette en motivasjon. Når Høyres landsmøte vedtar å dele fem- og seksåringer inn i grupper etter deres kunnskapsnivå, er det hjerterått. Det fører til at vi skaper tapere. Det er også slik at alle elever lærer bedre av å gå i en blandet klasse. Dette er forskningsbasert kunnskap.

Hvorfor bruker jeg nå egen tid på å gjennomgå en del av høyresidens forslag nå? Fordi interpellasjonsdebatten i dag om fritt skolevalg, eller rettere sagt karakterbasert opptak, er en del av akkurat den samme ideologiske løsningsen, som ikke er forskningsbasert, og som ikke er forankret andre plasser enn i høyresidens verden.

OECD advarer mot fritt skolevalg. På en konferanse i Trondheim i 2007 presenterte OECD en ny rapport, «Equity in Education» – likeverdig utdanning – med ti punkter for en mer rettferdig og inkluderende skole basert på erfaringer i ti land, deriblant Norge. Rapporten argumenterer sterkt mot privatskoler, men argumenterer også sterkt mot konsekvensen av fritt skolevalg eller karakterbasert opptak, fordi det blir mer sosial segregering og ulikhet.

SV er sterkt imot rent karakterbasert opptak. Vi vet at dette fører til at noen elever blir vinnere, og andre blir tapere. For å få sikret gjennomstrømning, og at elevene ikke faller ut av videregående opplæring, vet vi at det er viktig at de kommer inn på sitt førstevalg, det er viktig at de får god rådgivning, og vi vet at det er viktig at de får god oppfølging i videregående opplæring.

Fritt skolevalg fører til sterkere sosial segregering i skolene, og fører overhodet ikke til at vi får en mer rettferdig skole og bedre sosial utjevning. Å plassere elevene i klasser kun etter karakterer er ikke måten å skape verken et bedre samfunn på eller en bedre læring for den enkelte elev. Dette forslaget, som også ligger til behandling i komiteen, ser jeg på som en av mange ideologiske høyredreininger som høyresiden foreslår, som ikke er forankret i forskningsbasert evaluering, men heller i ideologi.

Dagrun Eriksen (KrF) [12:26:00]: Spørsmålet om fritt skolevalg ble behandlet av komiteen også tidligere denne perioden etter et representantforslag fra Fremskrittspartiet. Da fikk forslaget bare støtte fra Høyre.

Kristelig Folkepartis standpunkt har ikke endret seg siden den gang. Når vi ikke bifaller dette, er det fordi fylkeskommunene er skoleeiere, og at det derfor er naturlig at de også avgjør reglene for inntak. Det er også grunnen til at det eksisterer forskjeller i inntaksreglene fra fylke til fylke. Geografi, skolestruktur og organisering av skoleskyss er alle faktorer som påvirker den enkelte fylkeskommunes mulighet til å imøtekomme den enkelte elevs primære skoleønske. Fylkeskommunene har full frihet til å innføre karakterbasert inntak dersom det anses som et egnet virkemiddel for organiseringen av opplæringstilbudet.

Er det rettferdighetsaspektet som er argumentet for å pålegge fylkeskommunene en lik praksis ved inntak? Det å pålegge alle fylkeskommuner å innføre et såkalt fritt skolevalg vil, som flere har vært inne på, kunne medføre uheldige konsekvenser. Dersom det kun er elevenes karakterer som skal være utslagsgivende ved konkurranse om elevplasser, vil det kunne føre til at enkelte elever blir påført ulemper som lengre skolevei, å tvinges til å flytte på hybel, osv. Enkelte elever vil i en slik situasjon tvinges til å velge et annet tilbud enn det de primært ønsker. For disse elevene vil derfor ikke et fritt skolevalg bli en realitet.

Fylkeskommunene har ansvar for å tilrettelegge sine tilbud om videregående opplæring slik at det er spredning mellom skolene når det gjelder hvilke utdanningsprogram, fag og satsingsområder de ulike skolene tilbyr. Dette har med lokaldemokrati å gjøre. Forskjellen mellom de skoleeierne som har vedtatt retten til fritt skolevalg, og de som ikke har det, ligger i inntaksprosessen.

Fylkeskommunene har ansvaret for dimensjoneringen ved den enkelte skole, og noen dimensjonerer også på tvers av fylkesgrensene. Kristelig Folkeparti mener at fylkeskommunen fortsatt bør ha dette ansvaret.

I denne saken vil en oppleve at Kristelig Folkeparti har et sentrumsstandpunkt. Dette er ikke av stor ideologisk karakter, vi ønsker at våre representanter skal ta avgjørelser ut ifra hvordan det ser ut fra det ståstedet de er lokalt. Derfor vil en oppleve at KrF-ere både er for fritt skolevalg og imot fritt skolevalg i deler av landet.

Når det gjelder frafallet, har jeg også lyst til å bemerke at jeg ikke vet om dette er den løsningen som vil virke overalt, men heller ikke økte teoritimer for de aller minste er svaret. Det er grunn til å bemerke at den rød-grønne regjeringen ikke har hatt nok trykk på denne saken, slik at vi virkelig kunne fått snudd strømmen av alle de elevene som faller ut av videregående skole.

Nå i dag blir vi advart av LO, som mener at vi nå også får et frafall av ungdom i arbeidslivet, og at Regjeringen heller ikke gjør nok for dem. Her tror jeg vi har en utrolig stor oppgave foran oss, både for å sørge for at alle elever føler tilhørighet og mestring og kan fullføre skolen, og for at man, når man skal ut i arbeidslivet, ikke opplever nok en gang å bli utstøtt og falle utenfor samfunnet.

Vi har en jobb å gjøre for å lage et inkluderende samfunn. Vi tror ikke at dette pålegget fra staten om fritt skolevalg vil være med og løse det. Vi tror at det løses ved at man har fritt skolevalg der hvor det passer lokalt.

Inger S. Enger (Sp) [12:30:11]: Lovgrunnlaget er klart. Opplæringsloven sier:

«Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til tre års heiltids videregående opplæring.»

Opplæringsloven sier videre at søkerne «har rett til inntak til eitt av tre alternative utdanningsprogram».

Lovverket sier altså ikke noe om retten til å velge skole. Inntaksordningene ivaretas av det enkelte fylket. Det innebærer at fylket sjøl bestemmer hva som skal ligge til grunn for opptak til videregående skole, dvs. i hvilken rekkefølge elevene kommer inn. Derfor er ordningene

også ulike. Dette var også Solhjell inne på i sitt innlegg i stad.

Det som vanligvis ligger til grunn for fylkenes dimensjonering av tilbud, er bl.a. de siste års søkermønster, de skolebygg fylket har til rådighet, planer og muligheter for regional kompetanseutvikling og ikke minst hvilken kompetanse fylket og skolene besitter.

Det går an – det har vi hørt i dag – å finne argumenter både for og mot fritt skolevalg. Argumentet for fritt skolevalg er bl.a. at det gir et reelt valg for elever som bor i utkantene, og som har gode karakterer, at skolene må fokusere sterkere på kvalitet, at det er sannsynlig at de fleste elevene likevel vil søke seg til sin nærskole, og at elever som trenger å skifte miljø, vil få det lettere. Dette tilsier fritt skolevalg.

Så kan en også finne innvendinger den andre vegen – altså mot. Det kan være frykt for at elever med svakt karaktergrunnlag skal bli tapere, at konsentrasjonen av søknader til skolene i sentrale strøk blir stor, at det kan utvikle seg A-, B- og C-skoler, og at det kan bli lang skoleveg for mange elever og økte skyssutgifter. Det kan også få konsekvenser for elever som ikke kommer inn ved sin nærmeste skole og må flytte på hybel i ung alder. Og det kan være fare for at frafallet vil øke, slik som det også er nevnt her i dag.

Når det er så mange argumenter for og mot, kan en spørre: Er det staten eller fylket som er best til å bestemme inntaksordningene? Svaret fra Senterpartiet er at det er fylkene som er best til å bestemme dette. Bakgrunnen er at fylkene våre er svært forskjellige, og at videregående skoler er fylkeskommunens ansvar.

Så har jeg lyst til å si litt om mitt eget hjemfylke, Oppland. Det ble sagt mye om Oslo her i stad. Oppland fylkeskommune har praktisert fritt skolevalg i en årrekke, dvs. alle opplendinger konkurrerer likt til alle skoler i fylket. I opplæringskatalogen er det riktignok tatt et lite forbehold, hvor det står:

«Søker vil kunne bli omfordelt til andre skoler ut fra en helhetsvurdering av søkerens reiseavstand og karakterer til enkelte skoler og kurs.»

Dette har altså fungert greit, til tross for lange avstander og at fylket er veldig variert – fra store, folkerike kommuner til regioner hvor spredt bebyggelse og gravgrendte strøk er det vanligste.

En forutsetning for å få dette til er at det finnes videregående skoler i alle regionene. De aller fleste søker seg til skoler i nærheten av der de bor. Jeg har sjekka tallet for søkninga nå i 2009, og det er bare 2,9 pst. av elevene fra ungdomsskolen som har søkt seg ut av den regionen hvor de bor. De aller fleste ønsker altså å gå på nærskolen. Men sjøl om hovedmassen ønsker å gå på nærmeste skole, er det noen som vektlegger at skolen f.eks. er flott og ny. Det er vel på mange måter forståelig. Gjøvik, f.eks., har en nyrestaurert og moderne videregående skole. En tilleggsdimensjon er at den er veldig stor, og mange elever ønsker også litt større miljøer. Gjøvik videregående skole fikk derfor en oversøking dette skoleåret. Da ble det karakterene som telte, og de andre elevene kom inn på naboskoler. Noe konkurranse kan jo også være sunt. Til sist: I Opp-

land er det nesten 95 pst. av elevene som får førstevalget sitt oppfylt, og det er bra.

I denne debatten har det også vært nevnt lite grann om frafall. Frafall er alvorlig, men fritt skolevalg løser ikke dette. Tidlig innsats allerede fra barnehage og grunnskole er nødvendig, og tilpassa opplæring blir viktige stikkord. Jeg vil avslutte med igjen å nevne Oppland, for jeg gikk ut i stad og sjekka frafallsprosenten i Oppland. Den er om lag 30 pst. – altså omtrent det samme som landsgjennomsnittet. Så frafallsproblematikken løses ikke ved fritt skolevalg, men er bra for mange andre ting.

Odd Einar Dørum (V) [12:35:47]: Venstres stortingsprogram, som jeg er valgt på, sier at Venstre er for fritt skolevalg, men at det er opp til fylkene å vurdere.

Jeg synes vi har fått to gode illustrasjoner på hvorfor fritt skolevalg fungerer. Vi har fått en illustrasjon fra representanten Ine Marie Eriksen Søreide, men også fra representanten Inger S. Enger. De færreste her vil vel påstå at det ikke er avstander i Oppland. Det er riktignok ikke ferger, men det er avstander.

Hele forutsetningen for å tenke på fritt skolevalg og oppfylle den valgmuligheten for elever og foresatte er jo nettopp at skoleeier satser på skolene, slik at de representerer en kvalitet som gjør at elevene er interessert i dem. Jeg tror nok at i veldig mange tilfeller vil det bli slik som representanten Enger sier, men det gir åpenbart en mulighet for å søke noe annet der man vet at skoletilbudet er det man ønsker.

Og så vil jeg gå inn på det som er trukket opp: Hva kan da virke til å hindre frafall? Alle i denne salen er enige om at man skal starte tidlig. Men de fleste burde vært enige – ikke bare i ord, men også i handlinger – om at da må man jo sørge for at lærerne har en gnistrende god videreutdanning. Med det rød-grønne opplegget tar det ca. 32 år før norske lærere får en systematisk videreutdanning, og med Venstres opplegg går det ca. åtte år, fordi vi har tenkt å fase den inn. Det er jo stor forskjell på 8 år og 32 år!

I denne sal burde man jo være bekymret for en utredning som virkelig går på frafallet. Det er en utredning som den sittende regjering har gjort, som viser at det er en tett sammenheng mellom resultater i den videregående skolen og andre skoler og kompetansenivået hos lærerne. Vi vet at kompetansenivået hos lærere er best i Oslo, Akershus og Sør-Trøndelag, og at det er veldig blandet i store deler av landet. Det at man da har et så svakt trykk på det å heve kompetansenivået hos lærerne generelt, skaper virkelig sosiale forskjeller. Det skaper virkelig sosiale forskjeller mellom de ulike landsdelene og regionene, og sørger for at vi lever med en situasjon vi ikke kan være bekjent av.

Men så tilbake til de erfaringene jeg selv har fra Oslo-skolen. Jeg har de samme erfaringene som representanten Eriksen Søreide har trukket opp, og her får man da ta som utgangspunkt at dette er en by med sosiale utfordringer, spenninger og forskjeller. Dette er også en by med 33 pst. språklige minoriteter. Man skulle tro at dette var et håpløst prosjekt. Hvorfor blir det da et bra prosjekt? Det blir jo et bra prosjekt fordi skoleeier, les: kommunen, både politisk

og administrativt har satset på tydelige mål for det å lære og på klare, faglige profiler på skolene – jeg snakker om de videregående skolene – og har snudd skoler som har hatt et rykte for å være forferdelig dårlige, til å bli bra. Og det som har vært nøkkelen igjen, er at skolene har hatt et tematilbud som er bra, lærerne er bra, og skoleledelsen er bra. Så man har gjennom en tid vist at svake skoler på vestkanten, slik som representanten Eriksen Søreide tok opp, men også i Groruddalen, er snudd til gode, fordi man ville det samlet sett i fylket – altså i kommunen. Man satset på skoleledelsen i kommunen, på den enkelte skole og på lærerne, og det skaper selvfølgelig vibrasjoner. Det må være grunn til å understreke at f.eks. norsk-pakistanere – en betydelig, stor minoritetsspråklig gruppe i Norge – har en utvikling videre mot høyere utdanning som ligger over gjennomsnittet for den norske befolkningen. Det å få fram den stoltheten som ligger i at kunnskap er makt – som alle elever som foreldre vil forstå – og å satse på det, tror Venstre er helt avgjørende.

Det er under de forutsetningene man også kan bruke en ordning som fritt skolevalg flere steder i landet. Men jeg har den erfaringen i mitt liv at Norge er såpass forskjellig at vi ikke uten videre kan insistere på at det som kan fungere i Oslo, og for den saks skyld i Oppland, kan fungere overalt. Det Venstre vil satse på, er kvaliteten i skolen, på skoleledelsen og på lærerne. På det punktet har vi en nasjonal, landsomfattende forpliktelse som vi har prioritert politisk, og som jeg synes det er grunn til å trekke fram også i denne debatten.

Så det er riktig at denne debatten har noen posisjoner. Den har en rød-grønn posisjon, så har den en ytterste høyre-posisjon, som er representanten Anundsen med statlig stykkpris, og så har den en tung sosialliberal sentrumsposisjon, som i denne sammenheng også er representert ved representanten Enger.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [12:40:50]: Jeg vil få takke for debatten.

Men jeg kjøper ikke argumentasjonen til Gorm Kjærli om at fritt skolevalg bidrar til A- og B-skoler. Jeg vil heller stille spørsmålet på denne måten: Er det greit at vi har A- og B-skoler hvis ingen vet om det, og elevene bare plasseres der? For det er det som er realiteten hvis man ikke har et fritt skolevalg – hvis man ikke har muligheten til å velge bort én skole og velge seg til en annen skole. Det er jo slik situasjonen også ville ha vært i Oslo dersom elevene ved Ullern i sin tid ikke hadde hatt mulighet til å velge seg bort, og dersom elevene ved Stovner i sin tid ikke hadde hatt mulighet til å velge seg bort. Da ville jo ikke de skolene blitt bedre, fordi ingen ville stilt krav til at de ble bedre.

Så er det mange, inkludert regjeringspartienes Lena Jensen og for så vidt også statsråden, som har ønsket at debatten skal dreie seg om noe helt annet enn fritt skolevalg. La meg bare først si til representanten Lena Jensen: Jeg vet ikke hva representanten regner som «forskningsbasert» politikk, men hvis ikke en rapport fra NIFU STEP kan regnes som forskningsbasert, er jeg litt usikker på hva som i SVs verden regnes som forskningsbasert.

På samme måte som representanten Lena Jensen var veldig opptatt av Høyres landsmøte, kan jeg berolige med at det ikke ble vedtatt på Høyres landsmøte det representanten gjerne ville at skulle bli vedtatt der, nemlig at man skulle dele inn elever etter ferdigheter i ulike klasser på første trinn. Det som derimot ble vedtatt, var at man skal ha en tydeligere tilpasset opplæring helt fra starten av. Grunnen til at den debatten kommer opp, er jo nettopp at skolen ikke greier å gi tilpasset opplæring i sterk nok grad.

Forskjellen på Høyres og SVs landsmøte, der det begge steder kommer radikale forslag, er at SVs landsmøte vedtar de radikale forslagene som kommer, f.eks. om å si nei til alle friskoler. Høyres landsmøte vedtar fornuftige ting som bidrar til å bedre den norske skolen.

Og så har statsråden vært veldig opptatt av tidlig innsats, og han møter ingen motstand fra Høyre når det gjelder tidlig innsats. Snarere tvert imot var det slik at vi hadde fokus på tidlig innsats lenge før Bård Vegar Solhjell ble politiker. I denne byen var SV sterke motstandere av «ABC og 123» – lek med tall og bokstaver i barnehagen – fordi SV mente at barnehagen kun skulle være en arena for lek, ikke for læring. Men tidene har åpenbart forandret seg, og i dag er det SV som prøver å skaffe seg eierskap til tidlig innsats. Det er ingen partier i denne sal som er imot tidlig innsats – snarere tvert imot. Både Høyre og andre opposisjonspartier har fremmet opptil flere forslag gjennom hele vår opposisjonstilværelse, gjennom hele vår regjeringstid, for å bedre den tidlige innsatsen. Det første Kristin Clemet gjorde da hun ble statsråd, var å sørge for at barn skulle lære å lese og skrive i første klasse. Etter Reform 97 – den sosialdemokratiske skolereformen som fikk seksåringene inn i skolen – var det forbudt å drive med lese- og skriveopplæring i første klasse. Tenk hva det har gjort for å bidra til å opprettholde skillet mellom de som kunne, og de som ikke kunne, før de begynte på skolen!

Vi kan gjerne ta en tydeligere diskusjon om tidlig innsats. Denne diskusjonen har først og fremst vært om fritt skolevalg, som jeg fortsatt mener er riktig og viktig, både for motivasjon, for mindre frafall og for bedre skole.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [12:44:14]: Det Høgre var oppteke av i åra før eg vart politiskar, var å kutte eit skuleår, som dei gjekk inn for då, det var å kjempe mot lovfesta rett til vidaregåande skule, som Høgre gjekk imot, og det var å slåst mot barnehagesatsinga. Det var Høgres flaggskip før eg vart politiskar! Men Høgre har heldigvis teke til fornuft på alle dei punkta, og eit fleirtal på Høgres landsmøte gjekk inn for å vidareføre retten til vidaregåande opplæring for alle.

Eit par ord til slutt: Eg takkar for ein god og interessant debatt om ein gamal slager frå mi tid som ungdomspolitikar, nemleg kva slags inntakssystem ein skal ha i skulen. Det har vi diskutert mykje. Men det er eigentleg ikkje det debatten her har handla om. Det debatten har handla om, er på kva nivå skal politikarar vedta kva slags system vi skal ha for ungdom i vidaregåande opplæring? For politikarar på eit eller anna nivå skal jo uansett gjere eit vedtak om korleis system vi skal ha for å fordele ungdom på ulike vidaregåande skular, med mindre ein er for at alle

skal få førstevelet. Eg meiner at debatten for så vidt illustrerer godt at det er gode argument for at det skal ein kunne vedta i fylka, og eg er glad det er eit breitt fleirtal for det.

Det vil seie at det er to argument som er viktige: Det eine er at dette ikkje er eit spørsmål om klasseskilje, som representanten Anundsen sa, der ein på den eine sida har dei frie menneska der det er karakterbasert skuleval, eller fritt skuleval, som i Larvik, og på den andre sida dei som lever i trældom i kommunar og fylke der det ikkje skjer. Sanninga er vel snarare at det ikkje er heilt opplagt kva slags system som er det rette. Det kan variere, og det kan ein faktisk bestemme med sunn fornuft lokalt. Eg synest vi har fått fleire gode eksempel her på at kanskje spelar dette ikkje alltid så stor rolle som vi trur i debattane. Oppland er eit slikt eksempel. I mange distriktsfylke vil mange velje nærskulen sin. I NIFU STEP sin rapport om Oslo er hovudbodskapen at det ikkje eigentleg spelar så stor rolle som ein kan få inntrykk av i dei ideologiske debattane.

Den andre grunnen er sjølv sagt at det er viktig at vesentlege avgjerder som har store konsekvensar for kostnader, og som er viktige politiske spørsmål, bør kunne takast av politikarar i dei enkelte fylka. Det er eg glad det er brei oppslutning om.

Så til slutt: Inngangen til mykje av debatten var arbeidet mot fråfall. Eg berre oppsummerer med at ingen oppgåver er viktigare enn å syte for at elevar går ut av skulen med gode kunnskapar, og at ein reduserer fråfallet – for at alle skal ha like moglegheiter, for å redusere dei store sosiale skilnadene og for framtidens behov for arbeidskraft. Det er tidleg innsats i barnehagen – barnehagen er det største kunnskapslyftet vi har gjennomført i nyare tid – tidleg innsats i skulen, satsing på kompetansen til lærarane, fleire lærarar, fleire timar, og det er å ta tak i utfordringane med praksis og alternative løp og andre verkemiddel, ikkje minst å halde oppe trykket på lærlingplassar med tusenvis av nye lærlingplassar denne perioden.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er avsluttet.

Sak nr. 7 [12:47:30]

Innstilling frå familie- og kulturkomiteen om menn, mansroller og likestilling (Innst. S. nr. 208 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 8 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til Arbeiderpartiet og 5 minutter til de øvrige partiene.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre foreslår presidenten at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Espen Johnsen (A) [12:48:14] (ordfører for saka): Dette er ein historisk dag. For første gong skal Stortinget behandle ei eiga stortingsmelding om menn, mansroller og likestilling.

Utan at eg har komplett oversikt over heile verda, trur eg det er grunn til å seie at vi i Noreg har verdas beste menn, ikkje minst gjeld det dersom vi snakkar om likestilling. Menn er gode på bleieskifting, vi er gode på bringing og henting i barnehagen, og vi er heller ikkje så aller verst på rydding og husvask. Men menn kan bli endå betre, og menn vil endå meir. Og meldinga legg opp til nettopp det.

Det er ganske så mandig med pappaperm, det er ganske så mandig å vere heime med sjuke ungar, og det er ganske så mandig å vere med på helsestasjonen. Mi klare oppfatning er at menn gjerne vil vere endå meir menn på desse og mange andre område.

På ei anna side er menn litt i overkant mykje menn når det er snakk om å ta vare på eiga helse. Menn er litt i overkant mykje menn når ein ser på fråfall frå vidaregåande utdanning, og menn er definitivt for mykje menn når det er snakk om vald og kriminalitet. Der bør menn bli litt mindre menn.

Tradisjonelt har likestillingskamp i Noreg handla om kvinner og likeløn, kvinner og økonomisk sjølvstende, kvinner og makt og kvinners kamp mot undertrykking og vald. Det har vore og er framleis viktige kampar, men likestilling er altså noko meir.

Likestillingskamp er også ein kamp for gutar, menn og fedrar. I dag veit vi at gutar og menn har mindre tid saman med eigne barn enn kvinner, er meir utsette for ulykker, er overrepresenterte i kriminalitetsstatistikken og fell oftare frå i vidaregåande utdanning. Det ønskjer vi å gjere noko med. Det er det vi er inviterte til å ta stilling til.

Det er ein samla komité som er glad for at Regjeringa har lagt fram meldinga. Det varierer litt meir i kor stor grad ein støttar ulike tiltak og verkemiddel. Eg er sikker på at det enkelte parti kjem til å gjere greie for det på eiga hand.

Frå Arbeidarpartiet si side støttar vi utvilsamt opp om alle dei strategiar, tiltak og verkemiddel som Regjeringa tek til orde for. På same måte som det har vore viktig å konkretisere og spesifisere mål og krav i kvinnekampen, er det viktig òg når det gjeld menn. Vi treng eigne strategiar retta mot menn anten det gjeld vidaregåande utdanning, kriminalitet eller helse. Og på same måte som kjønnskvotering og øyremerking er viktig for viktige kvinnekampar, er det same tilfellet for viktige mannskampar.

Lat meg ta eitt eksempel: For 20 år sidan var det berre kvart 233. barn som opplevde at far tok permisjon i samband med fødselen. I dag tek dei aller fleste fedrar slik permisjon. Vi er på rett veg, men det er likevel framleis mykje å gjere. Fedrar tek ut berre 10 pst. av det totale talet på foreldrepenge dagar kvart år. I Sverige og Danmark tek dei ut respektive 22 og 33 pst. av dagane.

Då Jens Stoltenberg leia Mansrolleutvalet for 20 år sidan, vart det bestemt at det var behov for ein eigen kvote for menn. Den vart sett til tre veker. Han har virka. No har vi utvida han. Frå 1. juli blir ti veker øyremerkte fedrar.

Og i meldinga seier vi at pappapermisjonen skal utvidast ytterlegare, til 14 veker.

Vi veit at øymerking må til for å endre kjønnsstradisjonelle val. Kvifor er det rett med øymerking? Jau, fordi det forpliktar fedrar. Den delen blir etter kvart enklare og enklare å ivareta.

Det andre er at det får augo opp på dei arbeidsgivarane som meiner fedrar først og fremst må kome seg tilbake på jobb, og som meiner at det er verdas mest naturlege ting at fedrar jobbar overtid mens mødrer reduserer arbeidstida.

Og det siste: Det tvingar i mange samanhengar mødrer til å sleppe opp litt, la far få lov til å ta ansvar, sleppe fedrar til. Derfor bidreg det til å endre kjønnsstradisjonelle val, òg på andre område.

I dag er det ei grunnleggjande urettferdigheit i systemet vårt. Fedrar sine rettar til permisjon er knytte til mødrer si arbeidsdeltaking. Hadde vi snudd prinsippet på hovudet, ville det, naturleg nok, blitt ramaskrik. Eg trur ingen kan førestelle seg at nyvorne mødrer berre skulle få permisjon dersom faren har vore ute i jobb dei siste månadene før fødselen. Slik er det for menn i dag. Menn har rett på fedrekvote, ikkje basert på at dei sjølve har bidrege i arbeidslivet, men basert på om mor har gjort det. Derfor er det så viktig at Regjeringa skal arbeide for ei forenkla og likestilt ordning, slik at alle fedrar som har opptent rett til fedrekvote, skal få det. I likestillingas namn er det vanskeleg å forsvare noko anna.

Denne meldinga inneheld grundige analysar, med strategiar og tiltak på ei rekkje område som er aktuelle for menn og likestilling, og som famnar mykje breiare enn det eg har hatt moglegheit til å gå inn på i dette innlegget. Andre frå Arbeidarpartiet vil kome inn på andre delar av meldinga, og vi sluttar oss heilt og fullt til meldinga slik som ho er lagt fram.

Ulf Erik Knudsen (FrP) [12:53:15]: Kommer denne meldingen til å bli en milepel for likestillingen i Norge? Vil den bety mye for mansrollen, for menns rettigheter? Nepe, her er det mye prat og lite konkrete saker.

Fremskrittspartiet har lenge hevdet at det offentlige likestillingsarbeidet som har vært ført siden 1970-tallet, har vært ført på feil grunnlag, og at virksomhetene innenfor dette feltet derfor må legges om. Vi mener at den fremlagte stortingsmeldingen i stor grad dokumenterer at vi har hatt rett. Det kan konstateres at politikken som har vært ført, i liten grad har påvirket utviklingen positivt og har i noen grad faktisk skapt en ny «tapergruppe», nemlig mennene.

Fremskrittspartiets hovedprinsipp for likestillings- og familiepolitikk er at vi har tatt til orde for at man ikke skal ha krav på spesielle tiltak og særlig beskyttelse av lov og/eller ombud kun basert på kjønn. Vi ønsker altså et lovverk som ikke diskriminerer, vi vil ha like rettigheter og lik behandling fra det offentliges side, og vi sier et klart nei til kjønnskvotering. Fremskrittspartiet mener at et individ som har fått et arbeid eller en posisjon på grunn av sitt kjønn – og ikke på grunn av sine kvalifikasjoner – nedvurderes både av seg selv og av samfunnet.

Selv om vi mener at meldingen er et slag i luften, forsøker vi å ta opp enkelte forhold i våre merknader og for-

slag: Vi tar bl.a. til orde for at ethvert barn har rett til å vite med sikkerhet hvem som er deres biologiske foreldre. Dette betyr at vi vil gå imot enhver innskrenking i eksisterende rett til DNA-testing for å konstatere rett farskap. De gode og omfattende rettighetene man i dagens Norge har til DNA-testing er med på å sikre trygghet rundt identitet, tilknytning, arv, organdonasjon eller arvelige sykdommer.

Vi merker oss også at det i meldingen foreslås at staten skal innlede samarbeid med LNU for å vurdere tiltak med sikte på å utjevne kjønnsforskjeller i frivillig sektor. Her er man på ville veier. Vi mener frivillig sektor ikke skal brukes som politikernes instrument til å nå politiske målsettinger for den til enhver tid sittende regjering.

Vi er også kritiske til at Den kulturelle skolesekken skal brukes i Regjeringens kjønnskamp.

Som pappa til en gutt på snart 16 måneder, som går i en privat barnehage med nesten halvparten mannlige dyktige og flinke ansatte, har jeg ikke problemer med å se viktigheten av flere mannlige ansatte i skole og barnehage. Men jeg mener at det ikke er staten som skal blande seg inn i rekrutteringen til barnehagene. Det er den enkelte virksomhet som må ha dette som fokusområde i sitt arbeid med rekruttering fordi det gagnar det produktet de leverer.

Samtidig er det selvfølgelig også viktig at de høyere utdanningsinstitusjonene tar inn over seg dette feltet og har et fokus i sin markedsføring overfor mannlige søkere på å fortelle om hvor flotte disse jobbene er.

Fremskrittspartiet ønsker selvfølgelig et kjønnsblandet arbeidsliv der vi har mannlige barnehagepersonell, mannlige lærere og sykepleiere, og der vi har kvinnelige håndverkere, ingeniører osv. Men vi vil la den naturlige tilpasning skje over tid. I årevis har politikerne balet mye med dette, men ungdommen velger fortsatt i stor grad tradisjonelt. Dette viser at statlige vedtak i slik sammenheng blir slag i luften.

Vi ser også alvorlig på at en del kvinneyrker er dårligere betalt enn typiske mannsyrker. Men i motsetning til regjeringspartiene snakker ikke vi i Fremskrittspartiet så mye om det. Vi vil i stedet gjøre noe med det – med en gang. Derfor har også vår parlamentariske leder, Siv Jensen, lagt frem et forslag i Stortinget som sier at dette må løses ved vårens lønnsoppgjør – Dokument nr. 8:99 for 2008–2009, om sikring av økt lønn i kvinnelederte lavtlønnsyrker og endringer i arbeidstidsbestemmelsene.

Et annet viktig tema for likestilling der Regjeringen ikke har levert, er det forhold at det er svært uheldig at ikke alle fedre har rett til pappaperm – alle fedre må snarest få selvstendige permisjonsrettigheter.

Til slutt: Den kanskje viktigste likestillingssaken for menn i det moderne Norge står Fremskrittspartiet alene om. Vi mener det er helt sentralt at barn vokser opp med god og regelmessig kontakt med begge foreldre.

Det er nå et overveldende flertall av foreldre som mener at dersom det skulle bli et samlivsbrudd, burde egne barn bo omtrent like mye hos hver av dem. Vi mener denne utviklingen er klart positiv, og den viser en bred oppslutning om Fremskrittspartiets syn og det synet vi i mange år har tatt til orde for, at hovedre-

gelen ved samlivsbrudd må være delt omsorg og bosted.

Med dette tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Ulf Erik Knudsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

May Hansen (SV) [12:58:31]: Norske menn er bra – de er gode på å ta ansvar for egne barn og ta sin del av jobben hjemme. De fortjener en stortingsmelding.

SV er glad for at denne regjeringa har fremmet en stortingsmelding om menn, mansroller og likestilling. Det er historisk, og det er som sagt fortjent. Dette setter Norge og likestillingen på kartet. Norge har på mange måter kommet langt i likestillingsarbeidet, men det er fremdeles en lang vei å gå. Likestillingskampen har først og fremst handlet om kvinner og deres kamp for økonomisk selvstendighet, lik lønn for likt arbeid, full barnehagedekning, maktfordeling og kampen mot undertrykking og vold. Dette har vært – og er fremdeles – viktige områder å jobbe videre med, men likestillingskampen handler om begge kjønns muligheter og ikke minst rettigheter.

Menn har andre utfordringer enn kvinner. De har mindre tid sammen med egne barn, de er mer utsatt for ulykker, de er overrepresentert på kriminalstatistikken og faller oftere ut av videregående utdanning.

Likestilling mellom kvinner og menn handler om å få en rettferdig fordeling av omsorg, ansvar og makt. Hvis det skal skje, må kvinner gi fra seg hovedansvaret hjemme, og det vil også være viktig å dele på foreldrepermisjonen og ansvaret for barn.

Meldinga tar for seg et bredt spekter av menns ulike utfordringer på likestillingsområdet og fremmer tiltak og virkemidler for å bedre likestillingen. Meldinga samlar også kunnskapsbasert materiale og data om menn og mansrollen.

Det er en stor utfordring for meg å trekke fram de viktigste områdene i meldinga på fem minutter. Men jeg vil understreke at det jeg mener er viktigst ved meldinga, er at vi har fått en engasjert offentlig debatt om menn og deres roller og utfordringer i et moderne samfunn. Meldinga har også ført til at menn har engasjert seg og diskutert sin rolle i ulike settinger, som f.eks. Mannspanelet, som ble etablert i 2007. Menn krever nå retten til å være sammen med sine barn – noe som er ekstremt viktig – og ta sitt ansvar. Det er veldig, veldig bra.

Det er sentralt at den enkelte gutt og jente gjennom hele oppveksten får like muligheter til å utnytte sine evner og ressurser, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisk opprinnelse og andre bakgrunnsfaktorer. SV mener at Regjeringas arbeid med likestilling i barnehagen og i grunnopplæringa er særlig viktig. Det må bli en bedre kjønnsbalanse både i utdanningsvalg og blant ansatte i denne sektoren. Det er et klart behov for mer kunnskap om hvordan gutter har det både i barnehagen og i skolen, og vi støtter veldig at det forskes mer på dette.

Det er et stort behov for flere mannlige ansatte i skole og barnehage, og den enkelte virksomhet må ha dette som

hovedområde i sitt arbeid med rekrutteringa. Samtidig er det viktig at de høyere utdanningsinstitusjonene som utdanner de ulike gruppene på disse feltene, har fokus på å markedsføre seg overfor mannlige søkere.

Regjeringa arbeider nå med å få mer kunnskap om årsakene til kjønnsforskjeller i læringsutbytte, og i den sammenheng vil det komme en stortingsmelding fra Kunnskapsdepartementet om kompetanse for framtida.

Norge har det mest kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Europa. Det er alvorlig, for konsekvensen av det kjønnsdelte arbeidsmarkedet er store lønnsforskjeller mellom menn og kvinner. Det er dokumentert at lønnsgapet følger det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Der kvinneandelen er stor, er lønna lav. Når man ser hele arbeidsmarkedet under ett, er den generelle lønnsforskjellen mellom menn og kvinner på hele 15 pst., og sånn har det ligget de siste tiåra.

Jeg vil understreke viktigheten av at man gjør noe med det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og med likelønnsutfordringene – det er helt nødvendig. Likelønn er et spørsmål om rettferdighet. Får vi til bedre lønnsbalanse mellom kjønnene, vil også permisjonsdelingen bli jevnere, og familiene kan ta friere valg når det gjelder arbeidsdeling.

Til slutt: SV støtter at Regjeringa setter i gang et arbeid for å utvide hjemmelen i likestillingsloven om særbehandling av menn, slik at den også skal gjelde andre sektorer der menn er underrepresentert.

Solveig Horne hadde her overtatt presidentplassen.

Olemic Thommessen (H) [13:03:52]: Behandlingen av denne meldingen utfordrer nok – med Høyres ståsted – hva som skal være grensene for politikk.

Som politiker er det viktig å ha et klart forhold til når politikk er et nødvendig virkemiddel for å sikre at samfunnet utvikler seg til det beste for den enkelte og for de forskjellige fellesskap vi er en del av. Denne meldingen er etter min oppfatning helt i grenselandet av hva jeg mener politikere skal ha en mening om og gjøre noe med. Et åpent og raust demokratisk samfunn må preges av stor grad av frihet for menneskene til å leve sine liv slik de selv mener er best for dem selv, et samfunn med mangfold av holdninger og syn, en levende og åpen debatt der folket gjennom valg ber politikerne om å handle – ikke et samfunn med en ambisiøs stat som gjennom penger eller regler vil legge stramme føringer for hvordan folk skal innrette sine liv.

Manglende likestilling og manglende muligheter kan skyldes at lovverket er diskriminerende. Dette kan vi gjøre noe med fra politisk hold. Men når diskriminering forklares ut fra mer sosiokulturelt skapte holdninger og normer i samfunnet generelt, begynner utfordringen med å sette grensene for politikken. Slik jeg ser det, er det store muligheter for å endre normer og omdefinere kjønnsroller i samfunnet også gjennom offentlig debatt og engasjement, gjennom bruk av kunnskap om sammenhenger i samfunnet og gjennom å kjempe frem nye ordninger i arbeidsliv og organisasjonsliv, men med utgangspunkt i debatten

i det sivile samfunn. Kvinnebevegelsens formidable innsats på 1960- og 1970-tallet og kvinnekampens resultater viser på mange måter dette.

Jeg leser ut av denne meldingen en stor optimisme når det gjelder likestilling. Det legges opp til at menn i større grad bør delta i omsorgen for barna, særlig for de aller minste. De må ta større del av oppgavene i hjemmet og må slippe til kvinner i arbeidslivet. Dette er jeg personlig selv-sagt helt enig i. Like fullt mener jeg det er problematisk i fullt monn å gjøre dette til en politisk beslutning, altså et rent politisk anliggende. For Høyre er familien en viktig privat sone som må ha rom og stor integritet. Vi mener derfor at familiepolitikken må gis størst mulig valgfrihet, og at den enkelte familie må få innrette seg slik den mener er best for seg. Det må rett og slett være et slags filter for politikk i hjemmets inngangsdør, der kun grunnleggende reguleringer i forhold til strafferett og andre sentrale temaer slipper igjennom. Hvem som skal hente i barnehagen, bør staten etter Høyres mening ikke mene noe om.

Når mannspektivet nå er trukket opp, må det være viktig å ta tak i de mulighetene vi som politikere har til å rydde av veien hindringer som ligger i menns muligheter til å velge og til å lykkes innenfor sentrale områder, som omsorg for egne barn, skole, utdanning og arbeidsliv. Jeg tenker da på de ytre rammer som tilskuddsordninger og regelverk. Da er det særlig to felt jeg velger å trekke frem.

Høyre mener at menn skal kunne ha like rettigheter som kvinner når det gjelder foreldrepermisjon. Vi vil derfor gi alle fedre rett til å ta ut fedrekvoten uavhengig av mors arbeidsinnsats. Dette er en politisk oppgave det går an å gjøre noe med.

En annen stor utfordring det er mulig å avhjelpe ved politiske vedtak, er at gutter later til å falle igjennom i skolen. Vi er opptatt av at det skal arbeides aktivt for å sikre at gutter reelt sett har like muligheter til å gjennomføre et utdanningsløp med gode resultater i skolen. Den sosialdemokratiske enhetsskolen med lite fokusering på kunnskap og læring har åpenbart sett ut til å ramme gutter særskilt. Gutter finner seg i mindre grad til rette i en skole der man legger ansvar for egen læring på elevene og mer vekt på hvem du er framfor hva du kan, og der du skal være mer selvgående. Dette har Høyre tatt ansvar for gjennom økt fokusering på fag, og ved å definere kunnskapsmål for opplæringen gjennom Kunnskapsløftet.

Høyre har i behandlingen av frivillighetsmeldingen vært tydelig på at frivillig sektor ikke skal være et instrument for Regjeringens politikk. Kulturministeren har brukt mye tid på å understreke sektorens uavhengighet, men når Regjeringen nå politisk beslutter å legge inn penger mot LNU for å få dem til å jobbe med å utjevne kjønnsforskjeller i frivillig sektor, hadde det vært interessant å få vite hvem som tok initiativet til dette. Er det Regjeringen eller er det LNU?

Er dette nok en god hensikt som legitimerer at staten skal styre prioriteringene av verdier i frivilligheten? For Høyre er dette noe frivilligheten klarer godt selv – en viktig debatt det sivile samfunn kan ta på alle nivåer uavhengig av statlig innblanding.

Presidenten: Presidenten går ut fra at representanten skal ta opp forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre?

Olemic Thommessen (H) [13:08:50]: Ja!

Presidenten: Representanten Olemic Thommessen har da tatt opp det nevnte forslaget.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [13:09:15] (leiar i komiteen): Det er mange viktige tema som blir tekne opp i den mannsmeldinga som Regjeringa har fremma.

Noreg har på mange område kome langt i likestillingsarbeidet, spesielt når vi rettar blikket mot veldig mange andre land. Det er land der mange jenter ikkje får utdanning, og land der det farlegaste for ei kvinne er å føde barn. Internasjonalt er det mykje arbeid som det er viktig å ta fatt i for å sikre kvinners rettar og for å fokusere på mannens rolle. Samtidig står det mykje viktig arbeid igjen også i Noreg for å få eit endå meir likestilt samfunn.

Det er ei glede å sjå kor mykje vi kan tilby andre land internasjonalt gjennom Kvinnekonvensjonen og tema på ulike konferansar i New York i regi av FN, der det har vore fokusert på mannsrolla, og der Noreg faktisk har mykje å bidra med. Det er veldig gledeleg.

Vi har ei utfordring med kjønnsdelt arbeidsmarknad i Noreg. Det er eit viktig mål å få eit meir kjønnsblanda arbeidsliv. Det kjønnsdelte arbeidslivet bidreg til å reproducere tradisjonelle kjønnsroller og bremse arbeidet for likestilling mellom kvinner og menn. Fordommar om typiske mannsyrke og kvinneyrke kan føre til at unge vel bort yrke som dei kunne vore veldig godt eigna til.

Den alvorlegaste konsekvensen av den kjønnsdelte arbeidsmarknaden er den store lønnskilnaden mellom menn og kvinner. Det er dokumentert at lønnsgapet følgjer den kjønnsdelte arbeidsmarknaden. Likelønn er først og fremst eit spørsmål om rettferd. Men likelønn er òg viktig for mannen likestillingsmessig. Med likare lønn vil familien kunne ta friare val. Mannen kan dermed like lett som kvinna velje meir permisjon, deltid, kontantstøtte osv.

Når det gjeld lønn, har partane i arbeidslivet eit betydeleg ansvar for å rette opp lønnsdiskrimineringa mellom kvinner og menn. Kristeleg Folkeparti anbefalar partane i arbeidslivet å setje av midlar til kombinerte låglønns- og kvinnekottar i lønnsforhandlingane. Men vi meiner også at Regjeringa har eit ansvar. Eg viser til budsjettbehandlinga der vi fremma følgjande forslag:

«Stortinget ber Regjeringen fremme en forpliktende plan for likelønn.»

Og:

«Stortinget ber Regjeringen bidra med tiltak for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor, i tråd med Likelønnskommisjonens anbefalinger.»

Her er vi utolmodige. Eg håper Regjeringa vil gjere noko konkret.

Det er viktig at fedrar får god tid saman med barna. Fedrarkvote er spesielt viktig fordi kjønnsfordelinga i foreldrepermisjonen ofte set standarden for arbeidsfordelin-

ga mellom foreldra seinare i livet. Sjølvstendige rettar for alle fedrar er avgjerande for å endre tradisjonelle rollemønstre i familien. Samtidig viser det seg at det er færrest samlivsbrot blant par som deler på omsorgsoppgåvene.

Vi er sterkt kritiske til at Regjeringa ikkje er komen i mål med å sikre fedrar ein sjølvstendig rett til opptening av rett til permisjon. Mange fedrar opplever det som diskriminerande at dei ikkje har dei same rettane som mødrene til å vere heime med barna dersom mor ikkje har vore over 50 pst. yrkesaktiv før ho får barn. Dette er uakseptabelt.

Kristeleg Folkeparti ønskjer ei ny, forlengd permisjonsordning, der ein skal ha moglegheit til tre og ein halv månad ekstra utover den foreldrepermisjonen som er i dag, men der ein kan fordele det heilt fram til barnet er ti år. Det vil for ein del familiar gi meir tid ved at dei kan ta enkeltveker saman, for mange opplever også ei tidsklemme når dei er ferdige med småbarnsfasen.

Ei utfordring som er sentral, er vald i nære relasjonar. For å redusere valdsbruken er det heilt nødvendig med tiltak som er retta særskilt mot menn. Ein må drive førebyggjande arbeid i grunnskule og i vidaregåande skule og haldningsskapande arbeid blant menn, og Kristeleg Folkeparti er samd i at ei utgreiing av samanhengen mellom den kommersielle valden og valdelege haldningar og handlingar, særleg hos gutar og menn, er naudsynt.

Det er viktig å få på plass eit landsdekkjande hjelpe- og behandlingstilbod til menn som er valdelege. Menn som tyr til vald, må få eit behandlingstilbod slik at dei kan lære seg å meistre trongen til å utøve vald. Derfor var Kristeleg Folkeparti med på å ta initiativ til det forslaget som no er fremma i innstillinga:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at et behandlingstilbud for menn som utøver vold overfor kvinner og barn, gjøres tilgjengelig i alle fylker.»

Eg har besøkt mange krisesenter. Det er så viktig at dei menn som slår, bryt valdsspiralen. Då held det ikkje at vi har eit tilbod nokre få plassar. Vi må få det rundt om i alle fylka.

Trond Lode (Sp) [13:14:40]: For å oppnå reell likestilling kan ein ikkje sjå einseitig på berre kvinners situasjon. Difor er eg glad for at Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om menn, mansroller og likestilling.

Sjølv om Noreg kjem betre ut enn mange andre land når det gjeld likestillingsspørsmål som løn, foreldrepermisjon og kvinner i leiande stillingar, er jobben framleis ikkje gjort. Kvinner tener framleis mindre enn menn, og dei eig mindre. Skilnader i alder og utdanning forklarar ikkje dette.

Statistikk viser at hovudforklaringane er barnefødselar og ein kjønnsdelt arbeidsmarknad. Det er når kvinner er heime med små barn at lønnskilnadene oppstår. Det er mor som tek lengst foreldrepermisjon, og som arbeider deltid. Når mor tar hovudansvaret heime, kan far arbeide overtid. Det er då han rykkjer frå lønsmessig. Difor trur eg at fordelinga av foreldrepermisjonen er eit spesielt viktig likestillingsgrep.

Utfordringane menn og kvinner møter når det gjeld likestilling, er ikkje dei same, men dei heng saman. Talet

på menn som tek foreldrepermisjon ut over fedrarkvoten, er aukande, men framleis lågt. Dei siste åra har berre 13–14 pst. av fedrane teke ut meir enn åtte veker. Sjølv om far ønskjer å ta foreldrepermisjon, møter han ofte motstand både frå mor og frå arbeidsgivar.

Difor meiner Senterpartiet at det er viktig å leggja til rette for at fedrar kan ta aktivt del i det nyfødde barnets kvardag. Difor går vi inn for ei tredeling av foreldrepermisjonen, der far må ta minst ein tredel. Vi går òg inn for at fedrar skal ha sjølvstendig oppteningsrett til foreldrepen- gar. Det meiner vi er god likestillingspolitikk – både for kvinner og menn.

Stortingsmeldinga om mansroller og likestilling set fokus på ei rekkje område der menn er meir utsette enn kvinner – både når det gjeld familie, livsstil, helse, skulegang og vald. Det er for omfattande å gå inn på dette her, men eg vil gjerne framheva eit tema som sjeldan blir tematisert i den offentlege debatten: gutar og menn som blir utsette for vald og seksuelle overgrep. Stortingsmeldinga viser til at omtrent like mange menn som kvinner blir utsette for partnarvald. Tal frå Senter for seksuelt misbrukte menn viser at meir enn ein fjerdepart av dei som oppsøker senteret, melder at overgriparen er ei kvinne. Dei utsette er redde for ikkje å bli trudd, og terskelen for å søke hjelp er særleg høg. Det er viktig at desse blir fanga opp av behandlingsskemaet, og at vi får meir kunnskap og forskning om temaet.

Temaet menn, mansroller og likestilling er mangesidig og viktig. Menn og kvinner har ikkje like rettar på alle område. På nokre område må òg menns rettar og moglegheiter styrkjast. Betra rettar for menn bidreg til full likestilling mellom kjønna.

Trine Skei Grande (V) [13:18:17]: Vi i Venstre syns egentlig det er flott at Regjeringa kommer med en manns- melding, sjølv om vi kanskje hadde forventet at man når det er brukt så mange flotte menn i utrednings- og forarbeidet, kanskje hadde litt flere konkrete forslag om hva man skal gjøre.

Det å kjempe for likestilling og endre holdninger tar lang tid. Det vet et 125-årig parti som har kjempet for alt fra kvinners rett til å stemme til de rettighetene vi jobber med i dag. Det som jeg tror er viktig å ta opp ut fra et manns- perspektiv, er at mye av likestillingskampen har gått på kvinners kamp for å komme inn på menns monopol, mens man har fokusert veldig lite på kvinners evne til å ta menn inn i sine monopol. Dagens kamp handler om å slippe menn inn på kvinners monopol. Jeg har hørt kvinner sitte og diskutere hvor mye utrolig dumme ting den nye mannlige ansatte i barnehagen gjør. Det er heller ikke lett å bryte igjennom kvinnefellesskapet på barneskolelærer- rommet, der den ofte eneste mannlige i et kvinnekollegi- um føler at han skal ha jobben som politi alle de gange- ne noe blir vanskelig i skolegården. Jeg tror det er viktig å angripe dette også i den offentlige debatten, fordi dette har vært en kvinnearena som ikke har hatt status, men skal vi klare å nå likestilling, må det være en arena der begge kjønn fins.

Så har Venstre et forslag som jeg gjerne vil ta opp, som

går på et mer fleksibelt syn på foreldrepermisjonen. Det ene er at vi ønsker å sikre en tredeling mellom mor og far og en valgfri del, men vi ønsker også en større fleksibilitet i utøvelsen av foreldrepermisjonen. Grunnen til det er at vi vet at veldig mange menn synes at det er mye mer givende å være sammen med en toåring et halvår enn det er å være sammen med en liten baby, fordi man føler at man kan gi mer tilbakemeldinger til en liten toåring enn man kan gjøre til en liten baby. Det andre er at vi ser at når man i dag planlegger å få barn, skjer det i stadig større grad når det passer ut fra mors karriere. Man sikter mye mer på mors karriere enn på fars karriere. Det tror jeg fører til at fedre tar ut mindre permisjon enn de egentlig kunne ha gjort, fordi det passer dårlig akkurat da. Det skal godt gjøres at et ektepar skal ha helt lik karriere. Da kunne en større fleksibilitet i permisjonen ført til at fedre hadde kunnet ta ut mer. Da kunne man ta ut en mammaerlisjon som passer når det er liten baby, og mammaer kommuniserer best med de bitte små, mens far kan ta permisjonen sin når det passer bedre for hans karriere. Det hadde Venstre programfestet i forrige periode, og det kommer vi også til å kjempe for i kommende periode.

Så hadde jeg lyst til å ta opp det onde som ligger under, og som ligger i et forslag som vi er medforlagsstiller til, knyttet til dette med vold. I går hadde vi det 81. partnerdrapet over de siste årene i Norge. Dette er vår kulturs æresdrap. Dette er vår kulturs dårlige måte å takle samlivsbrudd på. Dette er en av de utfordringene som vi må adressere i forhold til kjønnsrelatert vold. Jeg tror det er viktig at man tar dette på alvor og har en skikkelig gjennomgang av det.

Hvis jeg skal ta en annen del av dette, så er det helt riktig det som sies når det gjelder overgrep mot menn også innen parforhold, og seksuelle overgrep mot menn. Jeg tror vi har lagd mange strukturer som passer kvinner, og som kvinner har fått hjelp av. Men jeg tror også at vi skal se på om menns måte å takle kriser på, kan lære oss kvinner noe, at det ikke bare er den andre veien. Jeg tror at vi f.eks. har kommet inn i et system der vi lager en offertankegang som gjør at det av og til blir vanskeligere å komme ut av problemene, og at kanskje noen av de måtene menn har lært seg å takle problemer på, gjennom erfaringer i de sentrene vi har, kanskje kan være noe som vi kvinner kan lære av. Men da tror jeg vi skal tørre å snakke om disse problemstillingene, for dette er problemstillinger som det er vanskelig å snakke om, og som toucher et æresbegrep som er nært knyttet til vår kultur, sjøl om vi sjelden bruker ordet «ære» for å omtale dette.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:23:35]: Jeg synes representanten Thommessen i sitt innlegg var inne på noe vesentlig. Det er grenser for hva man skal regulere politisk. Det er ikke slik at man i en mannsmelding kan gå inn i norske hjem og si hvordan norske menn og kvinner skal leve sine liv. Men som politikere kan vi heller ikke se bort fra at når vi i mange år har hatt en familierpolitikk som

ikke har lagt til rette for at kvinner kan jobbe, gikk fødselstallene ned. Vi kan ikke se bort fra at par som deler arbeidsoppgavene hjemme, skiller seg mindre, at de får flere barn, og at par som er gode til å dele på arbeidsoppgavene, opplever mindre partnervold. Derfor synes jeg det er viktig både at vi har en offentlig diskusjon om dette, og at vi legger fram politiske forslag i tråd med den virkeligheten vi ser. Den virkeligheten vi ser, handler jo om flere undersøkelser, norske og europeiske, som viser at menn som ønsker å ta ansvar for sine barn, blir diskriminert på arbeidsmarkedet i større grad enn kvinner. Dermed har pappakvoten gitt norske menn en rettighet i forhold til å ta vare på sine barn, en rettighet som nå brukes så å si av alle som har opptjent den.

Vi har sett formidable endringer i den norske mansrollen i de siste årene. Det er ingen som tar mer ansvar hjemme enn norske menn. Det gjør at norske kvinner jobber mest og føder mest i hele Europa, hvis vi slår sammen de statistikkene. Jeg er enig med representanten Skei Grande i mye av det hun sier, bortsett fra dette med muligheten til å planlegge barn. Jeg er litt usikker på om det er mulig å planlegge i den grad hun redegjør for. Men jeg er veldig opptatt av det hun legger til rette for: en diskusjon om hvordan kvinner er gode til å holde menn utenfor sine arenaer.

I den offentlige diskusjonen om kvotering til styrer, snakker vi om et glasstak. Kvinnene når ikke opp, og de vet ikke helt hvorfor. I mange kvinnedominerte yrker er det mange usynlige glassvegger, mange uskrevne regler som gjør det vanskelig for menn å jobbe i disse yrkene. Derfor trenger vi en aktiv rekrutteringspolitikk. Derfor trenger vi kommuner som går foran. Og de erfaringene vi har fra å rekruttere kvinner til mange mannsyrker, etablere kvinnegrupper, skape et fellesskap mellom kvinnene som er der, bruker vi nå til å rekruttere flere menn til skoler og barnehager. Det jeg synes er litt underlig i denne diskusjonen, er at Fremskrittspartiet, som prinsipielt er mot kvotering, argumenter for kvotering av menn til kvinnedominerte yrker – en pussig prioritering når man prinsipielt er imot kvotering.

Så er jeg opptatt av hvordan skolen i stor grad gjør at guttene ikke gjør det så bra. Jeg tror det henger sammen med at vi har mange kvinnelige lærere, og at guttene i liten grad blir sett. Dette er ikke noe norsk fenomen som peker tilbake på enhetsskolen. Dette er jo et europeisk – et vestlig – fenomen som vi ser i mange land. Derfor ønsker jeg en bevisst politikk i forhold til at guttenes erfaringsbakgrunn i større grad skal ses i skolen, og at vi skal ha aktive rekrutteringsstrategier for menn både i barnehage og i skole.

Representanten Molvær Grimstad var inne på et landsomfattende tilbud til voldsutøvere. Det er også vi veldig opptatt av. Derfor er vi stolte av å ha lagt til rette for dette i løpet av denne perioden. Det har aldri vært et større tilbud til voldsutøvere. Det som er nytt i det vi har gjort i de siste årene, er å legge til rette for at familien, barna, til voldsutøvere skal få et bedre tilbud. Vi foreslår en ny krisesenterlovgivning som pålegger kommunene ikke bare å stille med krisesenterboliger og boliger til beskyttelse av

voldsutsatte kvinner, men også til voldsutsatte menn. Det er mange menn som trenger beskyttelse.

Vi legger i denne meldingen opp til en betydelig økt fedrekvote, 14 uker. Jeg noterer meg at Høyre i innstillingen famler litt. På noen områder skriver de seg sammen med Fremskrittspartiet og sier at dette er noe hver enkelt familie skal ordne opp i selv. Jeg merker meg også at Fremskrittspartiet er for at man skal ha selvstendig oppføringsrett til fedrekvoten, men at man egentlig er imot en fedrekvote – en litt uforståelig politikk. Jeg mener at dette er en fantastisk norm som gir fedre rettigheter i forhold til sine arbeidsgivere. Det har ført til at norske menn er blant dem i verden som tar mest ansvar hjemme.

Jeg vil avslutte med å si at jeg tror vi har behov for en offentlig diskusjon om likestilling som handler om menn. Det er et virkemiddel for at også kvinner skal nå lenger i sin likestillingskamp.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Erik Knudsen (FrP) [13:28:42]: De feiloppfatninger statsråden har av Fremskrittspartiets syn, kan hun, hvis hun leser litt nøyere i merknadene, få oppklart. Jeg skal ikke ta for meg disse, men i stedet bemerke at Regjeringen er veldig flink med ord, med løfter, med vurderinger, med utredninger og den type ting, men når det gjelder handling, er det ikke veldig imponerende. Ett område er selvfølgelig pappas rettigheter. Et annet område er likelønn. Regjeringen kan gjøre noe med disse sakene før sommeren, dersom den ønsker det.

Parlamentarisk leder i Fremskrittspartiet, Siv Jensen, har lagt frem et forslag om sikring av økt lønn i kvinne-dominerte lavtlønnsyrker. Det er jo slik at det er et rødgrønt flertall som kan gjøre noe med dette før sommeren. Mitt spørsmål til statsråden er: Hvorfor har man ikke tatt tak i dette tidligere enn nå?

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:29:47]: Jeg vet ikke om representanten Ulf Erik Knudsen har lest Likelønnskommisjonens innstilling. Der er det meget klart understreket at dette er en modell, men skal man få til et omfattende samarbeid for likelønn, må det skje i samarbeid med partene i arbeidslivet. Det ønsker vi å legge til rette for. Vi ønsker et samarbeid som ikke bare inkluderer likelønn slik Likelønnskommisjonen definerer det, fordi det kun vil rette seg mot kvinner innenfor offentlig sektor med en viss utdanning. Vi mener at et likelønnsloft må være bredere, at det må handle om ufaglærte kvinner, at det må handle om kvinner med fagbrev – og et slikt samarbeid ønsker vi å legge til rette for i samarbeid med partene i arbeidslivet og i tråd med Likelønnskommisjonens innstilling.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [13:30:45]: For å følge opp representanten Ulf Erik Knudsen og likelønn, er det riktig at det er lang tid sidan Likelønnskommisjonen var ferdig, og Regjeringa har hatt tid nok på seg til å gjere noko med dette. Kristin Halvorsen har jo sagt – i valkampen vel å merke – at ho vil ha ein likelønnsloft. Så eg skjønner ikkje grunngevinga til Regjeringa for å bruke

så lang tid på dette. Når ein veit at mange har eit sterkt engasjement for å få det til, så kunne ein fått til resultat. Det er det eine.

Det andre eg hadde lyst til å seie noko om, er det med å handtere konflikhtar. Mange treng hjelp til å handtere konflikhtar, og det som bekymrar meg, er at mange familievernkontor no varslar at dei kanskje må leggje ned og stengje. Par som ringjer og ber om hjelp, får høre at dei kan kome tilbake i august. Vi skal hjelpe folk, og vi veit at likestilling er viktig også i samlivet, då vil ein forhindre at fleire får så store konflikhtar at dei kanskje går frå kvarandre – sjølv om samlivsbrot i enkelt tilfelle er den einaste løysinga for ein familie. Men det er snakk om å få hjelp til å kome gjennom problema.

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:31:53]: Jeg er enig i at familievernkontorene ofte er nøkkelen til å få til en mer fredelig løsning når det har vært en skilsmisse. Derfor la vi i forrige budsjett inn en økning til familievernet, noe som ikke hadde vært gjort siden det kom under den statlige reformen. Det har lagt grunnlaget for styrking på noen områder. Jeg ser absolutt at det er behov for flere midler til familievernet, men det vil vi ta i forbindelse med de årlige budsjetter.

Ulf Erik Knudsen (FrP) [13:32:35]: I forlengelsen av det første spørsmålet mitt vil jeg si at jeg har full forståelse for at man må gjøre ting i samarbeid med partene i arbeidslivet. Men det er ikke slik at det at kvinner er dårligere betalt enn menn, er en ny problemstilling. Det er mulig den er ny for statsråden, men den er i hvert fall ikke ny for oss andre i familiekomiteen. Det er faktisk tilfellet at de fleste underbetalte kvinner jobber for kommune og stat, altså i det offentlige, og der har staten, Stortinget og regjeringen en stor grad av påvirkning. Det er bare to mulige forklaringer på hvorfor Regjeringen ikke vil gjøre noe med dette. Den ene er at man kynisk ønsker å bruke dette som en valgkampsak. Den andre er at man ikke har tenkt å gjøre noe med det i det hele tatt. Man direkte lyver, altså. I og med at man har hatt over tre år på dette, frykter jeg at det siste er tilfellet.

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:33:45]: Her kommer en rekke beskyldninger. Likelønnskommisjonen la fram sin innstilling for drøyt et år siden. Vi har i mellomtiden hatt et mellomoppgjør. Det har aldri vært foreslått, heller ikke fra Likelønnskommisjonens side, at staten skal vedta dette uavhengig av samtaler med partene i arbeidslivet. I motsetning til Fremskrittspartiet ønsker vi sterke arbeidstakerorganisasjoner. Vi ønsker ikke at folk skal forhandle lønnen sin selv. Vi mener at skal vi foreta et likelønnsloft og et lavlønnsloft, skal vi gjøre det i samarbeid med partene i arbeidslivet, og vi vil legge til rette for det ved neste hovedoppgjør.

Presidenten: Neste replikant er May-Helen Molvær Grimstad. Ulf Erik Knudsen har også bedt om replikk, men han har hatt to replikker og har ikke adgang til flere.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [13:34:41]: Det er så mange ting ein kunne ha lyst til å snakke om når det gjeld dette viktige temaet.

Dersom eg går tilbake til valdsproblematikken og forslaget om at ein skal få eit behandlingstilbod i alle fylke, så er det riktig som statsråden seier, at det er blitt eit betre tilbod i dag, og menn som treng behandling for å endre åtferd, har fått meir fokus og merksemd. Og det er veldig bra. Men så trur eg det er viktig at ein får eit tilbod i alle fylke, slik at folk slepp å reise frå Nordland til Austlandet – at vi får eit tilbod som er i fylka, om det ikkje er permanent der. Det er det eine.

Og når det gjeld dei para som opplever ufordringar, hadde eg inderleg håpt at Regjeringa hadde kome med meir pengar til familievern i revidert budsjett. Sjølv om det er kome meir midlar for inneverande år, er det mange vakante stillingar som ikkje er fylte. Også som følge av finanskrisa er det auka pågang på familievern. Og noko av det beste, mest førebyggjande vi kan gjere, er å gi hjelp før det skjer seg.

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:35:48]: Jeg noterer meg at representanten ønsker økte bevilgninger til familievernet. Jeg noterer meg også at hun støtter Regjeringens arbeid med å bygge et landsomfattende tilbud for voldsutøvere. Og både mer penger til familievernet og det å bygge ut tilbud over hele landet for voldsutøvere er noe vi har gjort i denne perioden, i motsetning til hva som skjedde i forrige periode. Vi skal gå videre, men jeg synes nå representanten kunne anerkjenne at når det gjelder å bygge ut et landsomfattende tilbud til voldsutøvere, er det ingen som har gjort mer enn denne regjeringen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Thomas Breen (A) [13:36:46]: Meldingen inviterer til debatt om mange spennende og viktige temaer. Jeg har tenkt å fokusere på menn og vold.

Det er viktig å slå fast aller først at de aller fleste menn verken utøver eller opplever vold, men det er en fattig trøst for de menn og kvinner som blir voldsofre – voldsofre som ikke opplever å ha den valgfriheten som Fremskrittspartiet og Høyre snakker så varmt om. Vi vet at nesten all vold som skjer i samfunnet, begås av menn. I om lag 90 pst. av de registrerte lovbruddene som omhandler liv, legeme og helse, er den anmeldte mann. Når det kommer til drap, seksuallovbrudd og vold av grov karakter i nære relasjoner, er 90 pst. av ofrene kvinner.

Man kan, litt forenklet, si at den volden som skjer ute i det offentlige rom, begås av menn mot menn, mens den volden som foregår mer skjult, i stor grad begås av menn mot kvinner. Hvorfor er det slik? Gutter har nå over år blitt fortalt at det å slå ikke er en løsning i en konfliktsituasjon.

Når det gjelder de tilfellene hvor menn slår menn, er det to klare trekk som går igjen. For det første er det denne volden man i stor grad ser ute i det offentlige rom, gjerne i sammenheng med fest ute på byen. For det

andre er det unge menn som er overrepresentert i denne statistikken.

Forskning er tydelig på at alkohol er en utløsende faktor for vold, men det kan ikke forklare årsakene bak og kjønnsforskjellene. Selv om man har lært at vold ikke løser konflikter, er man redd for det som kan assosieres med feighet, svakhet og umandighet. Dessverre får våre unge menn i bøtter og spann rollemodeller som slår og ordner opp ved hjelp av vold, både gjennom leker og filmer. Det begynner allerede med Disney Channel. Senere blir det filmer hvor helten tyr til vold, ofte hentet fra virkeligheten, av typen «Max Manus», eller episke dramaer som «Braveheart» – altså en massiv påvirkning som sier noe annet enn det man egentlig lærer i skolen. Er det dette som er en av årsakene til at vi ser en mulig brist i den maskuline identiteten?

Hva så med vold i nære relasjoner? Vi vet at den grove volden der rammer kvinner. Så sent som i går fikk vi dessverre nok et eksempel på drap på to kvinner begått av en mann i nær relasjon. Vold mot kvinner blir ikke sett på som positivt for den maskuline identiteten, verken blant menn generelt eller i filmer. Det disse mennene oppnår, er kontroll, det å få viljen sin, få fastslått – i ordets rette betydning – sin overordnede rang i forholdet.

Tidligere trodde man at det var patriarkene, menn med makt ellers, som slo. Det vet vi nå ikke stemmer. Det er de som er hjelpeløse, de som ikke klarer å kommunisere, som slår.

Skal vi lykkes i å gjøre noe med dette, må menn i mye større grad ta ansvar og engasjere seg.

Skal vi lykkes med dette, kan vi ikke lenger stilltiende se på at mange av våre medbrødre utøver vold.

Skal vi lykkes med dette, kan vi ikke lenger akseptere å få et mistenksomhetens lys kastet over oss bare fordi vi er menn.

Gunvor Eldegard (A) [13:39:47]: Det er ei veldig viktig melding som vert behandla her i dag, da likestilling heilt klart angår begge kjønn. Eg synest òg det er utruleg viktig at me gjennom dette ønskjer å gjera noko med den kjønnsdelte arbeidsmarknaden. Eg er ganske sikker på at viss me skal oppnå likestilling i samfunnet, må me få ei endring når det gjeld den kjønnsdelte arbeidsmarknaden. I tillegg handlar det om, synest eg, at våre unge folk skal få lov å velja yrke ut frå evner og ønske, ikkje ut frå tradisjon og kjønn. Difor er eg veldig einig med komiteen: Eg synest det er veldig bra det dei seier om at fordommar overfor typiske mans- og kvinneyrke kan føra til at unge vel bort yrke som dei faktisk kunne vore veldig godt eigna for, og at arbeidslivet vårt da ikkje får utnytta ressursane fullt ut.

Likestillingsforskinga syner at arbeidslivet faktisk bidreg til å bremsa likestillinga, bl.a. fordi me ikkje får til ei jamnare fordeling mellom kjønn i dei ulike næringane. Da er det veldig morosamt for meg å fortelja at Arbeidarpartiets landsmøte nettopp vedtok klare formuleringar om kva me faktisk ønskjer å gjera med den kjønnsdelte arbeidsmarknaden. Me bestemte at me skulle setja i verk eit program i skulen for å oppnå mindre kjønnsdelte utda-

ningsval, bl.a. gjennom betre yrkesrådgiving. Det er heilt klart at skal me få til nokon endringar, må me starta på ungdomsskulen. Elevane våre har heilt klart krav på ordentleg yrkesinformasjon, og at den yrkesinformasjonen som vert gitt, har eit bevisst forhold til den kjønnsdelte arbeidsmarknaden.

Me har sagt at me ønskjer å motverka den kjønnsdelte arbeidsmarknaden med kvotering og andre tiltak til utdanning, tilsetjing og leiing. Det veit me er viktig. Me veit at det fungerer. Me veit at ved å setja klare krav har me fått 40 pst. jenter inn i ASA-styra. Det er viktig. Det er òg bra at me skal stimulera til å få fleire menn inn i omsorgsyрке.

Så seier me noko om bevisst å byggja miljø rundt det underrepresenterte kjønn på høgre utdanningsinstitusjonar og vidaregåande skular som er tradisjonelt kjønnsdelte. For det er sånn at søkjer ein utradisjonelt, vert ein ofte svært einsam. Da er ein på ein måte nøydd til å byggja miljø rundt dei som har valt utradisjonelt. Eg hadde tenkt å koma med eit eksempel, men eg ser at tida er ute. Eg ber om å få ordet igjen, då skal eg koma med eit veldig godt eksempel på kva som kan gjerast for å betra situasjonen.

May Hansen (SV) [13:43:26]: Jeg vil bare støtte dem som har vært oppe og snakket om at også menn er utsatt for vold. Det er også veldig underreportert at små gutter er utsatt for seksuelle overgrep. Jeg tror det er veldig viktig, også med den utviklinga vi ser når det gjelder jentevold, at vi forsker på vold og tar dette på alvor, så vi kan få gjort noe med det og få snudd den negative utviklinga.

Så kan jeg ikke la være å si at hvis vi skal få et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked, må kontantstøtten vekk. Kontantstøtten har ført til at menn med barn jobber mer overtid enn menn uten barn, og at kvinner jobber mer deltid. Det har stoppet hele likestillingsutviklinga at vi har innført kontantstøtte. Den må bare vekk.

Så vil jeg også si at jeg er kjempeglad for at vi nå så klart fra Regjeringas side sier at vi skal utvide pappapermisjonen, og at man legger til rette for et arbeidsliv og et familieliv som gjør at begge har like muligheter både til å ta ansvar og omsorg for sine barn og være aktive på arbeidsmarkedet.

Ulf Erik Knudsen (FrP) [13:44:54]: Det var noe i replikkordvekslingen min med statsråden som på grunn av de formelle regler ble hengende litt i luften. Det jeg egentlig da ville spurt statsråden om, var om hun er redd for å legge seg ut med partene i arbeidslivet og få klager fra Sykepleierforbundet dersom hun f.eks. før sommerferien sier at nå skal vi øke lønnen til sykepleierne i Norge med 50 000 kr, og samtidig kompensere kommuner og statlige virksomheter på dette området. Jeg tror jeg kan garantere statsråden at det ikke kommer til å være en eneste protest fra sykepleierne på et slikt utspill fra statsråden. Det vet statsråden, og da må det handle om viljen og evnen til å løse problemet, og ikke at man hele tiden skal skyve foran seg de formelle reglene for hvordan man skal håndtere saker med partene i arbeidslivet.

Så var det representanten Breen som fikk meg til å hope litt i stolen da han sa at det at vi har en grov volds-

utvikling i samfunnet, bl.a. skyldtes filmer som «Braveheart» og «Max Manus», og Disney Channel – da var det rett før jeg svimte av. Det finnes mye forskning på området påvirkning av vold fra film og spill, og ikke noe av den internasjonale forskningen er entydig på dette. Da burde man heller se på enkelte andre samfunnstrekk, som f.eks. at den rød-grønne regjering i årevis nå har sulteføret politiet, at vi har ekstremt lave straffer i Norge, at vi har en hovedstad som man på en lørdagskveld passer på med én, to eller tre politipatruljer – altså altfor lite – og også at vi har fått betydelige innslag av andre kulturer, som har et helt annet syn på vold enn det man har vært vant til i det norske samfunnet, både når det gjelder blind vold på gata, når det gjelder overfallsvoldtekter, og når det gjelder vold mot kvinner i nære relasjoner. Generelt vet vi jo at det er et stort problem i mange innvandrer miljøer, noe som også gir seg utslag i at så å si alle overfallsvoldtekter i Oslo, så vidt jeg har fått opplyst, er det fremmedkulturelle som står bak.

Gunvor Eldegard (A) [13:47:47]: Eg skal halda fram der eg slapp, med eksempel på kva som faktisk kan gjerast for at ikkje dei som søker utradisjonelle fag, skal verta så einsame. Da har eg lyst til å ta eit eksempel frå Oslo-skulen, der jenter i Oslo som søker på elektro, bil eller mekaniske fag, får eit eige tilbod om å verta slusa inn til éin skule, til Etterstad vidaregåande skule, slik at dei skal få eit miljø, og at det skal verta fleire jenter i klassen. I tillegg får dei tilbod om «ta plassen»-kurs og faktisk òg verktøykurs. No snakkar eg om jenter som vel utradisjonelt, men eit slikt tiltak kunne ein jo fint ha hatt også for gutar som ønskjer å søkja på utradisjonelle yrke, innanfor omsorg, pleie og helse osv. Men poenget er at kvar gong er ein avhengig av ildsjelar, ein er avhengig av nokre som ønskjer å engasjera seg for det. Eg synest at ein må jobba meir systematisk med det slik at ein får det inn, slik at jenter og gutar, også om ein søker utradisjonelt i Sogn og Fjordane f.eks., får moglegheit til eit liknande val som dei som søker i Oslo.

Så har eg òg lyst til å fortelja litt om eit anna prosjekt som LO og NHO har sett i gang. Dette går på jenter, men den typen prosjekt kan godt verta overført på gutar i typiske jentefag. Det er eit prosjekt som heiter «Jenter i bil og elektro». Der har ein god del store bedrifter vorte med, bl.a. Siemens, Toyota osv., og dei har eit mål om å få 20 pst. jenter inn i firma sine, fordi dei ønskjer å rekruttera frå eit mykje breiare grunnlag framover. Dei ønskjer å ta vare på jentene, dei ønskjer å kartleggja kva som skal til for at jentene skal trivast betre og koma til arbeidsplassane deira.

Under kartlegginga såg dei veldig klare teikn: Alle jentene var veldig fornøgde med yrket, det var veldig bra, men elles var utfordringane omtrent som for 20 år sidan. Det var kjeledressar som ikkje passa, ufine plakatar på veggane og dårlege toalettforhold. Men dei bedriftene som er med i prosjektet, tek no tak og vert med for å gjera noko med det.

Eg har berre lyst til å seia: Det er faktisk 9 pst. gutar i helse- og omsorgsyrika, og det er veldig bra, men det er ikkje meir enn 3–4 pst. jenter på bil og elektro. Av og til

kan ein få inntrykk av at dersom me får to gutar meir i barnehagen og 40 pst. kvinner i ASA-styra, har me oppnådd likestilling. Faktisk handlar det om mykje meir, faktisk må me jobba mykje, mykje breiare på alle yrke og på alle nivå.

At Framstegspartiet er ueinige, er ikkje så veldig overraskande. Sjølv om dei har ein partileiar som er kvinne, vert ho framleis kalla formann, og i programmet deira er det einaste målet dei har, å oppheva likestillingslova.

Thomas Breen (A) [13:51:06]: Det var jo flott at jeg klarte å få fart i representanten Knudsen. Det gjør ikke noe om Fremskrittspartiet blir litt mer engasjert i denne debatten, problemet er jo bare at de engasjerer seg mot de tiltakene som lanseres, og ikke for noe.

Jeg har lyst til å gå litt tilbake til det som var hovedbudskapet mitt i innlegget, og det var for så vidt ikke at jeg tror at «Braveheart» og Disney Channel er hovedårsaken til at menn utøver vold. Jeg sa bare at det kan være en av mange årsaker som fører til en maskulin identitetskrise for unge menn. Men la nå det ligge. Poenget er at hvis vi skal få redusert omfanget av den volden vi ser, må vi bruke en rekke virkemidler. I dag har jo justiskomiteen avgitt innstilling til den siste delen av den nye straffeloven, hvor vi skjerper straffene for vold og voldtekt betydelig, skjerper dem med over 30 pst., så der har vi det ene svaret som representanten fra Fremskrittspartiet etterlyste. I tillegg har vi bevilget penger slik at vi nå i løpet av året får elleve kontorer som kan gi hjelp til menn som ønsker å bryte voldsspiralen. Så selv om det ikke er 100 pst. landsdekkende, er vi på god vei. Vi har også satt politiet i mye bedre stand til å håndtere vold i nære relasjoner, med en voldskoordinator i alle politidistrikter og egne voldsteam. Vi har satt ned to forskningsprosjekter som skal se på drap begått i nære relasjoner. Men det viktigste er uansett å få fart i holdningsendringene. Det betyr mye at vi får vite mer om årsaker, derfor må vi forske mer. Det betyr mye at skolen begynner å snakke om seksualitet på bredere front, ikke bare som forplantning og beskyttelse mot kjønns sykdommer, men snakker om absolutte grenser, snakker om det som skjer i hodet på unge mennesker, snakker om press osv. Vi må synliggjøre omfanget og skadevirkningene på en annen måte. Vi må få mer kunnskap om menn som er utsatt for overgrep.

Så vil jeg skyte inn at vi må passe oss for å gjøre ofre for overgrep til ofre for evig og alltid. Det å være offer fritar for skyld, men det gir ingen plikt til å være stakkarslig eller et passivt objekt. Ofre for vold og overgrep har også rett til å være lykkelige individer.

Jeg kunne pekt på en rekke andre tiltak når man begynte å snakke om politiet, men jeg tror vi har hatt den debatten mange nok ganger i denne sal, så jeg lar det bli med det.

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:53:31]: Representanten Ulf Erik Knudsen mener å vite at ingen vil protestere hvis Regjeringen i morgen setter av 15 milliarder kr til en spesiell form for likelønnsopplegg. Da kan jeg love representanten at hadde vi gjort det utenfor mellomoppgjør, utenfor hovedoppgjør, hadde det blitt protester fra Unio, YS, Akademikerne, LO, NHO og HSH, simpelthen fordi

den modellen man skal velge for et likelønnsopplegg, bør framforhandles med partene.

I forslaget som Likelønnskommisjonen legger til grunn, er det kun de yrker hvor det er to tredjedeler kvinner, som skal regnes med, men man skal altså bare sammenlikne innenfor den enkelte sektor. Det betyr at i Like-lønnskommisjonens forslag til opplegg er det ikke et rødt øre til stuepiker, til hjelpepleiere, til barnehageansatte eller til dem som jobber på SFO.

For det første tror jeg vi må ha et mer omfattende likelønnsopplegg. For det andre er jeg helt overbevist om at hvis vi legger fram et opplegg som kun gir penger til deler av Unios medlemsmasse, og holder resten tilbake, så vil det bli ganske store protester fra Unio som gruppe. Det er f.eks. uklart i Likelønnskommisjonens opplegg, hvor man legger til grunn at det skal være to tredjedeler kvinner for at man skal få penger fra potten. Hvis man ser på lærere som sådan, er det da to tredjedeler kvinner i grunnskolen. Det er ikke tilsvarende tall på videregående. Hvis vi legger fram et opplegg som kun gir lønshopp til grunnskolelærere, men som ikke gir noe til lærere på videregående skole fordi det der ikke er to tredjedeler kvinner, uten at lærerorganisasjonene har vært med på å forhandle dette fram, tror jeg det kan bli ganske store protester. Det ville være helt unikt i norsk sammenheng og bryte med alle prinsipper om lønnsdannelse hvis Regjeringen skal diktere dette utenfor noe som helst oppgjør.

Hvis representanten husker den gangen lærerne fikk et lønnsløft, så skjedde det under vår regjering. Det gjorde vi gjennom at lærerne fikk hevet sin lønn, mens andre grupper lovet at de ikke skulle øke sin tilsvarende. Det var et framforhandlet, omforent opplegg. Skal vi få til et omfattende likelønns- og lavtlønnsløft i de kommende årene, må altså opplegget, innretningen, detaljene, profilen framforhandles i samarbeid med partene. Det mener vi ikke gjøres best gjennom individuell lønnsdannelse, at hver enkelt kvinne skal forhandle fram lønnen sin, slik Fremskrittspartiet mener. Vi tror på en kollektiv lønnsdannelse hvor vi forhandler mellom partene, men det er et opplegg som Fremskrittspartiet tradisjonelt sett har vært imot.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 2957)

Sak nr. 8 [13:56:26]

Interpellasjon fra representanten Ingebrigt S. Sørfohn til nærings- og handelsministeren:

«Finanskrisa rammar norsk næringsliv hardt. Arbeidsløysa og talet på konkursar stig, og stadig fleire bedrifter melder om store likviditetsproblem. Permitteringar og nedleggingar er særleg krevjande for industristader prega av store hjørnesteinsbedrifter. Plastal på Raufoss er konkurs, og fleire andre hjørnesteinsbedrifter har no store utfordringar, m.a. Hydro Karmøy, Hydro Høyanger, Aker Verdal og Sør-Norge Aluminium AS på Husnes.

Vil Regjeringa vera føre var og motverka permitterin-

gar og nedleggingar av hjørnesteinsbedrifter som er heilt sentrale for sysselsetjing og verdiskaping i lokalsamfunn rundt om i landet, og har Regjeringa dei nødvendige verkemidla for å medverka til omstilling og nye, varige arbeidsplassar i lokalsamfunn som vert hardt ramma av finanskrisa?»

Ingebrigt S. Sørffonn (KrF) [13:57:47]: Sommaren kan verta skikkeleg heit i år. I Europa er det venta streikar og sosial uro etter som stadig fleire misser jobben. I Spania nærmar arbeidsløysa seg 20 pst. Island er ramma av verdshistorias største bankkrise, sett i forhold til størrelsen på økonomien, og mange islendingar vurderer no å flytta frå landet for å få seg arbeid.

Heldigvis er situasjonen ikkje så dramatisk i Noreg. Men òg her vil finanskrisa i aukande grad ramma vanlege folk. Investeringane i næringslivet fell, eksporten fell, og oljeinvesteringane flatar ut. Dette gjer at òg bustadmarknaden er nervøs, noko som igjen slår direkte ut for bygg- og anleggsverksemda.

Men arbeidsløysa stig. Ved utgangen av april var det registrert 72 700 heilt ledige hos Nav. Samanlikna med april i fjor er det 34 000 fleire ledige, dvs. ein auke på 88 pst. Arbeidsløysa aukar mest i bygg og anlegg og i industrien. Dette er reflektert i den kraftige auken i arbeidsløysa blant menn. Nesten tre av ti ledige er menn med bakgrunn frå bygg og anlegg og industri – alt ifølgje Nav. Sesongjusterte tal viser at det har vorte 4 900 fleire ledige den siste månaden. Arbeidsløysa er no 2,8 pst. av arbeidsstyrken.

Det vil verta fleire permitterte. Ved utgangen av april er 18 300 personar permitterte. Det er nesten åtte gonger så mange permitterte som på same tid i fjor. 11 000 av desse er permitterte på heiltid.

Arbeidsløysa rammar i alle fylke. Samanlikna med april i fjor har arbeidsløysa i Oppland auka med 138 pst. I Sogn og Fjordane og Vestfold aukar arbeidsløysa med 122 pst. Arbeidsløysa var høgast i Finnmark med 4 pst., deretter kjem Oslo og Telemark med 3,4 pst.

Krisa spreier seg til stadig nye næringar. Fredag i førre veke hadde Bergens Tidende eit stort og urovekkjande oppslag om sviktande oljeinvesteringar. Med dagens oljepris vil oljeinvesteringane falla med dramatiske 30–40 pst. neste år, meiner ekspertane. Oljeingeniørane på Vestlandet merkar allereie endringane. Viss oljeprisane held seg over tid, vil konsekvensane for mange arbeidsplassar på Vestlandet verta veldig dramatiske.

Kristeleg Folkeparti har åtvara mot denne utviklinga. Me var faktisk det einaste partiet på Stortinget som innanfor handlingsregelen føreslo auka oljepengebruk til ei tiltakspakke mot arbeidsløysa, i samband med statsbudsjettet i fjor haust. Pakka vår inneheldt 4,8 milliardar kr som skulle gå til bygging og vedlikehald av vegar, jernbane, skular, sjukeheimar osv. Me føreslo òg betre avskrivingsreglar for næringslivet. Me var sjølvsagt skuffa over at regjeringspartia ikkje stemde for forslaget vårt, men valde å utsetja tiltakspakka til slutten av januar.

Når det er sagt, vil eg seia at norske styresmakter har gjort ganske mykje bra i si handtering av finanskrisa. Regjeringas tiltakspakke i slutten av januar kom seint, men ho

kom godt. I stor grad var pakka samanfallande med Kristeleg Folkeparti sine forslag frå statsbudsjettet. Dei andre pakkene som har vore retta mot finanssektoren, har etter vår vurdering vore rimeleg gode.

Me synest òg at sentralbanksjef Svein Gjedrem fortener honnør for å setja i verk kraftfulle verkemiddel i pengepolitikken. Noregs Bank si styringsrente er no nede i 1,5 pst., og ho er kutta med 4,25 prosentpoeng sidan toppen i fjor. Det betyr ein kraftig stimulans til økonomien. Det er eit teikn på kor dramatisk nedturen no er.

I denne interpellasjonen ønskjer eg å retta spesiell merksemd mot industrien, særleg industrien på stader der det er få andre moglegheiter til arbeid, og/eller der sterke hjørnesteinsbedrifter er uerstattelege føresetnader for anna næringsverksemd, for permitteringar og nedleggingar er særleg krevjande for industriar som er prega av store hjørnesteinsbedrifter. Stadig fleire av desse bedriftene melder no om store likviditetsproblem. Plastal på Rausfoss er konkurs, og fleire andre hjørnesteinsbedrifter har store utfordringar, m.a. Hydro Karmøy, Hydro Høyanger, Aker Verdal og Sør-Norge Aluminium AS på Husnes.

Den sist nemnde bedrifta har på mindre enn eit halvt år redusert elektrolyseproduksjonen med 50 pst. Ein av dei to elektrolysehallane på Husnes er stengd. «Me er innforstått med at denne situasjonen vil få alvorlege følgjer for dei tilsette og på lokalmiljøet.» (...) Me vil søkja å finna fram til ordningar slik at belastninga vert rimeleg fordelt. Dette er viktig for at kompetanse som det har teke tiår å byggje opp, ikkje skal gå tapt,» sa administrerande direktør ved SØRAL i februar i år.

Den 25. februar i år skreiv Dagens Næringsliv: «Kan bli stille på Stord.» Dette var ein kommentar til at ordresituasjonen ved Aker Stord var svært anstrengd. I slutten av mars kom gladmeldinga om nytt oppdrag, men faren er slett ikkje over. Særleg det faktum at oljeselskapa utset/frys mange ny oppdrag, ligg som ein tung skugge over heile leverandørindustrien.

Kristeleg Folkeparti er oppteken av at me må vera føre var og motverka permitteringar og nedleggingar av hjørnesteinsbedrifter som er sentrale for busetjing og verdiskaping i lokalsamfunn over heile landet.

Industrikraftregimet er eit sentralt spørsmål for mange av desse industribedriftene. I valkampen før stortingsvalet i 2005 var industrikraft eit ynda debatttema, og raud-grøne løfte om eit nytt industrikraftregime var mange og sterke. Dette skapte forventningar hos industrien.

Ikkje overraskande viste det seg på nytt at EØS-avtala ikkje gjev rom for myndigheitsbestemte kraftkontraktar. Dette var eigentleg gammalt nytt for dei som kjenner saka. For både regjeringane Bondevik I og Bondevik II og regjeringa Stoltenberg I hadde kome til den same konklusjonen tidlegare.

Difor må ein søkja andre løysingar. Heimfallssaka for ca. eit år sidan var ei slik moglegheit. Ho kunne vore takla annleis, og ho kunne gjeve positive moglegheiter. Men dette er historie no.

Kristeleg Folkeparti meiner at Regjeringa no må setja eit sterkt trykk på å få til ein norsk kopi av den franske konsortiummodellen, eller gjennomføra andre tiltak som

kan sikra at kraftintensiv industri får levelege rammevilkår. Å seia at det trengst, er ei svært høfleg formulering.

Me kan ta som eksempel Hydro Aluminium på Karmøy. Lokalsamfunnet og Hydro trudde på løfta om rimeleg kraft for å kunna satsa på ein topp moderne og rein aluminiumsfabrikk. Så vart ikkje dette innfridd. I tillegg kom finanskrisa, og resultatet ser ut til å verta: inga investering i ein ny, moderne og rein fabrikk.

Tiltakspakkene er vel og bra, men dei medverkar eigentleg berre til å handtera generelle problemstillingar som er knytte til finansiering og investering. Nokre vert ramma hardare enn andre. Nokre tener på krisa, mens samfunn som Karmøy vert ramma ekstra kraftig, ikkje minst etter Karmsund-konkursen.

Kristeleg Folkeparti er uroleg for at Regjeringa sine verkemiddel i næringspolitikken ikkje er treffsikre nok. Me utfordrar difor Regjeringa til å hjelpa til med omstillingsmidlar til nye prosjekt av industriell karakter og i tillegg eit nærings- og omstillingsfond som dei kommunane det gjeld, kan disponera. Kristeleg Folkeparti trur at Regjeringa bør gå inn med denne typen skreddarsydde verkemiddel for at dei lokalsamfunna som er hardest ramma av finanskrisa, skal få hjelp.

Spørsmålet er om også Regjeringa vil vera føre var og motverka permitteringar og nedleggingar av hjørnesteinsbedrifter rundt om i landet. Me stiller spørsmålet om Regjeringa har dei nødvendige verkemidla for å medverka til omstilling og til nye, varige arbeidsplassar i lokalsamfunn som vert hardt ramma av finanskrisa.

Statsråd Sylvia Brustad [14:06:42]: Dette er en viktig debatt om et tema som fortjener mer oppmerksomhet enn det det har for tida.

Jeg kan forsikre representanten om at Regjeringa tar situasjonen på ytterste alvor. Vi har sagt, og vi holder fast ved, at vi er innstilt på å gjennomføre alle de tiltak som vi mener er nødvendige for å møte denne finanskrisa. Vi vil gjøre det vi kan for å unngå at arbeidsledigheten biter seg fast på et høyt nivå. Arbeid til alle er jobb nr. 1.

Det er ingen tvil om – og der deler jeg resonnet til interpellanten – at situasjonen er alvorlig. Nesten daglig kommer det inn meldinger om permitteringar, oppsigelser og konkurser fra bedrifter rundt omkring i landet. Krisa omfatter nå alle verdensdeler og nær sagt alle sektorer. De nyeste prognosene fra OECD bekrefter at verdensøkonomien krymper raskere enn tidligere antatt. Det ligger nå an til et tilbakeslag for industrilandenes bruttonasjonalprodukt på hele 3,8 pst.

Dette er ikke gode nyheter for norske bedrifter. Vi må ta inn over oss at så godt som samtlige bransjer og alle landsdeler vil merke de vanskelige tidene i månedene framover. Flere bedrifter har som kjent allerede merket finanskrisa. La meg nevne noen eksempler: Prisen på aluminium er historisk lav. Det gjorde at 450 personer på Hydros anlegg på Karmøy ble overtallige. På Husnes har SØRAL måttet halvere produksjonen, og også i Sunndal reduseres produksjonen.

Når husholdninger verden over kjøper færre biler, rammer det sjølsagt også våre bilindustribedrifter. For eksem-

pel har Kongsberg Automotive i løpet av kort tid måttet gjennomføre omfattende omstillingstiltak i mange land, deriblant i Norge. Også bildelindustrien på Raufoss er rammet.

Eksemplene illustrerer at krisa er global. Den løses ikke her i Norge. Det må en global dugnad til. Over hele verden har myndighetene satt inn kraftfulle tiltak for å forsøke å stabilisere økonomien. Regjeringa har lagt fram omfattende tiltak for å avhjelpe situasjonen for næringslivet og fått bred støtte her i Stortinget til å gjennomføre dem.

Det har vært helt avgjørende å få kapitalmarkedene til å fungere igjen. Næringslivet har til de grader fått merke hva det vil si når bankene ikke lenger gir finansiering. Situasjonen har vært ytterst alvorlig, og fortsatt opplever bedrifter i Norge utfordringer knyttet til kapitaltilgangen. Det vi risikerer, er at bedrifter som i utgangspunktet ikke har problemer, likevel opplever at prosjekter strander fordi bankene ikke lenger verken kan eller vil låne dem penger.

Allerede i oktober i fjor kom vi som kjent med den første bankpakka. Senere er det vedtatt å etablere to nye fond: Statens finansfond og Statens obligasjonsfond. Fondene har en samlet kapital på 100 milliarder kr.

Det er gitt milliarder i økte lån og garantier til norsk eksportnærings gjennom Eksportfinans og GIEK. I tillegg har vi økt rammene til Innovasjon Norge, og Innovasjon Norges muligheter til å gå inn i større bedrifter og store prosjekter har blitt forbedret.

Det er igangsatt omfattende tiltak overfor bygg- og anleggssektoren. Skolene skal pusses opp, sjukeheimene vedlikeholdes, og vegene skal bli tryggere samtidig som vi skaper og trygger arbeidsplassene.

Norges Bank har som kjent satt styringsrenta kraftig ned. Såpass kraftig rentekutt er kraftig lut for norsk økonomi. Blant annet gir det bedriftene lavere rentekostnader. Svakere krone målt mot dollar og euro er gunstig for våre eksportbedrifter.

Regjeringas tiltak, som Stortinget har sluttet seg til, virker. Det ser vi nå helt tydelig. La meg gi noen eksempler på det: Innovasjon Norge har tru på at Kongsberg Automotive vil lykkes og har innvilget en lånesøknad på 145 mill. kr. Det er mye penger i Innovasjon Norge-sammenheng. Dette er viktig støtte for selskapets virksomhet på både Raufoss, Rollag og Kongsberg. Jeg kan også nevne at Innovasjon Norge i forrige uke gav tilsagn om 195 mill. kr i lån til oppdrettsselskapet SalMar på Frøya, nærmere bestemt 95 mill. kr til delfinansiering av en topp moderne utstyrs-park og 100 mill. kr til eiendomsselskapet som skal drive dette. Dette lånet skal være med på å bidra til bygging av det som skal bli verdens mest innovative og kostnadseffektive anlegg for ilandføring, slaktning og bearbeiding av laks.

Dette er gode eksempler på at tiltakene virker, og at de også kommer store bedrifter og store prosjekter til gode. Moelven Bruk er et annet eksempel der tiltakene også ser ut til å virke. Før jul gikk de ansatte på Moelven ByggModul ned til tre dagers arbeidsuke, og flere ble fulltidspermitterte. Nå er alle ansatte tilbake i jobb.

Ikke alle arbeidsplasser kan reddes. Jeg trur vi må være forberedt på at det kan bli behov for statlige omstillings-

penger, slik interpellanten var inne på, i noen lokalsamfunn. Et eksempel er Høyanger kommune i Sogn og Fjordane, der, som alle kjenner til, Fundo Wheels ble hardt rammet av svikten i bilindustrien, noe som førte til at driften måtte avvikles. For et lite lokalsamfunn som Høyanger, hvor arbeidsledigheten steg eksplosivt i løpet av svært kort tid, er dette sjølsagt et hardt slag – for enkeltmenneskene og for kommunen. Derfor har Regjeringa besluttet å fremme forslag om at Høyanger kommune får penger til ekstraordinære statlige omstillingsmidler for å skape nye arbeidsplasser i tillegg til ekstra skjønnsmidler. Vi er fra Regjeringas side også beredt til å vurdere ekstraordinære statlige omstillingsmidler til andre lokalsamfunn som vil bli hardt rammet av finanskrisa. Det må sjølsagt gjøres grundige vurderinger i hvert enkelt tilfelle, men vi er beredt på at det må til. Samtidig må vi sørge for at vi omstiller oss til at markedet innenfor noen områder kommer tilbake, kanskje i en annen form. Vi må altså drive med innovasjon.

Tiltakene virker. Likevel kan ingen i dag si hvordan de neste månedene og åra vil bli. Nettopp derfor er det så viktig at vi nå tar de riktige grepene. Helt avgjørende er det sjølsagt at vi greier å ta vare på de enkeltmenneskene som har mistet jobben, eller som står i fare for å miste jobben – de som er bekymret for om de greier å betale huslånet sitt eller å ha barna sine på skolefritidsordninga. Vi må aldri glemme at det befinner seg enkeltmennesker bak hvert eneste tall i arbeidsledighetsstatistikken. Når arbeidsplasser går tapt, er det tungt for den enkelte, for familiene som rammes, og for lokalsamfunnet. Det er også grunnen til at vi har tatt og tar viktige grep knyttet til Nav. Etaten er tilført nye midler i flere omganger, noe Stortinget sjølsagt kjenner godt til. Mer fleksible permitteringsregler vil også gjøre det enklere å fordele permitteringar på flere arbeidstakere over lengre tidsrom. Det har vært en ønske fra svært mange bedrifter. Fra 1. februar i år ble det mulig å motta dagpenger i 52 uker, mot tidligere 30 uker. Jeg er glad for at Stortinget også har støttet Regjeringas forslag om å redusere arbeidsgiverperioden fra ti til fem dager fra 1. april i år.

Dette er eksempler på tiltak som virker, og som har betydning. For bedriften Eramet i Sauda innebærer mer fleksible permitteringsregler at bedriften kan beholde verdifull arbeidskraft til etterspørselen og prisene på ferromangan forhåpentligvis tar seg opp igjen. Dette gjelder også for andre bedrifter, sjølsagt.

Jeg mener at de siste månedene har vist at vi holder ord, at vi har en aktiv næringspolitikk. Ikke alle arbeidsplasser kan reddes, men vi skal gjøre det vi kan for at virkningene av finanskrisa blir minst mulig for Norge, og å gjøre det vi kan for at flest mulig kan beholde jobbene sine, og – ikke minst – bidra til å omstille næringslivet vårt slik at når vi kommer ut av denne krisa, er næringslivet enda mer konkurransedyktig enn det var da vi gikk inn i denne krisa.

Ingebrigt S. Sørffonn (KrF) [14:16:14]: Eg vil takka statsråden for ei positiv tilnærming i svaret. Eg synest det er flott at ho tok utgangspunkt i det å ta vare på enkelt-

mennesket, for det er jo faktisk det dette dreiar seg om. Me må ikkje gjera denne debatten berre til noko mekanisk, om bedrifter og store system, for det det eigentleg dreiar seg om, er omsynet til enkeltmennesket – enkeltansiktet bak – situasjonen for enkeltmennesket, for familien, osv. Har me det fokuset, er det kanskje litt enklare å finna gode og konstruktive løysingar.

Og til det som er mitt neste poeng: Eg håpar verkeleg at statsråden i dette arbeidet lyttar til industrien, til næringslivet sjølv, for dei har mange konstruktive tiltak, og at ho òg søkjer breie løysingar i lag med opposisjonspartia. For det er viktig at dei tiltaka som kjem på banen, er slitesterke. Og, med all respekt for dagens regjering og regjeringspartia, det er trass i alt ikkje eit så stort fleirtal dei representerer, så dess breiare basis vedtak og ordningar har i Stortinget, dess meir slitesterke og trygge er dei.

Så er det nokre føringar som eg synest er viktige. Noko av utfordringa er det me høyrde seinast i dag om at norsk industri seier at dei må få betre rammevilkår slik at dei kan konkurrera ute. Eg er veldig einig i definisjonen, at dette er ei global krise, og at ein må søkja globale løysingar, men samtidig er det ein rå konkurranse landa imellom om nye investeringar, og då må me passa på at Noreg ikkje rykkjer bak i køen. Me må sørge for, bl.a. med betre avskrivingsreglar, at me vert konkurransedyktige i konkurransen om nye investeringar. Me må sørge for eksportmoglegheiter for norsk industri, noko me er heilt avhengige av. At GIEK og Eksportfinans har tilstrekkelege rammer, ikkje eit tungvint regelverk som skapar unødvendige avgrensingar, er eit godt verkemiddel i så måte.

Så er me også i den situasjonen at industrien, ikkje minst aluminiumsindustrien, tener lite pengar, at dei rett og slett er i ei likviditetskrise, eller dei manglar kontantar, for å seia det slik, og dei har bedt om eit grep – å få utsett innbetaling av selskapsskatten. Det er neppe eit grep som Finansdepartementet hoppar i taket av – i alle fall ikkje av glede – med det vil vera effektivt for å styrkja likviditeten. Det finst ei rekkje slike ting.

Så må me passa på at me brukar denne krisetida til å ta vare på og å vidareutvikla kompetansen. Eg er glad for signala om meir fleksible pensjonsreglar, auka løyvingar til forskning og utvikling, satsing på SkatteFUNN, osv., slik at me skapar optimisme og framtidstru i næringslivet, og då kan me faktisk koma styrkt ut av dette. Det kan visa seg at det som var krisetid, òg vart ei tid for vekst. Det er det me håpar.

Statsråd Sylvia Brustad [14:19:31]: Slik jeg hører representanten Sørffonn, opplever jeg at vi er enige om det aller meste. Fra Regjeringas side er vi også opptatt av å få til breie løsninger når det går an – og det har jo vist seg i sakene om finanskrisa at det har vært mulig i svært mange omganger, og det er jeg glad for. Det andre som sjølsagt er helt avgjørende, er å ha tett dialog, men også å lytte til næringa sjøl – til industrien og næringslivet for øvrig. Derfor har vi sjølsagt både tett og nær og ofte kontakt, for det er sjølsagt de som vet best, hva som må til.

Så er det et punkt som representanten Sørffonn tok opp i hovedinnlegget som jeg ikke rakk å kommentere i

mitt svarinnlegg, og det gjelder kraftregimet og langsiktige kraftavtaler. Det er jo sjølsagt kjempeviktig for store deler av vår industri, og hovedelementet er å få til flere langsiktige avtaler. Boliden er jo ett eksempel på det, men vi er nødt til å få flere.

Jeg viser også til omgjøringstilgangen som er der, og til utleiordninga. Enova har nå historisk mye pengar å bruke, de har aldri noensinne, så vidt jeg vet, hatt så mye pengar som de har nå. Det inngår også i et nytt kraftregime. Og statsministeren lanserte jo også i går – og det kommer forslag om det i revidert nasjonalbudsjett – pengar til et nytt innkjøpskonsortium, slik industrien sjøl har bedt om. På mange måter er det et slags samvirkelag, der man går sammen, etter den franske modellen, for å få til løsnings og gode avtaler. Her kommer Regjeringa til å foreslå 40 mill. kr i revidert nasjonalbudsjett, lagt til Innovasjon Norge, som skal kunne brukes til det som heter «bagatellmessig støtte», etter modell av den franske modellen, og jeg håper Stortinget vil slutte seg til det.

Vi vil sjølsagt ha nær dialog med industrien om dette framover. Det betyr også at vi vurderer ulike låne- og garantiordninger, også i forlengelsen av dette, i nær dialog med industrien sjøl.

Jeg er derfor enig med representanten Sørfonn i at dette er et område som vi sjølsagt både skal ha og hele tida har høyt på dagsordenen i forhold til å være beredt til å trå inn med nye tiltak dersom det skulle være behov for det.

Så på tampen: Representanten var også inne på noe som er kjempeviktig, nemlig å greie å beholde kompetansen. For vi må ikke gjøre den feilen, som av og til har skjedd i krise før, at en mister nødvendig og god kompetanse ved mange bedrifter. Vi må ruste opp vårt virkemiddelapparat slik at de har pengar og ressurser å stille opp med slik at kompetansen kan beholdes. Det mener jeg det er mange muligheter til nå gjennom de ulike pakker som er vedtatt.

Gunvor Eldegard (A) [14:22:58]: Først vil eg seia til interpellanten at eg synest det er ein viktig debatt han tek opp i dag, spesielt at han tek opp industrisamfunna sin situasjon og deira forhåpentleg positive utgang av finanskrisa.

Sjølvs er eg vaksen opp i ei lita bygd med ei veldig stor hjørnesteinsbedrift. Det er heilt klart at når det skjer noko med hjørnesteinsbedrifta i ei bygd, rammar det heile samfunnet. Det har me no sett i Høyanger. Det er over 300 ledige i Høyanger. I eit så lite samfunn merkar ein det veldig godt. Me ser det på Karmøy, der delar av aluminiumsfabrikken er lagde ned. Karmsund Verft er konkurs. Det er faktisk 600 arbeidsledige på Karmøy no. Det er store og alvorlege tal i små bygdesamfunn. Da er det viktig at me har ei regjering som er villig til å setja inn tiltak til omstilling og tiltak for dei som mister jobben sin.

For oss i Arbeidarpartiet har arbeid til alle alltid vore jobb nummer ein. For me veit at noko av det verste som kan skje eit menneske, er å mista jobben. Det handlar om enkeltpersonar og familiane rundt, og om samfunnet som dei bur i. Regjeringa har lagt fram fleire tiltakspakker, som er både store og omfattande, men det er faktisk ikkje slik at Regjeringa kan kjøpa bildelar dersom ein bilfabrikk går

dårleg. Difor må me bruke denne krisa til å laga framtidens arbeidsplassar. Difor må me bidra til omstilling.

Eg har lyst til å snakka litt om Årdal og det som skjedde der. Da me begynte denne stortingsperioden, var det ganske kritisk i Årdal. Ein stor del av fabrikkene skulle stengjast ned, og over 200 kom til å mista jobben. Da gjekk staten inn med store omstillingsmidlar, og me fekk ein ny dørfabrikk, som det har vore stor diskusjon om. Det er Europas mest moderne dørfabrikk, og den går veldig bra. Og me har fått ei ny, flott, moderne og framtidretta solcellefabrikk i bygda. Hydro har teknologisert sitt der og ønskjer å utvida det. I ei bygd som faktisk var prega av utryggleik og fråflytting, har det snudd til optimisme og tilflytting. Eg meiner me må sørgja for omstilling i andre små samfunn òg og kanskje gjera omstillingsarbeid der, slik at dei får fleire bein å stå på i usikre tider.

Eg har lyst til å nemna noko, og det er at det er gjort mykje som gjeld desse bygdene: Avskrivingsreglane er det f.eks. gjort noko med. Me har lagt inn konjunkturavhengig skattelette, og det er eit tiltak som går direkte til bedrifter som treng det, og som slit. Me har no lagt fram industrikraftregimet med konsortieinnkjøp, som Jens snakka om i går. Me har oppretta Statens finansfond og Statens obligasjonsfond på 50 milliardar kr. Alt dette til saman skal vera med og bidra til at me kan bruke krisa til å laga nye arbeidsplassar og laga framtidens arbeidsplassar.

Øyvind Korsberg (FrP) [14:27:12]: Interpellanten tar opp ein viktig problemstilling. Det synes jeg er bra. Som situasjonen nå er, har jo verdensøkonomien endret seg radikalt det siste halvåret, og kanskje litt mer enn det. Situasjonen er alvorlig. Det er en betydelig redusert vekst, og man ser en økende arbeidsledighet. Interpellanten nevnte at Spania har 20 pst. arbeidsledighet. Det er også tilfellet for enkelte lokalsamfunn i Norge at arbeidsledigheten er oppå på det nivået.

Slik jeg oppfatter situasjonen så langt, har Regjeringen vært passiv, har observert mye og kommet med lite handling for denne situasjonen. Riktignok har Regjeringen kommet med såkalte krisepakker. De har kommet sent, men de har fått støtte i Stortinget. Det har nok vært et krav fra opposisjonen og fra store deler av næringslivet at dette burde ha kommet tidligere.

De prognosene Regjeringen la fram i forbindelse med statsbudsjettet for inneværende år, mente Regjeringen den gangen var gode. Det viser seg at man har bommet radikalt. Det advarte også opposisjonen mot da man behandlet statsbudsjettet. Så er det også slik at før man kom til årsskiftet 2008/2009 varslet Regjeringen allerede den gang at man skulle komme med nye tiltak.

Kraftregimet har vært nevnt. Jeg tror alle husker valgkampen i 2005. Da var det fakkeltog i forbindelse med Union i Skien. Det har ikke vært så mange fakkeltog etter det. Jeg har iallfall ikke registrert at noen i Regjeringen har gått i fakkeltog for bedrifter som har blitt nedlagt. Det er en kjensgjerning at løfter om industrikraftregimet som denne rød-grønne regjeringen gikk til valg på, ikke er innfridd. Hva som eventuelt vil komme i revidert, får man se på da, men jeg har registrert at industrien er misfor-

nøyd med at Regjeringen ikke har kommet med noen tiltak for kraftkrevende industri. Det er mange måter å løse det problemet på. Et av de tiltakene man kan innføre, er å få bygd ut mer kraft. Regjeringen har altså vernet – for å ta et eksempel – Vefsna, som kunne ha gitt mye kraft i et område som mangler det, man kunne ha satt i gang tiltak for å få bygd ut og fornyet eksisterende kraftproduksjon, og man kunne også ha gjennomgått tidligere verneplaner – alt dette for å få bygd ut ny, miljøvennlig og god kraft. Man kunne også ha gjort tiltak for å få i gang en storstilt satsing på småkraft. At industrien er misfornøyd, skjønner jeg godt. Så får vi se hva som kommer i revidert. Det har vært sagt mye fra Regjeringens side, og jeg vil ikke gå inn på noen konkrete tiltak i så måte.

Så er det blitt nevnt i innlegg fra flere her at enkelte bransjer er i krise. Mange har pekt på aluminiumsbransjen og på at det blir produsert færre biler, fordi etterspørselen er radikalt lavere. Men man kan gjøre noen grep også nasjonalt. Ser man på Tyskland, ser man at de der har økt vrakpanten til ca. 23 000 kr – dersom man kjøper en ny bil. Det har det også vært fremmet forslag om i Stortinget. Så vidt jeg vet, blir det ikke flertall for det forslaget. Det er ikke sikkert at man ville fått opp bildelproduksjonen på Raufoss og andre steder ved å vedta det forslaget, men man ville fått en storstilt utskifting av den norske bilparken dersom man økte vrakpanten og satte ned avgiften. Og man ville oppnådd flere ting: Det ville blitt etterspørsel etter biler, og man ville fått sikrere – og også mer miljøvennlige – kjøretøy. Så det går an å foreta noen grep.

På en rekke områder tar Norge på seg rollen å være verdensledende. Når det gjelder miljøvern, skal vi være verdensledende, og når det gjelder bistand, skal vi være verdensledende. Hvorfor ikke foreta en del slike grep, for så å sende disse signalene ut i verden? Da Tyskland økte sin vrakpant, ble det godt mottatt, og man fikk det med seg i mange deler av verden.

Til slutt: Jeg registrerte at Jens Stoltenberg i sin 1. mai-tale snakket om at manglende utbetaling av lønn kunne spre seg videre til andre bedrifter. Det forventer jeg at statsråden kommer inn på i sitt innlegg, for dette er ikke å gi forutsigbare, gode og langsiktige rammevilkår for næringslivet.

Lodve Solholm hadde her teke over presidentplassen.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [14:32:40]: Arbeidsledigheten griper om seg. Bedriftsforbundets medlemsundersøkelse i mars viser at over halvparten av småbedriftene venter tøffere tider. Den internasjonale nedturen har rammet seks av ti medlemsbedrifter, ifølge undersøkelsen, og så godt som alle disse oppgir nedgang i etterspørselen. Det er blitt vanskeligere å få lån og å refinansiere lån. 35 bedrifter legges ned daglig – og tempoet øker.

Hvert eneste år har Kristin Halvorsen og Jens Stoltenberg med stort engasjement og med stor skadefryd skjerpet skatten for norske bedrifter. Hvert eneste år har de gjort arbeidsplassene mer sårbare, mindre konkurransedyktige og mindre trygge. Regjeringen gav bedriftene og arbeids-

plassene en giftpille ved å øke skattene med 11 milliarder kr, samtidig som finanskrisen satte inn. 50 000 små og mellomstore bedrifter står nå på kanten av konkurs, og Regjeringens bidrag nå er å dytte dem enda litt lenger ut på kanten.

Krisen er dypere enn fryktet, fordi Regjeringen valgte å la halvparten av verktøykassen bli liggende ubrukt. Regjeringens krisepakke – alene – har vist seg å ha liten effekt, og ledigheten er spådd å kunne stige til 150 000 neste år. Statsråden viste til sviktende etterspørsel etter aluminium og at Regjeringen vil bidra med omstillingsmidler til f.eks. Høyanger. Hva da med Sunndal – der også over 400 nå har mistet jobben sin – vil man der få hjelp til omstilling på samme måte? Og hva med vrakpanten – som er nevnt her tidligere – vil statsråden og Regjeringen gjøre noe med det?

Høyre vil belønne dem som skaper framtidens jobber og verdier. Ekstraordinære tider krever ekstraordinære tiltak og løsninger. Det aller viktigste ønsket fra bedriftene nå er en reduksjon i arbeidsgiveravgiften, noe også Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon og Bedriftsforbundet prioriterer høyest. Arbeidsgiveravgiften er en kostnad som gir press på lønnsomheten og gjør det vanskeligere å beholde gode medarbeidere. Lavere arbeidsgiveravgift i en periode vil gå rett på bunnlinjen til bedriftene og være et godt virkemiddel for å få opp sysselsettingen. Høyre vil derfor redusere arbeidsgiveravgiften med 2,5 prosentpoeng, noe finansminister Kristin Halvorsen dessverre har avvist kontant, ifølge Stavanger Aftenblad tirsdag 5. mai.

Tre dager senere, fredag 8. mai, trakk Trygve Hegnar i sin leder i Finansavisen inn et interessant perspektiv i spørsmålet som gjelder lavere arbeidsgiveravgift, nemlig at denne sal – inkludert regjeringspartiene – erkjenner at lavere arbeidsgiveravgift har en positiv effekt på sysselsetting, fordi vi har ulik avgift i ulike deler av landet. Mitt spørsmål til statsråden blir: Hvordan kan det ha seg at Regjeringen kontant avviser forslaget fra Høyre om å sette ned arbeidsgiveravgiften i ett år og på den måten bidra til å trygge jobbene?

Høyre er klar til å bruke mer penger på det som legger grunnlaget for velferden vår, nemlig verdiene som vi skaper. Den beste politikken for folk flest er en politikk som er god for norske bedrifter og arbeidsplasser, og som belønner dem som driver fram de gode ideene. Høyre vil derfor reversere Regjeringens økning i arveavgiften og i formuesskatten for familiebedrifter, samtidig som vi foreslår å øke minstefradraget med 3 500 kr for alle ansatte.

Det kommer en tid etter krisen. Faren er stor for at arbeidsledigheten vil bite seg fast i land som ikke har en strategi for å komme styrket ut av krisen. Arbeidsledigheten vil falle raskt i land som klarer å omstille seg, klarer å være konkurransedyktige og å tenke framover. Arbeidsledigheten vil falle raskest i land hvor nye bedrifter skapes, og hvor private investorer satser. Det er derfor viktig å oppmuntre til gründerskap og privat investeringslyst, framfor å straffe det.

Norge kan komme styrket ut av krisen hvis Regjeringen lytter til Høyre og tar i bruk hele verktøykassen. Høyres

tre stikkord er «skatt», «skole» og «samferdsel» – skatt for å redde arbeidsplasser og skape nye, skole fordi den moderne økonomien krever medarbeidere som har mye kunnskap, slik at de kan lage gode produkter og gi gode tjenester, samferdsel fordi produktet skal ut til dem som har kjøpt det, og slik at man ikke skal bli stående i endeløse trafikkøer.

Som sagt: Norge kan komme styrket ut av krisen hvis Regjeringen lytter til Høyre og tar i bruk hele verktøykassen.

Ola Borten Moe (Sp) [14:37:46]: La meg, i likhet med nesten alle andre, si at det er et svært viktig tema interpellanten tar opp. Det er selvsagt slik at dette temaet har vi det siste året brukt mye tid på ikke bare å debattere, men også faktisk å gjøre noe med. Det er vel ikke å overdrive å si at det er den saken som har preget det norske nyhetsbildet og det globale nyhetsbildet siden bobla sprakk i fjor sommer en gang.

Så kan man ha ulike innfallsvinkler til det. Det ene er selvsagt at situasjonen er alvorlig, ikke minst for dem som blir rammet fordi arbeidsplassene forsvinner, spesielt i konkurranseutsatt sektor. Så kan man velge å sammenligne Norge med en del andre land. Da vil man kunne konstatere at den politikken som er ført, den næringsstrukturen som vi har, og den posisjonen som vi har, relativt sett er langt bedre enn i veldig mange andre land. Det tror jeg det kan være grunn til å dvele ørlite grann ved, rett og slett fordi vår verdiskapning, vår arbeidsledighet og vår relative posisjon er etter mitt skjønn langt bedre – heldigvis – enn i veldig mange land det ellers ville vært naturlig å sammenligne seg med. Ingen vet om dette er en situasjon som vil vare, og om vi vil klare å bevare dette forspranget eller denne fordelene. Det er å håpe, men den typen garanti har vi selvsagt ikke. Jeg velger å tro – noe jeg er ganske sikker på – at den politikken Regjeringen og Stortinget har ført de siste månedene og det siste trekvart året, har vært en betydelig medvirkende årsak til det, både budsjettpolitikken, som har vært ekspansiv, krisepakken som har vært fremmet på løpende bånd, ikke minst for å få fart på finansinstitusjonene og kredittflyten, og alle andre tiltak som har vært lagt fram.

Når jeg reiser rundt om i landet og prater med folk, virker det som om det er en rimelig grad av åtgåum, en rimelig grad av tilfredshet, en rimelig grad av erkjennelse av at man blir tatt på alvor, og at Regjeringen handler og løser de utfordringene vi står overfor.

Så tror jeg at vi alle sammen skal være ydmyke med hensyn til at situasjonen er dynamisk. Den kan komme til å forandre seg. Vi er hele tiden nødt til å følge med, være aktuelle og på hugget i forhold til eventuelle nye tiltak. Det har både statsråden, Regjeringen som sådan og for så vidt også statsministeren varslet at man skal være. Dersom det er nødvendig med nye tiltak, vil nye tiltak komme. Det er i grunnen ikke så veldig mange andre måter å angripe den situasjonen som vi er en del av, på.

Det tenkte jeg for så vidt skulle være mitt bidrag her i dag. Jeg er utålmodig og søkende med tanke på framtiden, men relativt godt fornøyd med det som er prestert så langt.

Leif Helge Kongshaug (V) [14:41:47]: Det siste halve året har det vært mye fokusering på den såkalte finanskrisen. Min analyse er at finanskrisen vil vi også ha i framtiden. Det er en viktig sak interpellanten har satt på dagsordenen. Det er godt også å få drøftet en slik sak mer spesifikt opp mot ensidige industristeder som blir rammet av den såkalte finanskrisen. Vi får flere anledninger til å diskutere dette. Allerede på fredag blir revidert budsjett lagt fram, og det er preget av at vi har en slik krise.

Når vi snakker om en finanskrisen i dette landet, er det egentlig en eksportkrise vi snakker om, for vi er så heldig stilt økonomisk at vi har muskler til å kunne sette inn nasjonale tiltak som er ganske målrettede, og som virker inn på innenlands aktivitet. Det er tiltak som på mange områder er velkomne. Det gjelder både vedlikehold av offentlige bygninger og forsering av ulike prosjekter, f.eks. innenfor samferdsel.

Det som det ikke er så enkelt å gjøre noe med, er at vi er et eksportrettet land. Og siden markedet har sviktet ute i den store verden, har vi oppdaget at vi ikke har innflytelse over det, verken politikerne eller andre. Så det vi snakker om, er egentlig en eksportkrise. I en slik situasjon er det viktig at vi ser på de rammebetingelsene som bedriftene våre har, som permitteringsreglene, som har blitt forbedret. De må være fleksible, slik at de er tilpasset den akutte situasjonen vi har nå. Det vi egentlig snakker om, er at vi må ha et smidig regelverk som gjør at vi tar vare på kompetansen, som også andre talere har vært inne på her, for vi må ha tro på at dette går over. Derfor er det viktig at kompetansen fortsatt er til stede i bedriftene. Det er viktig at det blir bevilget midler til bedriftsintern opplæring slik at bedriftene faktisk kan øke kompetansen i en vanskelig tid og også fokusere på omstilling, slik at når krisen er over, er bedriftene enda sterkere stilt.

Vi kommer heller ikke utenom at næringslivet må omstille seg til enhver tid. Vi har en finanskrisen, men vi har også en klimakrisen. Det er uante muligheter innenfor klimateknologi til å skape arbeidsplasser. Vi har kompetanse i Norge i dag, ikke minst innenfor verkstedindustrien, og for så vidt innenfor annen industri, som ved omstilling er egnet til produksjon av fornybar energi. Derfor forventer jeg at det blir stimulert til at bedrifter kan gå inn på det som er den store utfordringen, og der de store arbeidsplassene vil komme i framtiden, nemlig innen klimateknologi. Venstre har derfor fremmet forslag om å opprette et fond for å kunne få fart i omstillingen mot klimateknologi.

I Danmark er det 40 000–50 000 arbeidsplasser innen f.eks. vindmølleproduksjon, i Tyskland er det flere hundre tusen. I Norge har vi mye vind, men vi har få arbeidsplasser. Vi har kompetanse og industri som burde innstilt seg på dette, og virkelig sett muligheten for å skape nye arbeidsplasser her.

Til slutt har jeg et hjertesukk. Vi snakket om 2–3 pst. arbeidsledige, og at det kanskje blir opp mot 5 pst. arbeidsledige. Men vi har en gruppe som allerede har mellom 8 og 9 pst. arbeidsledighet, og det er ungdom under 25 år. På Tekst-TV kunne vi i dag lese at innen kort tid vil denne gruppen kanskje fordoble seg, altså til opp mot 15 pst. Dette er ungdommer som skal ut i arbeidslivet,

og vi vet hvor viktig det er at nettopp disse kommer i arbeid for å være med og gjøre en innsats for å bære velferdssamfunnet videre. Så jeg forventer at når revidert blir lagt fram, kommer det også midler til nettopp den gruppen – og ikke minst til universiteter og høyskoler for å ta vare på den kompetansen som ønskes, og for å få de økte studieplassene som ønskes.

Inge Ryan (SV) [14:47:11]: Det er sagt mye klokt i denne debatten, ikke minst fra statsrådets side, men også andres innlegg synes jeg viser at man har en tilnærming til dette som jeg slutter meg veldig mye til.

Jeg har lyst til å gjøre meg to–tre refleksjoner. Det ene går på dette med betydningen av en sterk offentlig sektor og en sterk politisk styring. Sjølv om Norge er rikt på penger, tror jeg også vi har et system som ivaretar folk når vi kommer ut i krevende situasjoner, et system som er bygd opp gjennom mange år, og som er en viktig grunn til at krisen blir mindre tøff for folk flest i Norge enn i en del andre land. Vi har et skolesystem, et helsevesen, ordninger for folk som blir ledige, osv., som gjør at dramatikken blir langt mindre enn f.eks. i et land der man ikke har ordninger ved arbeidsledighet, der man betaler skolene sjølv, der man betaler helsevesenet sjølv, osv. Det at vi har den velferdsmodellen som Norge har bygd opp gjennom mange, mange år, tror jeg folk nå setter enda mer pris på enn tidligere, fordi man ser at i krevende situasjoner er det et nettverk på alle områder, slik at dramaet blir mindre enn i en del andre samfunn.

Den andre refleksjonen går på dette med de mulighetene som en krise gir, og kanskje nødvendigheten av at vi fikk en krise. På bakgrunn av de rapportene og den informasjonen som iallfall jeg har fått når det gjelder klimautfordringer og miljøutfordringer, var det nok også behov for at verden roet seg litt ned. Nå ser vi at bilindustrien i USA, som har en av de største utfordringene med hensyn til dette klima, kaster seg rundt og skal begynne å produsere en ny type biler, biler som bl.a. går på elektrisitet og på andre drivstoff, og som bruker langt mindre drivstoff. Det er bare et eksempel på at en krise fører til at vi nå må tenke på en annen måte, at vi må omstille oss. Jeg tror dette er en utfordring som også er viktig for enkelte bedrifter her til lands, men vi er dyktige, vi må se framover, og vi må omstille oss.

Det var slik i Stavanger. Jeg vet ikke hvor mange hermetikkfabrikker det var i Stavanger da kjøleskapet i sin tid kom. Men det var ganske dramatisk for hermetikkindustrien da kjøleskapet kom. Men også der måtte man kaste seg rundt og si: Hva gjør vi nå, når vi har fått en konkurrent som kjøleskapet? Jo, vi må tenke på nye måter, og vi må skape nye arbeidsplasser. Og i Rogaland må man kunne si at man har lyktes med omstilling. Likeens var det på Kongsberg, som først var et sterkt gruvesamfunn. Senere gikk de over til våpenproduksjon, og nå er de verdensledende på undervannsteknologi, osv. Jeg tror at i krise kan man jo også se det slik at det er positivt at folk får prøve seg litt, og at det kan være positivt at man tenker seg om og kanskje får omstilt bedriftene i en mer miljøvennlig retning og blir mer framtidsrettet.

Den tredje refleksjonen går på dem som blir arbeidsledige. Her tror jeg vi har en utfordring som vi må jobbe enda hardere med. Flere – bl.a. Kongshaug i det siste innlegget – har vært inne på at en måtte sørge for at flere fikk studieplass. Det er veldig fornuftig. Men uansett tror jeg det er viktig at man tenker slik at når folk blir arbeidsledige, skal vi gjøre alt vi kan for at de bruker den tida de er ledige, til å fylle på med kompetanse, slik at de er dyktigere når de kommer tilbake på jobb. Enten det dreier seg om tre måneder, seks måneder eller i verste fall et år, bruker man tida fornuftig, for arbeidsledige skal uansett ha ytelse gjennom Nav, og det er bra. Men det at man i tillegg har noe å gå til hver dag ved at de får opplæring, tror jeg er kjempeviktig, for da kommer man inn i en god sirkel. Det gjelder ikke bare den personen som får kompetanse og påfyll, men det gjelder hele nasjonen. Hvis det er 100 000 arbeidsledige, f.eks., og alle får kompetanseheving, blir det et voldsomt kompetanseløft til sammen for Norge som nasjon. Derfor håper jeg framover – hvis ledigheten stiger og den biter seg fast – at vi finner løsninger og ordninger som gjør at de som er ledige og får dagpenger eller ytelse, samtidig får sjansen til å bli dyktigere, noe som er bra for dem sjølv, men også for landet.

Ingebrigt S. Sørffonn (KrF) [14:51:58]: Utgangspunkt mitt for interpellasjonen var at me har ein alvorleg situasjon, og eg hadde eit mål om at me må få utnytta ein utfordrande situasjon til å skapa nye moglegheiter, vekst og ei positiv utvikling. Og eg er rimeleg fornøgd, for når ein tenkjer over at det berre er fire månader til stortingsvalet, synest eg debatten har vore prega av at ein har prøvd å finna samlande løysingar, og at det er vilje til å finna samlande løysingar.

Det er nokre tiltak som står fram, og som eg må få gjenta: For det første at Regjeringa er tydeleg på tiltak for å betra rammevilkåra for norsk industri. Avskrivingsreglane har vore nemnde. Me må ikkje tapa i konkurransen med utlandet når det gjeld nye investeringar. Så er det dette med forskning og utvikling – at ein satsar maksimalt, tek vare på den kompetansen ein har, utviklar ny kompetanse, at me er på hogget, er i elitedivisjonen på verdsbasis. Der har me vore, og der skal me vera.

Statsråden var for så vidt innom omstillingsmidlar, men eg oppfatta ikkje heilt om ho slutta seg til tanken om eit nærings- og omstillingsfond som spesielt gjeld kommunar der det er snakk om store hjørnesteinsbedrifter, og som dei kan bruka til å skapa aktivitet, vekst og utvikling.

Eg var òg innom dette med å få styrkt likviditeten. Me har bankpakker, og alt dette er greitt, men næringslivet har sjølv bede om at ein kanskje kunne gå nokre praktiske, litt utradisjonelle vegar, med utsetjing av f.eks. ein del skatte- og avgiftstypar, nettopp for å få styrkt likviditeten i ein omstillings situasjon.

Eg vil nemna eit praktisk tilfelle berre for å illustrera måten eg trur me kan driva dette fram på. Me har lang erfaring med offshoreinstallasjonar, krevjande installasjonar i farvatn som er ganske så heftige. Det er òg snakk om hav-vindmøller, altså å produsera vindkraft offshore. Me har kompetansen når det gjeld installasjonar som kan stå

og bevega seg der ute, men me manglar litt kompetanse på dette med vindmøller. Dersom ein hadde fått pusha dette gjennom og fått bygd nokre vindkraftverk på land – det er fleire av desse som står klare – hadde me òg auka kompetansen vår på dette området. Så kunne ein kopla saman kompetansen me har når det gjeld å byggja vindmøller på land, med den offshoreerfaringa me har. Det vert ein synergi som ville gjera oss ganske uslåelege både når det gjeld å byggja offshorevindmøller her til lands og òg det å gå utanlands med dette.

Til slutt: Poenget mitt er at me må å ta vare på optimismen og framtidstrua i næringslivet. Ingenting er umogleg, det er berre det at noko tek litt lengre tid enn andre ting.

Statsråd Sylvia Brustad [14:55:09]: Jeg syns denne diskusjonen har vært nyttig. Vi skal ta på alvor de utfordringer som disse økonomiske nedgangstidene gir, også i forhold til oss. Det er ingen som kan si noe om hvor lenge de vil vare eller noe om dybden i dette. Men vi må være forberedt på at dette kan ta tid. På den ene sida er det ingen tvil om at det er en alvorlig situasjon, som vi tar på største alvor. Men på den andre sida er jeg også enig med de talere, f.eks. representanten Ryan, som her var inne på at det også ligger noen muligheter i dette. Det var også interpellanten inne på. Det er en utfordring vi skal greie, og vi vet at det kommer til å snu.

Vi vet alle sammen at de mulighetene handler om mange nye arbeidsplasser innenfor f.eks. miljøteknologi. Det er to store kriser som det snakkes om i alle land nå, det er ikke minst miljøkrisa og matvarekrisa – jeg ser landbruksministeren er til stede – og det er også finanskrisa. Her er det muligheter til å kople disse krisene for å skape nye, mer framtidsrettede arbeidsplasser.

Jeg hører på debatten, og jeg er ikke overrasket over at det er noe ulike synspunkter på hvilke tiltak en ønsker. Jeg har respekt for det – og for at det er noe ulike synspunkter på hvor mye staten bør bidra med i norsk næringsliv. Vi er opptatt av at de midler vi setter inn, må brukes riktig.

Men la meg kommentere spesielt synspunktene fra Høyre, som er veldig opptatt av arbeidsgiveravgiften og av å redusere den. Når vi ikke er tilhengere av det, er det fordi vi mener at det er en svært lite målrettet ordning. Jeg merker meg også at sjeføkonomen i First Securities, Harald Magnus Andreassen, som jeg skjønner er medlem av Høyre, har uttalt til E24 at dette er et dårlig tiltak.

Når det så gjelder det Fremskrittspartiet sier om at løftet om et nytt industrikraftregime fortsatt ikke er innfridd, er det feil. Det er altså slik at det nye kraftregimet vil, som det gamle, ha flere ulike byggeklosser. Det er langsiktige kontrakter, det er Enova, det er omgjøringstilgang, utleieordning og et nytt innkjøpskonsortium som det også kommer forslag om penger til i revidert, som kommer på fredag.

I tillegg har fagbevegelsen og industrien foreslått at Innovasjon Norge eller andre aktører skal kunne gi lån eller garantier for kraftkjøp til innkjøpskonsortier på markedsmessige vilkår med pant i krafta. Det er også noe som vi ønsker å få til. Vi skal altså sørge for at vi får til mange langsiktige kraftkontrakter også for fram-

tida, noe som er avgjørende for store deler av norsk industri.

Presidenten: Då er debatten i sak nr. 8 avslutta.

Sak nr. 9 [14:58:03]

Forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 27. april 2009 (jf. Innst. O. nr. 56):

«Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for å innføre en kompensasjonsordning til personer eller organisasjoner som frivillig tar hånd om forvillede og hjelpe-løse dyr.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, sjå side 2958)

Sak nr. 10 [14:58:23]

Forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 27. april 2009 (jf. Innst. O. nr. 56):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for en helhetlig og enhetlig praksis hos Mattilsynet.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, sjå side 2958)

Sak nr. 11 [14:58:46]

Forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 27. april 2009 (jf. Innst. O. nr. 56):

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det opprettes et sentralt register over saker om beitenekt på grunn av rovdyr.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, sjå side 2958)

Sak nr. 12 [14:59:04]

Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til landbruks- og matministeren:

«Norske myndigheter markedsfører norsk mat i utlandet bl.a. gjennom Innovasjon Norge og på internasjonale messer som f.eks. Grüne Woche i Berlin. Norge har ut-søkte råvarer både fra fiskerinæringen og fra landbruket. Likevel ser få andre land på Norge som et gourmetland, og turister reiser ikke til Norge på grunn av vårt kjøkken. Norsk mat kan bli mer variert, og det er behov for en kraftig satsing på å få frem lokale spesialiteter, noe

som også vil være viktig for turistnæringen. Nylig vant en norsk kokk den prestisjefulle konkurransen Bocuse d'Or, noe som viser at vi kan hevde oss hvis vi bruker det beste vi har. Norsk landbruk og næringsmiddelindustri kan ha en lysende fremtid hvis vi utnytter dette potensialet riktig.

Hvordan vil Regjeringen arbeide for å gjøre Norge til et internasjonalt ledende gourmetland basert på norske råvarer?»

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:00:18]: Jeg har fremmet denne interpellasjonen for å få en debatt i Stortinget om hvordan vi skal utvikle norsk mat og det norske kjøkken, og hvordan vi kan bli mer stolte av både det norske kjøkken og de råvarene vi sitter på. Kort sagt: Hvordan kan vi gjøre norsk mat og norsk kjøkken – norske mattradisjoner – til et fyrtårn? Og hvordan kan vi få ambisjon om å bli best i verden på mat, slik at Norge blir et land som andre ser til når det gjelder mat og utsøkte råvarer?

Jeg tror nok ikke at statsråden og jeg ser så veldig forskjellig på dette, men det skal bli interessant å høre hvilke vyer landbruks- og matministeren, som riktignok bare sitter på deler av matressursene her i landet, har. Fiskerisektoren er svært viktig, den er også konkurranseutsatt internasjonalt og har skapt et navn for Norge ute. Men vi er heldige som har en landbruks- og matminister som ikke er helt ukjent med den sektoren, i og med at han også har vært fiskeriminister.

Hvordan kan vi få mer fokus på matpolitikk? Så langt i denne stortingsperioden har ikke matpolitikk vært noe tema i stortingssalen. Det har ikke kommet noen større dokumenter fra Regjeringen i forhold til hvordan vi skal utvikle norsk mat, og hvilke strategier vi skal legge oss på. Vi har, som alle er kjent med, et tøft klima og en vakker natur. Vi har renhet – vi har ren og frisk luft, vi har rent vann, vi har godt gress, vi har fjellbeite, og ikke minst har vi – nå har vi vedtatt den nye dyrevelferdsloven – god dyrevelferd, helt i verdensklasse. Vi har mye som andre ikke har, og det bør vi kunne utnytte bedre i vår posisjon.

Når man diskuterer landbrukspolitikk og politikk knyttet til landbrukspolitikken, sier vi at det vanskelige klimaet heller er et problem enn en utfordring. Vi kommer hele tiden på defensiven når vi diskuterer dette temaet. Som jeg har nevnt i interpellasjonen, vant en norsk kokk nylig den internasjonale konkurransen Bocuse d'Or, som er verdens mest prestisjefulle matkonkurranse. Det er ikke dårlig, og det viser jo at vi har alle muligheter når vi setter alle kluter til.

Norsk fiskerinæring er, som jeg nevnte, konkurranseutsatt. Norsk fisk selges over hele verden, den er anerkjent for sin utsøkte kvalitet. De kundene – f.eks. fra Japan – som kjøper norsk fisk, er blant de mest kravstore i hele verden når det gjelder råvarekvalitet. Det er klart at vi har et fortrinn gjennom fiskerinæringen – vi har lært hvordan vi skal opptre på internasjonale markeder når det gjelder god kvalitet, og når det gjelder markedsføring. Da bør vi kunne knytte den kompetansen nærmere den andre matsektoren vi har, altså landbruket.

Norsk landbruk er ikke offensivt. Det er ikke eksport-

rettet, og man får ikke prøvd seg i den internasjonale konkurransen. Konkurranse er bra. Konkurranse får hver enkelt av oss til å skjerpe oss, det får oss til å bli bedre, og det vil føre til at kvaliteten på det vi gjør, blir bra. Skal vi vinne, må vi være best i konkurransen. Nå opplever vi at stadig flere utenlandske produkter kommer i konkurranse med vår egen matproduksjon her på hjemmebane, uten at vi i like stor grad klarer å komme inn på andre markeder ute.

Nå har næringskomiteen reist rundt i hele landet, vi har vært i alle fylker i løpet av disse fire årene. Vi har sett at det skjer veldig mye bra der ute, det er veldig mye bra norsk mat. Men jeg må si at jeg merker forskjell når jeg reiser rundt som stortingsrepresentant og når jeg reiser rundt privat, som turist. Det er klart at vi som stortingsrepresentanter får se det beste og det ypperste – mye av det skulle jeg gjerne ha sett når jeg som turist reiser rundt, f.eks. på veikroer.

Vi har nå fått lansert et nytt varemerke, «Nyt Norge». Det tror jeg er en god idé. Det er viktig at den typen ordninger får gode ressurser, at Regjeringen satser videre på det, og at vi nettopp bruker det vi har lært av den konkurranseutsatte delen av matvarebransjen, i den kvalitetssikringen som vi skal ha gjennom «Nyt Norge». Verdiskapingsprogram for mat, som man har hatt i mange år, har hatt god effekt, men jeg vil stille meg spørsmålet om det har hatt nok effekt.

Statsråden og en delegasjon fra Fremskrittspartiet møtte hverandre på Grüne Woche i Berlin i januar. Det var en nyttig erfaring å se hvordan Norge markedsførte seg ute – og det var bra. Men vi så at også andre land er dyktige – andre land er også på banen og vel så gode som oss. Jeg vil utfordre statsråden med hensyn til hvilken lærdom han nå har tatt, etter å ha vært på Grüne Woche i år. Hvordan skal vi kunne utvikle den muligheten enda bedre? Det vil jeg gjerne at han sier litt om.

Vi må fokusere mer på lokal mat. Som jeg har sagt: Vi i næringskomiteen har nå vært rundt og fått se veldig mye bra lokal mat. Hvordan skal vi kunne få fokusert mer på den gode lokale maten vi har, også overfor den vanlige norske forbrukeren – altså ikke bare overfor dem som får den presentert i spesielle sammenhenger, f.eks. stortingsrepresentanter som reiser rundt, delegasjoner, turister eller spesielle lag og forsamlinger?

Turistforeningen har satt i gang sitt lokalmatprosjekt. Jeg er hyppig bruker av disse hyttene og har positive erfaringer med det. Men hvordan kan man nå, fra statlig hold, bidra til at den type prosjekter utvikles videre?

Dagligvarebransjen er viktig i så måte, spesielt her i Norge. Vi har nå fått en struktur med fire store kjeder, og det kan være vanskelig å komme inn i disse kjedene. Hvordan vil statsråden utfordre dagligvarebransjen til bedre å ta lokal mat inn i sine sortimenter? Vi har nå sett at Coop har satt i gang et veldig godt prosjekt. De skal ha lokalmatuker og etterlyser nå lokalmatprodusenter som holder høy kvalitet, slik at man kan ta produktene inn i butikken. Tine har nå vært positiv med tanke på å bidra til logistikk. Det er veldig bra at man sier: Dere kan få sende lokal mat med våre lastebiler.

Ambisjonen må være å få flere lokalmatprodukter inn i lokale dagligvarebutikker. Da vil lokalbefolkningen få en større tilknytning til bondestanden og sine lokale produsenter, og vi vil få knyttet forbrukeren mye nærmere til landbruket, noe som mangler i dag. Da vil vi også få større forståelse for en aktiv landbrukspolitikk.

Da tror jeg at jeg avslutter der.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:10:46]: Innovasjons- og næringspolitikk på matområdet og i skjæringspunktet mat-reiseliv er et prioritert område for meg. Derfor er jeg glad for denne interpellasjonen, og derfor er det en god anledning til å presentere Regjeringens og mine planer på området.

I Norge produserer vi til tross for vår geografiske beliggenhet og et røft klima, råvarer i verdensklasse. Gulrot fra polare strøk er en funksjon mellom næring, lys og varme. Resultatet blir en søt, sprø, lys, spiss og fruktig gulrot. Vi har frukt med en unik sødme, vi har jordbær som ikke kan sammenlignes med andre, og vi har lam i verdensklasse. For å kunne produsere kvalitetsprodukter og på sikt bli et internasjonalt matkulturland av betydning er det derfor nødvendig å opprettholde et landbruk i hele landet.

Volumproduksjon og et aktivt produksjonsmiljø i hele landet er grunnlaget for at noen – stadig flere – satser på produksjon av ulike former for matspesialiteter. Derfor har Regjeringen bidratt til at det har vært en god inntektsutvikling for næringsaktørene i landbruket de siste årene, og fra 2008 til 2009 budsjetteres det med en inntektsøkning på 12–13 pst. Jordbruksoppgjørene er viktige, og under denne regjeringen har det blitt en annen og mer positiv inntektsutvikling i jordbruket. Det er viktig for å nå målene for politikken, men vi har fortsatt utfordringer. Det vil f.eks. ta tid før vi igjen dekker innenlands etterspørsel etter kjøtt fra storfe og sau.

Det å utvikle Norge til «et internasjonalt ledende gourmetland», for å bruke representanten Kielland Asmyhrs ord, er med andre ord ikke mulig å tenke seg dersom matproduksjonen i Norge skal styres av markedskreftene alene.

Jeg vil samtidig understreke at utvikling er avgjørende for å lykkes i markedet over tid. Norsk landbruk har endret seg enormt de siste 60 årene. Teknologisk utvikling har her, som ellers i samfunnet, vært en viktig drivkraft.

Vi må også innse at det kreves mer enn markedsregulering, grensevern og økonomiske støtteordninger for å opprettholde norsk landbruk.

Norsk næringsmiddelindustri og landbruk er konkurranseutsatt. Fra 1995 til 2008 har import av mat- og drikkevarer økt med over 200 pst., og i 2008 utgjorde importen 23 milliarder kr. Med en skjerpet konkurranse som utgangspunkt må vi skape en politikk som bl.a. åpner mat- og landbrukspolitikken mot andre sektorer for å øke verdiskapingen og styrke konkurransekraften.

Regjeringen har, som sagt, tatt initiativ til etablering av et nytt kvalitetsmerke for norsk mat, «Nyt Norge», og jeg hadde privilegiet å lansere logoen for merkeordningen sist fredag. «Nyt Norge» skal bl.a. bidra til å bringe jordbruket og bonden nærmere forbrukerne, synliggjøre be-

tydningen av å ha matproduksjon i Norge og ikke minst dokumentere kvalitetsarbeidet i norsk matproduksjon.

Mitt mål er en politikk som gir store nok og stabile tilførsler av råvarer av høy kvalitet, for på den måten å sikre en tilsvarende sterk innenlands matindustri. Dette er avgjørende for å kunne ha et aktivt landbruk her i landet og dermed også en produksjon av lokale matspesialiteter. Dette kommer imidlertid ikke av seg selv. Skal vi lykkes, vil vi være avhengige av en betydelig kompetanseutvikling og arbeidsdeling, så vel nasjonalt som i de enkelte lokalsamfunn.

Norsk landbruk har store muligheter til å ta ut verdiskapingspotensialet som ligger i å produsere matspesialiteter – kall det gjerne mat med lokal identitet. Mat med lokal identitet gir forbrukerne en tilleggsopplevelse, som f.eks. en god historie eller en følelse av tilhørighet og nærhet til maten. For at Norge skal utvikle seg til en matnasjon, mener jeg det er svært viktig at flere små og mellomstore næringsmiddelbedrifter satser på slike produkter. Jeg har derfor tatt initiativ til et taktskifte i arbeidet for å bidra til produksjon av matspesialiteter. I Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon har jeg etablert en egen vekstsatsing. Der vil vi styrke bedrifter som ønsker å produsere matspesialiteter for et større marked. Vi vil hjelpe produsentene til å bli enda dyktigere, slik at de klarer å produsere et volum som kan leveres til større dagligvarebutikker og til hoteller og restauranter.

Vi har en aktiv distriktspolitikk som har bidratt til å opprettholde bosetting i hele landet. Norge har derfor unike muligheter til å ta vare på og utvikle konkurransefortrinn knyttet til produksjon av produkter med utgangspunkt i regionale særtrekk.

Jeg er derfor opptatt av å stimulere til etablering av regionale produsentnettverk og sammenslutninger som kan utnytte potensialene i bl.a. felles kvalitetsarbeid, merkevarebygging, distribusjon og markedsarbeid. Producentsammenslutninger, som f.eks. Hallingkost, Lofotmat og Rørosmat, bidrar til at små produsenter blir sterkere sammen.

Vår merkeordning, Beskyttede betegnelser, tilsvarende EUs merkeordning PGI, Protected Geographical Indication. I Norge har vi 16 godkjente produkter. Sider fra Hardanger, som ble et beskyttet produktnavn for to uker siden, har nå samme status som AOC-merket vin fra Frankrike.

I en fersk undersøkelse i regi av EU-prosjektet True Food sier 90 pst. av franske, spanske og italienske forbrukere at opprinnelsesmerking gir signaler om en bedre og spesiell kvalitet. I Norge var ikke tallene like høye, men undersøkelsene viser at potensialet er stort.

For de store matkulturlandene som Frankrike, Italia og Spania er dette en viktig konkurransestrategi. Jeg mener merkeordningen er en riktig og viktig konkurransestrategi for Norge dersom vi skal klare å øke vår status som matland. Vi trenger derfor en ny mobilisering for å få flere produkter med Beskyttede betegnelser. Jeg er utålmodig på vegne av alle oss som ser at merkeordningen gir positive resultater, og har derfor bedt om en ekstra mobilisering for å få flere merkede produkter.

Mat og matkultur har med vår identitet å gjøre. I en ver-

den der grenser mellom land i seg selv får mindre betydning, fungerer matkultur som nasjonsbygging. Dette fikk vi illustrert i rikt monn da vi i januar i år var på matmessen Grüne Woche i Berlin. Nasjoner kappes om å markedsføre sin kultur som kjernen i landets identitet.

Regjeringen ser mat og reiseliv som to sider av samme sak.

Mat er et viktig reiselivsprodukt. Undersøkelser viser at turistene søker opplevelser knyttet til regional mat og matkultur. Et sterkere innslag av norsk mat og matkultur vil skape tilleggsverdier for turistene og dermed styrke reiselivet. Samtidig er reiselivet et viktig marked for våre mat- og drikkeprodukter. Når vi markedsfører norsk mat og reiseliv i Tyskland, er det en form for eksport der vi i stedet for å sende varer ut henter kundene inn til landet.

Samtidig er jeg positiv til at vi på sikt satser mer på eksport av norske kvalitetsprodukter. Akevitt er det landbruksproduktet vi eksporterer mest av, og vi har noe eksport av moreller og lam. Dette er produkter som oppnår en høyere pris i enkelte betalingsvillige markeder ute enn det de oppnår på hjemmemarkedet.

Vi har mange tiltak i gang for å gjøre våre tradisjoner og gode råvarer lettere tilgjengelige for turister og tilreisende.

Jeg har spesielt lyst til å nevne vår store nye, nettbaserte satsing «Spor». Fra 1. juni i år kan turister få informasjon om gode spisesteder langs veien via Internett, GPS og mobiltelefon. «Spor» inngår i nettportalen Visitnorway – det største og viktigste nettstedet for norsk reiseliv.

Landbruks- og matdepartementet har også, i samarbeid med Samferdselsdepartementet, blitt enige om at lokal mat og matkultur skal være en del av tilbudet langs de nasjonale turistveiene. I dag er disse veiene i all hovedsak omgitt av flott natur. Nå skal turistene få oppleve noe i tillegg – mat som står i stil med naturopplevelsene.

For å lykkes trenger vi gode ambassadører for norsk mat – ambassadører som presenterer Norge som et matland med kvalitetsprodukter. På bakgrunn av dette har jeg inngått en fireårig avtale med Norges Kokkemestres Landsforening. Avtalen innebærer at Landbruks- og matdepartementet bidrar med 500 000 kr hvert år avtalen løper. Departementet samarbeider også med Ungt Entreprenørskap for å få flere barn og unge interessert i mat og matproduksjon.

Norsk lam og norsk laks ble valgt som hovedråvarer under sommerens europamesterskap i kokkekunst, Bocuse d'Or. Vi har med andre ord usedvanlig gode råvarer. Vi har også mesterkokker i verdensklassen, som årets vinner av Bocuse d'Or, Geir Skeie, eller også landslaget i kokkekunst som ble olympisk mester. Det er et meget godt utgangspunkt for å utvikle Norge til å bli et anerkjent matland.

Det viktigste er å ta vare på de mulighetene dette gir oss. Denne regjeringen gjør det, med en god og målrettet landbrukspolitikk som inkluderer hele verdikjeden for mat, og som legger til rette for produksjon i hele landet.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:19:52]: Jeg ser at statsråden og jeg ser mye likt på dette. Det var mange

gode poeng i statsrådets innlegg, men det jeg kunne ønske at statsråden kunne svare på, er: Én ting er å kunne ha en interpellasjonsdebatt om denne saken. En annen ting er om Regjeringen kunne gjøre et grundig arbeid med hensyn til å utarbeide en større melding om norsk matpolitikk, slik at vi til høsten kan få en sak hvor vi kan diskutere dette bredt, og hvor Stortinget blir involvert i utformingen av de strategier som vi skal legge for norsk matpolitikk fremover.

Jeg er enig i det som statsråden sa om å utvikle lokale produsentnettverk, hjelpe etablerere til å få riktig volum og markedsorientering, lære hvordan man skal markedsføre seg osv. Dette med å få flere Beskyttede betegnelser på merkevarer er også viktig. Jeg synes det er positivt at en landbruksminister uttrykker positivitet til å øke eksporten. Jeg tror at norsk mat har store muligheter i betalingsvillige markeder – i London, Paris og Berlin, for å nevne noen.

Selv var jeg i USA i høst – et land jeg reiser mye i. Jeg var da ute på landsbygda i en tilfeldig dagligvareforretning og fikk der tatt en ganske bra billedserie om hvordan Jarlsberg-osten blir markedsført til den lokale forbruker på landsbygda i USA. Maken til markedsføring har jeg aldri sett av en norsk ost her i Norge. Ledelsen i Tine har fått disse bildene, og de bruker dem nå som mal for hvordan Jarlsberg-osten skal stilles ut til forbrukerne i USA. Så det er klart at vi må få en holdningsendring, også i forhold til våre egne dagligvarer, når det gjelder hvordan vi markedsfører norsk mat til norske forbrukere.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:22:59]: Også jeg er glad for at interpellanten og jeg har mange sammenfallende synspunkter på denne saken. Det er en viktig debatt. Jeg tror at det er bred politisk enighet mellom partiene i Stortinget om å jobbe enda mer offensivt med matpolitikk innenfor rammen av Landbruks- og matdepartementets aktiviteter, slik som jeg har lagt vekt på etter at jeg ble landsbruks- og matminister.

Ett av de viktige poengene her er jo å redusere avstanden mellom primærprodusentene, enten det er fisker eller bonde, og forbrukerne. Ikke minst fordi forbrukerne er de beste ambassadørene for de norske matproduktene, er denne avstanden viktig. Vi har derfor også satt i gang et forbrukerinvolveringsprosjekt – som jeg ikke nevnte i mitt første innlegg – som innebærer at vi jobber for å skape denne kontakten og dialogen mellom matprodusenten og forbrukeren og på det viset skape allianser som fremmer norsk matkultur, som fremmer norsk matproduksjon, og som bidrar til å sikre de målene vi har for norsk jordbruk.

Jeg er opptatt av å jobbe bredt og skikkelig på alle felt på dette området. Derfor har jeg også – som jeg ble utfordret på av representanten Kielland Asmyhr – utfordret dagligvarebransjen til å gjøre en bedre jobb for å få matspesialiteter og økologiske produkter bedre fram i lyset. Jeg opplever at dagligvarebransjen har tatt denne utfordringen. Jeg har utfordret dem direkte i felles møter, og etter den tid har både NorgesGruppen, Coop og REMA sagt at de vil gjøre det mer målrettet og mer aktivt. Det Coop-prosjektet som ble bemerket av representanten Kielland

Asmyhr, er et resultat av denne utfordringen, der Coop nå vil ha regionale satsinger på matprodukter fra ulike deler av landet.

Jeg er også opptatt av at vi jobber sammen med fiskerieringen for på det viset å dra nytte av den kunnskapen fiskerieringen har på eksportsiden. Jeg er også overbevist om at den tradisjonelle landbruksnæringen kan bidra med kunnskapsoverføring til fiskerieringen når det gjelder produktutvikling og nye produkter. Så her er det en gjensidighet, og jeg tror da også som sagt at landbruksnæringen har nytte av å lære av eksportkompetansen til fiskerieringen, samtidig som fiskerieringen har nytte av å lære av produktutviklingskompetansen til det tradisjonelle landbruket. Her har vi etablert et selskap, NOFIMA, som kan bidra godt til det arbeidet.

Så arbeidet med matpolitikk, arbeidet med å utvikle norske matprodukter, norsk matkunnskap og ikke minst få fram det enorme potensialet vi har i norske råvarer og i norsk kunnskap gjennom de fantastiske dyktige kokkene vi har, er et fellesprosjekt som jeg skal stille meg bak og jobbe videre med, og jeg skal vurdere spørsmålet om kontakten med og informasjonen til Stortinget i den forbindelse.

Sigrun Eng (A) [15:26:36]: Eg vil fyrst få takke interpellanten for å setje eit viktig og interessant tema på dagsordenen.

Representanten Kielland Asmyhr har rett i at det er få som ser på Noreg som eit gourmetland. Undersøkingar reiselivsnæringa har gjort blant gjester frå utlandet, viser at dette er eit område som har eit betydeleg forbedringspotensial. Noreg er eit reisemål for mange. Folk ventar og får gode opplevingar, men vi har litt husmannsånd i matfatet.

Dette er grunnen til at Regjeringa sette eit fokus nettopp i reiselivsstrategien som blei lagd fram i desember 2007. Der blir det lagt vekt på å sikre gode matopplevningar for dei som besøker landet vårt. Vi må få fram nye produkt og næringsutvikling gjennom kombinerte mat- og reiselivsprosjekt, med fokus på lokal eigenart knytt til kulturarven vår.

Vi har jo ei rekkje fortrinn i høve til mange andre land – som det har vore sagt tidlegare – med ein matproduksjon som er tufta på reinsemd, friskleik, god dyrevelferd og ikkje minst gode råvarer. Då skulle det vel berre mangle at vi ikkje skulle kunne tilby besøkjande meir enn hamburgerar og pommes frites på norske restaurantar og vegkroer.

No må det seiast at mykje blir gjort. Den førre Stoltenberg-regjeringa starta verdiskapingsprogrammet for matproduksjon, som skal utvikle norsk landbruk gjennom innovasjon og produktmangfald, og på den måten bidra til auka verdiskaping innanfor primærproduksjon og foredling. Det blir òg lagt vekt på å profilere norsk mat nasjonalt og internasjonalt, som t.d. gjennom ein årleg stand på Grüne Woche i Berlin, noko som både Landbruks- og matdepartementet i samarbeid med Innovasjon Norge og UD er med på. Det blir gitt støtte til matfestivalar, og det norske kokkelandslaget er òg eit viktig element.

I førre veke opna fiskeriministeren Måltidets Hus i Bergen, eit kompetansesenter for matforskning. Helga Pe-

dersen viste under opninga til at Noreg er ein stor matnasjon, som i snitt sender 27 millionar sjømatmåltid ut i verda kvar einaste dag. Regjeringa si satsing på å skaffe nordmenn betre tilgang på fersk fisk må òg nemnast. Men Noreg er i altfor stor grad òg på dette området ein rein råvareeksportør.

Landbruksdepartementet la i fjor fram ein matpolitisk strategi – «Smaken av Noreg» – som legg grunnlaget for ein meir heilskapleg matpolitikk. Men ting tek tid. Det lærte vi då komiteen var i Sveits i vinter. Der omset dei nisjeprodukt til langt betre prisar enn elles, men det har som sagt teke tid.

Det er gledeleg å sjå at mange små matbedrifter rundt om i landet har ei positiv utvikling, f.eks.: Før helga fekk norskprodusert mat ein ny forbrukarprofil i merkeordninga «Nyt Norge». Merket ber bod om høg kvalitet, og det blir spennande å sjå korleis forbrukarane tek imot dette.

Avslutningsvis har eg lyst til å sei: På alle dei turlane som vi har teke rundt omkring i kongeriket, har det ikkje mangla på god norsk mat, ofte med eit lokalt tilsnitt. Mat er kultur. Lat oss alle bli flinkare ambassadørar med omsyn til å bidra med det. Men god mat med gode råvarer betyr at fokuset må vekk frå at det berre er låg pris som skal vere på dagskartet og i våre hovud. Vi må få ei større fokusering på kvalitet.

Øyvind Korsberg (FrP) [15:30:49]: Det har vært sagt mye interessant så langt i debatten, og det har også vært en stor grad av enighet i denne saken. Alle som har hatt ordet så langt, har interesse for mat, og det har også undertegnede og jeg tror de som kommer etter meg. Det er iallfall den erfaringen jeg har med mine kollegaer i komiteen.

Jeg synes interpellanten tok opp mange interessante ting, bl.a. det å få en egen stortingsmelding til behandling her i huset når det gjelder mat og den strategien man skal ha, for det berører ganske mange departement. Det berører Landbruksdepartementet og Fiskeridepartementet. Det berører også Næringsdepartementet, i og med at Næringsdepartementet har ansvar for reiselivet. Nå er det jo slik at denne regjeringen har lagt fram en del strategier. Men problemet med strategier er at de ikke er gjenstand for behandling her i Stortinget – med andre ord: Stortinget får ikke sagt sitt om akkurat det. Det er også lagt fram en matpolitisk strategi og en reiselivsstrategi. Men så lenge vi ikke får det til behandling i Stortinget, blir det egentlig litt vanskelig å få en helhetlig oppfatning om den politiske strategien man skal ha.

Så er jeg også helt enig med representanten Eng, som trekker inn pris. Det er jo ikke sånn at det bare er fokus på lav pris. Men det er klart det er fokus på pris når prisnivået i Norge er såpass mye høyere enn det er i Sverige. Men så er det jo også sånn at forbrukerne er villig til å betale en langt, langt høyere pris dersom kvaliteten er god. Vi ser på en rekke andre områder både innenfor mat og andre produkter at kvalitet og pris henger sammen, og at det er en stor grad av betalingsvilje.

Når man har en debatt om det temaet som interpellanten har tatt opp, er det jo på mange måter også en de-

batt om norsk landbruks framtid. Jeg tror man kommer til et punkt der norsk landbruk må ut i verden for å konkurrere. Det frykter ikke jeg. Norsk landbruk har verdens beste produkter. Men sånn som situasjonen er i dag, produserer man lokalt, og jeg mener at man ikke får utnyttet det potensialet som er innenfor norsk landbruk. Vi kan markedsføre norsk landbruk og de produktene på en helt ypperlig måte. Det vi vet om turister som kommer til Norge, er at de i hovedsak kommer for å oppleve en ren og uberørt natur. Akkurat det elementet kan man også bruke når det gjelder å markedsføre norske landbruksprodukter. Man gjør det innenfor fiskerinæringen. Man viser til at man holder til nesten oppe ved Nordpolen, at man har rent hav og fantastisk gode produkt. Fiskerinæringen har klart det med glans, og jeg tror det er fullt mulig at også landbruksprodusenter av mat vil klare det samme.

Så blir det selvfølgelig en overgang fra å motta over 20 milliarder kr i støtte direkte og indirekte. Men på ett eller annet tidspunkt må man tørre å ta den fighten og sørge for at de som har mulighet til det, vil klare det. I den forrige interpellasjonen vi hadde, når det gjaldt krisen innenfor industri og næringsliv, sa statsråden at det ikke er alle som kommer til å overleve. Jeg tror heller ikke at alle bønder kommer til å overleve. Men jeg tror det vil være såpass mange at man kan gjøre en skikkelig god jobb.

Næringsfraksjonen til Fremskrittspartiet var i Tyskland på Grüne Woche og så det som var der. Det ble jeg faktisk inspirert av. Den standen Norge hadde der, var bra, men det kan gjøres mye, mye mer ut av det. Når man så på hvor mye en del andre land og deres regioner la i det, har vi et stykke vei å gå. Det man kan gjøre, er å ha en skikkelig satsing. Man kan rett og slett få en guidet tur gjennom Norge når det gjelder mat. Da tror jeg det vil være viktig at norsk fiskerinæring, som er en merkevare ute i verden, her spiller på lag, at man bruker det som en offensiv drahjelp. Da tror jeg det er fullt mulig å sørge for at man også får fokus på norske landbruksprodukter.

Helt avslutningsvis: Jeg er glad for at det etter hvert er blitt fokusert på lokalprodusert mat rundt omkring i butikkene i Norge, for det tror jeg er framtiden.

Torbjørn Hansen (H) [15:36:03]: Representanten Kielland Asmyhr har tatt opp et interessant tema i landbruks- og reiselivspolitikken knyttet til markedsføring av norsk mat i utlandet og en potensiell kraftig satsing på å gjøre Norge til en ledende gourmetnasjon.

Det er liten tvil om at interpellanten har rett i at Norge på en del områder er en produsent av utsøkte råvarer, både fra havbruk, fiskeri og ulike typer landbruk. Norge har også en del lokale mattradisjoner som kan bygges opp til å bli salgsvarer både i et bredere marked i Norge og utenlands samt å kunne bli attraksjoner for reiselivsnæringen.

Visjonen til interpellanten om å gjøre Norge til et ledende gourmetland er for så vidt interessant. Skal dette ha noe for seg, er det likevel nødvendig å ha en realistisk tilnærming og en idé om hvordan vi skal lykkes ut fra

de muligheter vi har i Norge med vårt klima og med de mattradisjoner vi faktisk har.

Dette er jo en arena med betydelig internasjonal konkurranse og ulike muligheter, avhengig av hvilket segment man opererer i. Når det gjelder mattradisjon, tror jeg Norge har en del å by på, men det er også slik at Norge i mange år har lagt vekt på å være en innenlands volumprodusent, og at andre land har et sterkt fotfeste når det gjelder internasjonalt omdømme på mat. For eksempel er det franske kjøkken velkjent utover landets grenser som et internasjonalt gourmetkjøkken. Mange land har nisjeprodukter og tradisjoner som er innarbeidet, og som er godt forankret i det internasjonale markedet.

Tar vi for oss fiskeriområdet i Norge, har vi et opplagt grunnlag for å ta og videreutvikle en internasjonal posisjon når det gjelder eksport av førsteklasses råvarer. Norge er en verdensledende produsent av oppdrettslaks og villfanget fisk. Så vidt jeg vet, hørte norsk laks, for så vidt norske lam, til hovedingrediensene i den kokkekonkurransen som interpellanten viste til i starten.

Det er et opplagt poeng å få til en koordinert innsats i forbindelse med markedsføring av norske sjømatprodukter i utlandet på en måte som øker verdiskapingen for norske råvareprodusenter og for norsk næringsmiddelindustri.

Hvis vi tar en kikk på hjemmesiden til Eksportutvalget for fisk er hovedbudskapet at «Den beste sjømaten kommer fra Norge». Dette vil Eksportutvalget at folk fra alle verdenshjørner skal tenke. Derfor markedsfører Eksportutvalget norsk sjømat over hele verden på vegne av fiskerinæringen.

Eksportutvalget er verdens største «fellesmarkedsfører» av fisk og sjømat, og målet er å få stadig flere mennesker i ulike land til å velge norsk sjømat.

Jeg føler på mange måter at Eksportutvalgets virksomhet møter en del av de utfordringene som representanten Kielland Asmyhr trekker opp hva gjelder sjømatområdet, og at det er litt opp til næringen selv og Eksportutvalget å utvikle dette på en måte som maksimerer norsk verdiskaping av sjømat. Det er interessant at man har fått det til veldig godt på sjømatområdet. Kanskje landbruksnæringen også kan lære litt av de resultatene man har fra Eksportutvalget for sjømat.

Innovasjon Norge har en sentral rolle i markedsføringen av Norge som reiselivsnasjon og i forbindelse med eventuell bistand med eksport og markedsføring av norske jordbruksprodukter i utlandet. Dette er en relativt begrenset virksomhet i dag.

Jeg synes det er viktig at Innovasjon Norge når de markedsfører oss som reise mål i utlandet, gjør det på en måte som også ivaretar jordbruket og næringsmiddelindustriens behov i den grad det også er forenlig med reiselivsmålssettinger. Mat og turisme er to sider av samme sak, og lokale spesialiteter er en del av den opplevelsen som mange besøkende i Norge vil ha stor glede av.

Utvikling av reiselivsvirksomhet knyttet til lokal mattradisjon er også viktig for å nå sentrale mål for å gjøre reiselivsnæringen til en næring med flere helårsarbeidsplasser. Denne typen reiselivstilbud gir ekstrainntekter til folk som bor på reiselivsdestinasjonen, og det

bidrar til levende lokalsamfunn som det er attraktivt å besøke.

Når det gjelder eksport av norske jordbruksvarer, er dette i beste fall en interessant nisje. Jeg tror det skal mye til for at norske jordbruksvarer kan være grunnlag for å gjøre Norge til et ledende gourmetland, dersom vi skal være noenlunde realistiske.

Norsk jordbruk har vært volumfokusert. Det kan være at det bør legges vekt på å utvikle enkeltsegmenter til å bli internasjonale eksportartikler. EU-markedet er stort, og det kan være at Norge har muligheter f.eks. innenfor eksport av norsk sauekjøtt. Dette er av høy kvalitet, og vi har en historie å fortelle rundt produksjonen av norsk lamme- kjøtt som er troverdig internasjonalt. Vi har visse utfordringer når det gjelder handelspolitikken, som vi også vil kunne møte dersom vi skal foreta eksport.

Jeg tror at konklusjonen i denne debatten må være at vi bør få en gjennomgang av de mulighetene som er for eksport av norske jordbruksvarer, og satse mer på de muligheter vi har i Norge.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [15:41:24]: Etter mi oppfatning er dette både ein velsmakande og ein viktig debatt. Det er eit viktig tema som er reist her. Interpellanten skal ha all honnør for det.

Det er ikkje vanskeleg å verta einige om ein del hovud- føringar. Når det gjeld norsk mat, norsk matproduksjon og ikkje minst moglegheitene for eksport, har me eit par for- trinn som er ganske iaugefallande. Det eine er moglegheita for å produsera trygg mat, mat som er rein, osv. Det gjeld dyrehelse, det gjeld den generelle mattryggleiken osv. Der har me fortrinn som me kan vidareutvikla, og som me kan ta vare på. Det bør me gjera.

Det andre er å satsa på nisjeprodukt med ei lokal for- ankring. Det er heilt klårt at folk vert meir raffinerte og etterspør det litt spesielle. Det gjeld både innanlands og ikkje minst utanlands. Eg vil åtvara imot at me framstiller oss slik at det ikkje er kreativitet i næringa på dette om- rådet. Det er ikkje slik eg kjenner ho. Eg er litt stolt over at kokkeverdsmeistaren, Geir Skeie, kjem frå heimkom- munen min. Det er kanskje ikkje heilt tilfeldig, for eg ser korleis det boblar i dette miljøet, m.a. på den vidaregåande skulen der han gjekk, der ungdomsbedrifter med entusi- asme konkurrerer med matvarer som er laga av lokalt rå- stoff. Me ser yngre bønder som boblar av kreativitet, og nesten ikkje greier å halda igjen for alle dei moglegheite- ne dei ser både når det gjeld produksjon og foredling og ikkje minst korleis ein kan eksportera og selja ute. Her er det eit potensial som det er meir snakk om å kanalisera og leggja til rette for, slik at ein ikkje tek motet frå dei som ser moglegheitene. Når eg seier det, er det òg erfarin- ga mi – men dette kan sjølv sagt ha noko å gjera med kva slags miljø ein går i – at ikkje minst på dei mindre bruka ser me at denne kreativiteten blomstrar kanskje ekstra sterkt.

Eg er, og lat meg òg få understreka det, tilhengjar av at me må ha marknadsordningar. Eg trur ikkje at den frie marknaden skal styra dette åleine. Det har samanheng med at jordbrukspolitikken vår heng nøye saman med buset-

nadspolitikken vår. Om det er ei positiv drift på gardane, blir det òg liv på bygdene. Dermed blir det aktivitet, og me får eit allsidig Noreg.

Turisme har vore nemnd i enkelte innlegg. Skal me ha grunnlag for turisme, må me ikkje ha eit kulturlandskap som er attgrodd, og som det ikkje er mogleg å bevega seg i. Skal me ha eit kulturlandskap som vert teke vare på, må me ha aktive bønder. Det er ein samanheng der, og difor vil eg understreka at det òg er ein nøye samanheng med at me har marknadsordningar som fungerer, og tek vare på dette allsidige landbruket vårt.

For å summere opp: Kristeleg Folkepartis innstilling er at me har tru på landbruket. Me er ein varm støttespe- lar for norsk landbruk, og det har me tenkt å vera fram- over. Det er nødvendig, og me ser masse positive mog- legheiter som det er viktig å ta vare på, vidareutvikla og kanalisera.

Leif Helge Kongshaug (V) [15:45:21]: Venstre synes det er fint at mat og spesialiteter blir satt på dagsordenen gjennom denne interpellasjonen, så honnør til interpellan- ten for det. Jeg lyttet òg med interesse til statsrådets inn- legg. Han sveipet også en tur innom jordbruksoppgjøre- ne, og de veldig gode oppgjørene som har vært. Det hadde vært fristende å gå inn på dem, selvfølgelig, men jeg skjøn- ner jo at det blir en avsporing av debatten, så det skal jeg ikke gjøre. Vi får mulighet til å komme tilbake til det ved senere anledninger.

Jeg merket meg også at statsråden sa at han hadde fokus på mat, på utvikling av spesialiteter i norsk landbrukspro- duksjon, og det synes jeg er veldig fint. Men det var ikke de signalene vi fikk da denne regjeringen tiltrådte. Da var det satsing på familiebruket. Dette med nisjeproduk- sjon – som det ble sagt ved ulike anledninger, kanskje i en litt nedlatende tone – var noe den forrige regjeringen inn- førte, fordi vi så at norsk landbruk har en slik struktur at de minste brukene i et kostnadsland som Norge ikke har sjanse til å overleve på vanlig produksjon, og da må man være kreativ og finne andre muligheter å skaffe seg inn- tekt på. Nettopp det å utvikle produkter ut fra særegen- heter i et velstandsland som Norge, der det er kjøpekraft, og der man er villig til å kjøpe opplevelser, ikke minst i form av mat knyttet til historie og hendelser, var en mu- lighet, og vi så hvordan dette blomstret opp. Vi har fått et mangfold i Norge – det er utrolig mange steder hvor folk har vært kreative, og hvor man på bakgrunn av råvarer fra egen gård har foredlet produkter knyttet til historie og koblet dette opp mot bl.a. reiselivet. De tar seg også godt betalt for produktene, noe man selvfølgelig skal gjøre når det er kvalitet.

Vi har sett en veldig positiv utvikling i dette landet. Vi har jo så flotte råvarer, det være seg både fra sjø og fra land. Mat er ikke bare mat. Vi må ha mat hver dag for å leve, selvfølgelig, men mat er noe mer, det har med opp- levelse å gjøre. Og vi har fått en kultur og en utvikling på det området som er veldig bra, også på foredlingssiden.

Det er morsomt å se at det er populært blant ungdom- men å utdanne seg innen kokkefaget. Vi ser av resultat- ene i internasjonale konkurranser hvor langt vi er framme,

og det er veldig bra når det gjelder utviklingen av norske spesialiteter og norske matopplevelser.

Vi har også muligheter til eksport. Lam har vært nevnt her, og jeg tror det er et veldig godt produkt som kan eksporteres og markedsføres i utlandet. Vi har også andre produkt, men det er klart at konkurransen er hard. Det er flere som viser til Grüne Woche og alle de tilbyderne som er der. Norge ligger ikke blant de fremste i verden når det gjelder satsing, men jeg mener det er viktig at representanter fra norsk matproduksjon er til stede ved slike opplevelser og får impulser og også kan ta med seg spesielle produkter. Det er en viktig markedsføring.

Så er jeg opptatt av at vi må ha fokus på kvalitet, konkurranse og markedstilgang. Da er det viktig at kjedene som har disse produktene, er villig til å være aktive i markedsføringen av de norske produktene som spesielle produkt, og frambyr dem på en slik måte at dette er spennende for brukerne å kjøpe.

Så har vi selvfølgelig mulighetene innen reiseliv, og med det vakre landet vi har, kombinert med opplevelser gjennom mat og historie, vil dette gi muligheter i framtiden. Så jeg håper at vi fortsatt satser på verdiskaping innen mat og matopplevelser i Norge. Det tror jeg faktisk kan være en framtidsnæring.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [15:50:35]: Jeg synes dette har vært en god debatt. Det er enighet i Stortinget om at matpolitikk er viktig. Det er også enighet om at vi har et godt utgangspunkt. Vi har gode råvarer. Vi har også et godt kjøkken, men vi må trekke det videre derfra og heve blikket noe mer og legge klare strategier for hva vi gjør fremover. Derfor kunne jeg ønske at Regjeringen kom tilbake til Stortinget med den typen vyer og strategier, slik at vi kunne bruke noe mer tid her i Stortinget, og at næringskomiteen også ble mer involvert i å forme strategiene, f.eks. gjennom høringer og gjennom en større debatt i Stortinget. Jeg merket meg at statsråden ikke avviste at han ville gjøre det, men han kunne vært tydeligere.

Jeg har tro på at man skal kunne eksportere norske landbruksprodukter. I morgen reiser næringskomiteen til London. Jeg vet ikke hvor mye tid næringskomiteen får til å gå rundt i London, men i forretningen Harrods f.eks. har man en stor matvareavdeling som det er en drøm å gå gjennom. Det er klart at der er det store muligheter for at gode produkter kan bli markedsført.

Norsk fiskerinæring er sterkt ute på verdensmarkedet og bruker store ressurser på å markedsføre fiskeriprodukter til kundegrupper gjennom å servere fiskeriprodukter på mottakelser osv. Kunne det være en idé også å ta med noen gode suksesshistorier for landbruksprodukter for å vise en større del av det norske matfatet? Det er en stor logistikkutfordring å få nisjeproduksjonen frem til forbrukeren. Der må vi gjøre mer. Vi må lære av de gode suksesshistoriene, og vi må lære av dem som har hatt suksess i konkurranse. Slik kan også de som ikke er så gode, bli bedre.

Vi må også se på hvordan vi kan utvikle og samordne de offentlige programmene bedre. Jeg har tro på varemer-

ket «Nyt Norge». Vi får se hvordan resten av samfunnet tar imot dette, og hvordan vi skal kunne utvikle det bedre.

Statsråd Lars Peder Brekk [15:54:03]: Også jeg vil uttrykke et ønske om å følge opp denne debatten videre i Stortinget, så jeg får komme tilbake til det. Jeg opplever at denne diskusjonen har vært nyttig og viktig for norsk landbruksnæring og for norsk matproduksjonsnæring. Matproduksjonsnæringen er faktisk en av de viktigste verdikjedene i norsk industri, med mer en 100 000 ansatte hvis vi her tar med industrien. Det må vi gjøre, for det er et skjebnefellesskap mellom norsk primærproduksjon og norsk matindustri. Vi jobber både inn mot matindustrien og inn mot primærproduzentene.

Jeg har lyst til å understreke at vi følger opp med konkrete tiltak, som jeg underveis har vært inne på. Vi har bidratt til å etablere samarbeid med Den Norske Turistforening og Rica-hotellene om lokal mat på menyen. Vi har bidratt til etablering av Lokalmat BA, som skal jobbe spesielt med distribusjon og logistikk. Vi skal også bidra videre. Men jeg har lyst til å understreke at matpolitikk er veldig sammensatt fra råvareproduksjon til forbrukerpolitikk – ikke minst gjelder det eksportnæringen. Vi har reiselivet, og vi har ikke minst mattryggheten som element i en slik satsing.

Hvis man skal få til en videre satsing på norsk matpolitikk og norsk matproduksjon, er det en fordel at vi bruker det landet vi har. Det er en fordel at vi har en politikk som sikrer at vi har matproduksjon i hele landet, og at vi kan utnytte de mange spesialiteter fra nord til sør. Der ligger også litt av utfordringen i denne diskusjonen. Det ene er ønsket om å eksportere mer, at vi skal satse mer på spesialiteter, men vi må også sørge for at vi har en produksjon i bunnen som gir mulighet til å satse mer. Uten å gå mer detaljert inn i dette nå, tror jeg det er en viktig bit i den videre diskusjonen her.

Vi skal nå etter ti år ha en erfaringsoppsummering av Verdiskapingsprogrammet for mat. Det er riktig som det er sagt her, at dette ikke er noe som denne statsråden eller statsråden før meg har funnet på. Det er en videreføring av et tidligere arbeid, som var viktig også da. Vi ønsker å videreutvikle virkemidler for nye utfordringer. Jeg har lyst til å understreke at mye har skjedd på ti år, og vi må se framover istedenfor å se bakover for å få til dette. Da er det viktig for meg å få fram at interessen for lokalprodusert mat i Norge har blitt større. Jeg tror også at det skal være mulig å løfte interessen internasjonalt for spesialiteter som kan eksporteres.

Helt til slutt har jeg bare lyst til å understreke at denne debatten har vært viktig. Jeg håper at vi kan få anledning til å videreføre den senere.

Presidenten: Debatten i sak nr. 12 er over.

Tida for formiddagsmøtet er snart omme. Presidenten ser det ikkje som rett å starte på neste sak, og gjer framlegg om at formiddagsmøtet blir heva, og at kveldsmøtet blir sett kl. 18.00. – Det er vedteke.

Møte tirsdag den 12. mai 2009 kl. 18

President: Carl I. Hagen

Dagsorden:

Sakene på dagens kart (nr. 81)

Sak nr. 13 [18:01:52]

Interpellasjon fra representanten Line Henriette Holten Hjemdal til landbruks- og matministeren:

«I Soria Moria-erklæringen lovet Regjeringen å halvere nedbyggingen av jordbruksjord innen 2010. Ferske tall fra Statistisk sentralbyrå viser at utviklingen går i motsatt retning. Avisa Nationen gjengir onsdag 18. mars tall fra SSB som viser at norske kommuner i 2008 gav klarsignal til å omdisponere over 16 500 mål dyrket og dyrkbar jord til andre formål. Det nedbygde arealet tilsvarer ifølge Nationen mer enn 2 200 fotballbaner eller langt over 100 vanlige gårdsbruk. Lovnaden om halvering av nedbyggingen er så langt fulgt opp med en oppgang i arealet på omdisponert matjord på 17 pst. på to år. I en verden med stor befolkningsvekst, stort arealpress og økende behov for mat er det viktigere enn noen gang å sikre jordbruksjord for kommende generasjoner.

Hva vil statsråden gjøre for å følge opp lovnaden om å halvere nedbyggingen av jordbruksjord innen 2010?»

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [18:03:17]:

Regjeringen har satt seg et ambisiøst mål om å halvere nedbyggingen av matjord – og det er bra. Jeg har lyst til å starte med å si at sittende landbruksminister Lars Peder Brekk og hans forgjenger Terje Riis-Johansen begge har vist stort engasjement på dette området. Under deres regjeringstid har det blitt produsert en hel del rapporter og anbefalinger som gjør at vi i dag har en større oversikt over situasjonen. Vi vet også mer om hva som trengs å gjøres for å styrke jordvernet, og hvordan vi kan gjøre det.

Status pr. i dag er dessverre at utviklingen går i feil retning. Til tross for Regjeringens mål om å halvere nedbyggingen av jordbruksjord innen 2010, har altså nedbyggingen økt med nærmere 17 pst. de to siste årene, dette ifølge Statistisk sentralbyrå.

I 2008 gav norske kommuner klarsignal til å omdisponere over 16 500 mål dyrket eller dyrkbar jord til andre formål. Den omdisponerte matjorda ble først og fremst brukt til boligfelt og industri. Arealet som ble nedbygget, tilsvarer mer enn 2 200 fullskala fotballbaner, noe som tilsvarer om lag 100 vanlige gårdsbruk.

Tallene for 2008 overgår tallene for 2007, til tross for at SSB mangler data fra til sammen 46 kommuner. Dette vitner om en utvikling som er ute av kontroll.

18. mars hadde avisa Nationen en artikkel om jordvern, hvor det ble vist til denne negative utviklingen. Artikkelen inneholdt bl.a. et intervju med Andres Øye i Lærdal i Sogn,

som er en av bøndene som har fått merke økt utbyggingspress i kommunene. Øye driver med melk, sau og moreller, men lokalpolitikere har nå nylig bestemt seg for å ta fra han rundt 10 mål dyrket jord for å omregulere det til boligfelt. Andres Øyes kommentar til vedtaket i Nationen var som følger:

«Det er tragisk at dei vil ta av det vesle vi har av dyrka jord, og berre vel minste motstands veg. Eg har ikkje bruk for pengar, det er den dyrka jorda eg vil ha.»

Øye uttalte videre til Nationen at han regner med at han må gi seg som melkebonde dersom dette jordstykket blir tatt fra han.

I Norge utgjør jordbruksarealene kun 3 pst. av det totale landarealet. Gjennomsnittlig jordbruksareal som andel av landarealet i verden for øvrig er rundt 10 pst. Norge har 2,2 dekar landbruksjord pr. innbygger, mot 2,7 dekar pr. verdensborger. Klimatiske forhold gjør også at kun en tredjedel av Norges jordareal egner seg til matkornproduksjon. Likevel har det altså over lang tid foregått en høy omdisponering av slike arealer i Norge.

I perioden 1949–2005 ble de tilgjengelige jordbruksressursene i Norge redusert med mer enn 1 million dekar som følge av irreversibel omdisponering. Disse arealene er det ikke mulig å omgjøre til jordbruksjord igjen. Flyttestrømmen og befolkningsveksten rundt byer og tettsteder i Norge tilsier at det er de mest verdifulle matproduksjonsarealene som vil bli utsatt for det største utbyggingspresset også i framtiden.

Jordvern er viktig av mange grunner. For Kristelig Folkeparti er jordvern viktig også fordi dette bygger på en av våre kjerneverdier – forvalteransvaret. Forvalteransvaret forplikter oss politikere som har ansvar i dag, til å sørge for at våre etterkommere også skal ha mulighet til å produsere egen mat på egen jord.

Nedbygging av matjord er i de fleste tilfeller irreversibelt. Når huset, kjøpesenteret eller motorveien først står der, får man ikke jordet eller åkeren tilbake, så mye man enn måtte ønske det. De er tapt for alltid. Spørsmålet vi må stille oss, er: Hvordan skal vi greie å skape et større engasjement om jordvernet i den politiske debatten? Kanskje er avstanden blitt for stor mellom mennesket og åkeren eller kua i det moderne samfunnet?

Klimaendringene vil i årene som kommer, radikalt endre også forutsetningene for matproduksjon over hele verden. Mange mener å erfare at endringene allerede har begynt å gjøre seg gjeldende. Ekstreme værforhold med tørke, flom og oversvømmelser som resultat vil ødelegge avlinger og føre til reduserte forsyninger av matvarer på verdensmarkedet. Dette vil igjen føre til økende matpriser. Fattige mennesker i den tredje verden vil lide mest under slike forhold.

Paradoksalt nok kan klimaendringene komme til å bety bedre betingelser for matvareproduksjon i Norge. Områder som tidligere ikke var egnet til matproduksjon, på grunn av lav middeltemperatur og kort vekstsesong, vil på grunn av klimaendringene kunne bli mer produktive.

Klimaendringene har allerede bidratt til at biodrivstoff legger større beslag på jordbruksarealer verden over enn tidligere. En annen konsekvens av klimaendringene er at

kortreist mat er blitt mer populært. Matsikkerhet i tillegg til økt oppmerksomhet rundt kortreist trygg og god mat er i ferd med å bli en stadig viktigere del av vår livskvalitet. Det er klimavennlig å spise mat som ikke er transportert rundt halve kloden før den ender i vår egen mage.

Rask økonomisk vekst i folkerike land som Kina og India vil føre til større etterspørsel etter mat på verdensmarkedet. Dette igjen fører til økt behov for arealer til jordbruk.

Sist, men ikke minst, er jordvern viktig for å sikre levende bygder og velpleide kulturlandskap over hele landet. Det er en viktig del av norsk identitet, og det er viktig for Norge som reisemål. Lokal matproduksjon basert på norske genressurser reduserer også faren for spredning av sykdom og fremmede arter, og det styrker vår beredskap mot dette.

La det ikke herske noen tvil: Jordvern er viktig. Utfordringen er å få flere mennesker og politikere til å forstå dette og til å ta konsekvensene av det i de mange vedtak som gjøres ute i norske kommuner – for å sitere Nationens lederartikkel 19. mars i år:

«Det er et godt prinsipp at lokalbefolkningen får bestemme over saker som angår nærmiljøet. Men både lokalbefolkning og kommunepolitikere ønsker næringsliv, befolkningsvekst og boliger. Mot så mektige krefter kjemper en enkelt bonde en håpløs kamp.»

Hva er så løsningen? Hvilke virkemidler bør iverksettes for å styrke jordvernet i Norge, slik at Regjeringens mål om å halvere nedbyggingen kan realiseres?

I januar 2008 fikk Regjeringen overlevert en rapport som statsråd Terje Riis-Johansen hadde tatt initiativ til. Han ønsket flere virkemidler. Han fikk overlevert en rapport med forslag om et informasjonsprogram, forslag om å styrke plan- og bygningsloven, forslag om å utarbeide nye rikspolitiske retningslinjer og forslag om å styrke jordvernloven. Det ble også foreslått en utarbeidelse av en hjemmel for vern av jordressurser med formål å sikre fortsatt produksjon på arealer med høyt produksjonspotensial.

I etterkant av denne rapporten har jeg fått med meg at Regjeringen har arbeidet med nye rikspolitiske retningslinjer. Kommunene er også pålagt rapporteringsplikt i fradelings- og jordfordelingsaker. Jeg har også registrert at statsråden har fått overlevert et forslag til innføring av en vernehjemmel i jordloven.

Løftet om å halvere nedbyggingen av matjord innen 2010 må vi antakelig avskrive. Behovet for styrking av jordvernet går imidlertid ikke ut på dato i 2010, men det kreves åpenbart sterkere lut. Mitt spørsmål blir da: Hva vil statsråden gjøre for å følge opp sine og Regjeringens lovnader på dette området?

Statsråd Lars Peder Brekk [18:12:31]: Først vil jeg takke for interpellasjonen. Jeg er glad for at det blir fokusert på så viktige tema som jordvern og matsikkerhet også fra Stortingets talerstol.

Etter min mening er det å sikre nok mat til en raskt økende befolkning i en stadig varmere verden den viktigste problemstillingen verdens befolkning står overfor. Det er derfor av helt avgjørende betydning at denne problemstil-

lingen også blir tatt opp i denne salen. Og det er derfor Regjeringen og jeg har vært så opptatt av disse spørsmålene. Det å vinne flest mulig hjerter for jordvernet ser jeg nemlig på som en av mine viktigste oppgaver som landbruks- og matminister. Derfor er også denne interpellasjonsdebatten viktig.

Jordvern handler ikke bare om matsikkerheten for oss i Norge i dag. I en verden med nesten 1 milliard mennesker som sulter, handler det også om matsikkerheten for hele verdens befolkning. Og med prognoser om at den globale matproduksjonen må fordobles innen 2050, for å mette en befolkning på hele 9 milliarder mennesker, handler det ikke minst om matsikkerheten for våre etterkommere.

Vi har rett og slett svært lite dyrket mark i Norge sammenlignet med de fleste andre land. Bare 3 pst. av arealet er dyrket mark, og kun 1,3 pst. er egnet til matkornproduksjon. Dette utgjør bare 2,2 dekar pr. innbygger, mot 2,7 dekar pr. verdensborger. Nedbyggingen av matjord er dessuten et irreversibelt inngrep i en ressurs som naturen har brukt tusenvis av år på å bygge opp centimeter for centimeter. For blir slik jord nedbygd, kan den ikke tas i bruk igjen til matproduksjon.

Interpellasjonen bygger på et foreløpig og et litt for stort tall for den reelle omdisponeringen av dyrket og dyrkbar mark i 2008. Et riktigere tall for dette er ca. 14 800 dekar, ikke 16 500 dekar, som interpellanten oppgir. 14 800 dekar blir nemlig tallet når en trekker fra arealene som er omdisponert til skogplanting, og arealene som er regulert til landbruk.

Hvis en legger dette tallet til grunn, er det faktisk en liten nedgang i omdisponeringen det siste året. Sammenligner vi med gjennomsnittstallet for årene 2002–2004, er det imidlertid en nedgang på hele 6 800 dekar, dvs. ca. 31 pst. Ut fra disse tallene ser det derfor heldigvis ikke så mørkt ut som det de tallene til representanten Holten Hjemdal viser.

Hvis vi skiller ut den dyrkbare marka og bare ser på den dyrka marka, ser det enda lysere ut. Da er nedgangen i omdisponering på hele 6 000 dekar og 45 pst. sammenlignet med årene 2002–2004. Sammenlignet med hele tiårsperioden 1993–2004 er nedgangen litt mindre, og på ca. 38 pst.

Jeg ønsker ikke her å gå inn i en teknisk diskusjon om hva som er de mest korrekte tallene, men det har faktisk vært en betydelig nedgang i omdisponeringen siden vår regjering overtok, og vi har gjort en betydelig innsats for å få til dette.

La meg imidlertid få understreke at jeg er den første til å innrømme at nivået på omdisponeringen av den beste dyrkede jorda fortsatt er altfor høyt, og at det fortsatt er viktig å gjøre hva man kan for å redusere den så mye som mulig.

Regjeringen arbeider ut fra en målsetting om å halvere den årlige omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene innen 2010. Denne målsettingen ble faktisk første gang formulert under Bondevik II-regjeringen ved behandlingen av budsjettproposisjonen for 2004. Senere er den gjentatt i budsjettproposisjonene fram til nå, og ikke minst i St.meld. nr. 26 for 2006–2007, Regjeringens miljøpoli-

tikk og rikets miljøtilstand. Det skulle således være bred oppslutning om målsettingen.

Denne regjeringen har tydelig signalisert et sterkere jordvern. Senest i denne uken vedtok Miljøverndepartementet å ta til følge to innsigelser i tråd med mitt departements anbefaling. Det gjelder en sak i Lillehammer og en sak i Skaun kommune. Det betyr at Miljøverndepartementet hittil har fulgt mitt departements anbefaling i 20 av 21 jordvernsaker i denne regjeringens periode. Jeg mener således at denne regjeringen har tatt et viktig og ganske langt skritt i riktig retning. Og jeg mener at vi faktisk kan ha mulighet for å nå Regjeringens målsetting i 2010.

Det betydde mye at daværende miljøvernminister Helen Bjørnøy sammen med daværende landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen sendte det såkalte jordvern brevet til kommunene i 2006. Dette brevet mener jeg har vært svært viktig for å få fram jordvernets betydning, Regjeringens halveringsmålsetting og ikke minst kommunenes viktige rolle i arbeidet. For det må understrekes at kommunene er tildelt et stort ansvar i arbeidet med jordvern, både ved å avgjøre enkeltsøknader og ikke minst ved å planlegge etter plan- og bygningsloven. Jeg mener at det er slik det fortsatt skal være, først og fremst fordi kommunene er nærmest til å vurdere disse sakene i egen kommune. Det forutsetter imidlertid at kommunene er seg sitt ansvar bevisst ved å følge de statlige føringene om et strengt jordvern. Som tidligere ordfører vet jeg hvor vanskelig dette er, og hvor stort press det er for å bygge ut områder for å skape nye arbeidsplasser.

Kommunene må ta dette ansvaret på alvor og ta større jordvernhensyn, enten alene eller gjennom interkommunalt samarbeid. Som nok et tiltak for å få redusert omdisponeringstakten fikk Statens landbruksforvaltning rett til å fremme innsigelse mot kommunale arealplaner i 2006. Resultatet er at Statens landbruksforvaltning har stoppet omdisponeringen av litt over 4 000 dekar dyrket jord. Det er antakelig et areal som grovt regnet kan gi mat til 5 000 nordmenns årlige forbruk. Disse tallene skulle også vise at dette tiltaket har virket.

Men jeg kan ikke og vil ikke bare rette ansvaret mot kommunene. Staten har selvsagt også selv et stort ansvar, ikke minst innenfor samferdselssektoren. Jeg er derfor glad for at Regjeringen nå har styrket fokuset på dette i ny Nasjonal transportplan. For første gang blir det der presisert at det skal tas hensyn til jordvernet i alle faser av planleggingen av utbyggingene.

Å innføre en vernehjemmel i jordloven er et annet svært viktig tiltak som jeg arbeider med. Dette tiltaket skal føre til at samfunnet på varig basis kan verne jordbruksarealer mot omdisponering. Jeg mener det er et paradoks at vi verner strandsonen for å sikre allmennhetens adgang, at vi lager egne markalover for å sikre friluftsliv, og at vi verner skog for å sikre biologisk mangfold, men ikke har den samme muligheten til å verne områder for å sikre arealer for matproduksjon, som kanskje er det aller viktigste formålet.

Det siste tiltaket mot omdisponering som jeg har tenkt å nevne i dette innlegget, ble nylig lagt fram for Stortinget i Ot.prp. nr. 44 for 2008–2009. Dette tiltaket består i

å innføre en lovhjemmel som gjør at fylkesmannen fortløpende kan pålegge enkeltkommuner å oversende sine vedtak om omdisponering etter jordloven. Hensikten med en slik hjemmel er at fylkesmannen lettere kan følge med på og påklage enkeltvedtak i utvalgte kommuner.

Til slutt vil jeg si litt om betydningen av et sterkt jordvern for å løse klimaproblemene. Matkrisen og klimakrisen henger nemlig tett sammen, som også representanten Holten Hjemdal understreket. Matsikkerhet er etter min mening en absolutt forutsetning for å lykkes med klimapolitikken, for vi løser ikke klimaproblemet uten at folk er mette.

Vi legger for øvrig snart fram en klimamelding for landbrukssektoren. Gjennom arbeidet med den har vi også blitt oss mer bevisst jordvernets store betydning for å kunne produsere mat med minst mulig klimautslipp.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [18:20:55]:

Jeg takker statsråden for en god redegjørelse. Fra undertegnede er det ikke noe ønske om å gå inn i en talldiskusjon. Vi har forholdt oss til SSBs tall, og vi kan sikkert bli enige om at de tallene som statsråden viser til, er like riktige.

Jeg er glad for at statsråden har en visjon om at han vil vinne flest mulig hjerter for matjord. Jeg tror det er en god visjon å arbeide etter. Statsråden sier at Regjeringen har tatt mange viktige og lange steg, men i sitt innlegg sier han også at vi har altfor høy omdisponering av den beste matjorda. Og det er jo her utfordringen er. Vi ser at vi i fylke etter fylke og i mange kommuner med den beste matjorda har et press for å omdisponere denne til andre bruksformål.

Statsråden legger vekt på at kommunene har et viktig ansvar, og at man må ha et strengt jordvern. Min utfordring til statsråden blir: Hvordan kan vi hjelpe hverandre – kommunene, vi som nasjonalforsamling og også fagmyndighetene – med å vinne flere hjerter for jordvernsaken, slik at vi kan klare å fø flere mennesker innenfor et mindre areal i 2050? For som gode forvaltere har vi et ansvar i dag for å legge til rette slik at vi kan fø flere mennesker i Norge og i verden generelt i 2050.

Statsråd Lars Peder Brekk [18:23:04]: I likhet med representanten Holten Hjemdal tror jeg det er viktig at vi legger bort talldiskusjonen. Den er unødvendig, og vi kan være helt enige om at ambisjonen er å vinne flere hjerter for jordvern, og at omdisponeringstakten er altfor høy. Men det er viktig å ta med seg at det har nyttet å sette fokus på saken, det har nyttet å jobbe med saken, og det har ikke minst vært nyttig å iverksette tiltak som styrer området mer og bedre.

Jeg er opptatt av å jobbe videre i samme retning. Jeg er opptatt av å samarbeide med kommunene. Jeg er opptatt av at kommunene skal bli flinkere til å planlegge sine arealer. Ikke minst er jeg opptatt av at kommunene gjennom interkommunalt samarbeid må se muligheter til å realisere næringsarealer. Vi har hatt tunge diskusjoner om jordvern i Trondheimsområdet, og et av resultatene av de prosessene er at kommunene rundt Trondheim, og

sammen med Trondheim, skal lete etter felles arealer for næringsutvikling som skal ivareta behovet for å redusere omdisponering av jord.

Utfordringene på dette området tror jeg først og fremst ligger rundt de større befolkningskonsentrasjonene, som byer, tettsteder, på Østlandet, på Vestlandet og i Midt-Norge. Det er også her vi på mange vis har den beste matjorda. Et paradoks er at her er det største presset, her har vi den beste matjorda, og her er kanskje de største konfliktene i framtiden. Særlig i disse områdene – i Østfold, i Vestfold, på Østlandet, i Trøndelag – må de som har ansvaret i kommunene, kommunepolitikerne, jobbe mer bevisst sammen med fagfolkene for å sikre jordvernet. For det er ingen tvil om at fagfolkene som jobber innenfor denne sektoren, anbefaler en betydelig mer restriktiv praksis enn det kommunepolitikerne i mange tilfeller går inn for. Derfor har vi innført de hjemler vi har for innsigelser og omgjøring av vedtak. Derfor er vi nødt til å ha det. Men det beste vil være hvis vi greier å oppnå denne politikken gjennom samarbeid, gjennom felles arbeid, gjennom større bevissthet.

I dagens situasjon blir det stadig større fokus på behovet for å øke matproduksjonen. I Norge blir vi altså en million flere mennesker i løpet av 20 år. På verdensbasis øker vi med tre milliarder mennesker i løpet av 40 år. Det er klart at vi har ikke råd til å ødelegge noen av de begrensede ressursene vi har i dag.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [18:26:10]: Jeg synes det er bra å ha et engasjement for jordvern, og vi skal ha respekt for den dyrkede marka som vi har her i landet. Det er tross alt en begrenset ressurs. Men det er også riktig som statsråden her sier, at dette først og fremst er en utfordring i pressområder. Representanten, og interpellanten, Holten Hjemdal kommer fra et slikt område selv – Østfold – og undertegnede gjør også det. Jeg ser disse utfordringene og konfliktene helt tydelig. Men de som argumenterer for et sterkt jordvern, har en brist i sin argumentasjon i forhold til hva slags samfunnsutvikling de ønsker.

Jeg er enig i at når vi tar dyrket mark i bruk til annet formål, må vi kunne kreve en høy utnyttelse. Men jordvernpolitikken kan jo ikke stanse annen type samfunnsutvikling, som vi alle, også i denne salen, ser på som helt nødvendig. Det har jo bl.a. å gjøre med tettstedsutvikling, som man ønsker å ha også i pressområder, hvor det er avgjørende å kunne få bygd opp de tettstedene man har. Det handler det om bl.a. i det området i Akershus hvor jeg kommer fra, hvor alle de tradisjonelle tettstedene ligger midt inne i dyrket mark. Der ligger også jernbanestasjonene og de andre kollektivknutepunktene. Så hvis man ønsker å bygge opp og styrke kollektivknutepunktene og komme vekk fra bilavhengigheten, må man være villig til å ofre noe dyrket mark.

Senterpartiet er talsmann for mer penger til vei, selv om man ikke får gjennomslag for det i Regjeringen. Altså: Hvis man ønsker firefelts motorvei, må man akseptere at man bygger ned en del dyrket mark, ellers får man være ærlig og si at vi får greie oss med den veistandarden vi

har. Det samme gjelder også utbygging av jernbane, bl.a. i Østfold. Det har også med næringsutvikling å gjøre.

Jeg har hørt argumenter som at nei, vi kan ikke ta arbeidet fra den bonden som driver på det jordstykket, eller på den gården. Men det er klart at mange kommuner synes det er attraktivt å få etablert en bedrift med 500 arbeidsplasser, og da gi slipp på den ene arbeidsplassen som kanskje ikke er så viktig.

Så her er det mange spørsmål som jeg synes at jordvernerne – hvis jeg skal kunne bruke et slikt uttrykk – ikke svarer tydelig på. Hva slags samfunnsutvikling ønsker man? Ønsker man å innta et Lundteigen-standpunkt, nemlig å reversere samfunnsutviklingen betydelig, er det ærlig – men jeg hører ikke statsråd Brekk eller Holten Hjemdal si noe om det.

Så har vi en markalov. Man ønsker å stramme inn bruken av Marka, noe som nå gjør det helt umulig, bl.a. for folk i Oslo, å bygge i Marka. Også når det gjelder kommunene i Akershus rundt Oslo, kan vi nå ikke få bygge i Marka. Markaloven er den største trusselen mot jordvern på det sentrale Østlandet som er kommet i nyere tid. For å si det med arbeiderpartiordføreren i Rælingen, som ligger utenfor Lillestrøm: Det eneste alternativet vi har nå, er at vi bygger ned dyrket mark og tilbyr husbåter til folk på Øyeren. Det var da markaloven kom.

Her er man ikke tydelig i det hele tatt på hva man ønsker. Det etterlyser jeg. Så er spørsmålet: Kan vi bidra til å sikre antallet dekar dyrket mark ved nydyrking, f.eks.? Det er et spørsmål som jeg gjerne vil utfordre statsråden på. Ønsker han å bidra til å støtte nydyrking?

Torbjørn Hansen (H) [18:31:36]: Jeg vil gi interpellanten Holten Hjemdal honnør for å ta opp et viktig tema i jordbrukspolitikken. Jordvern har i liten grad vært oppe til diskusjon i Stortinget i denne perioden. Interpellasjonsteksten sier vel sitt om hvorfor dette ikke er et drømme-tema for de rød-grønne partiene. Løftet om en halvering av nedbyggingen er ambisiøst dersom man skal få det til uten dramatiske konsekvenser for mange kommuner og lokalsamfunn.

Jeg deler interpellantens beskrivelse av de globale utfordringene knyttet til befolkningsvekst og matbehov. Dette er et viktig tema i et generasjonsperspektiv. Det er likevel vesentlig at vi bringer denne debatten inn på et litt mer konkret og realistisk plan i vår egen nasjonale virkelighet.

Når det gjelder norsk matproduksjon, er det et faktum at norske bønder, til tross for høyt omstillingstempo og en sterk nedgang i antall bruk, leverer en ganske stabil andel av det norske matvarekonsumet.

Høyre er opptatt av at Norge skal ha en betydelig matvareproduksjon. Men det er i hovedsak innretningen av rammebetingelser, tollbarrierer og effektivitet som avgjør mengden av norsk matvareproduksjon.

Omdisponeringstakten når det gjelder norsk landbruksjord, kan presenteres på ulike måter. Omdisponeringen er høy målt i antall mål – hvis man regner det om til f.eks. antall fotballbaner, som interpellanten har gjort. Om lag 3 pst. av arealet i Norge er dyrket mark. Dette blir av noen

deltakere i debatten, bl.a. landbruks- og matministeren, framstilt som lite. Men den delen av retorikken synes jeg blir litt for enkel. Norge er et relativt stort land målt i areal, men med få innbyggere, Dyrket areal er ikke uvesentlig sett opp mot antallet innbyggere: 2,2 mål mot 2,7 mål på verdensplan, som statsråden var inne på.

Mengden dyrket areal er relativt stabil i Norge hvis man ser helhetlig på det. 10, 3 millioner mål jordbruksareal i drift i alt – det var status i 2006. Dette er en nedgang på 0,36 pst. målt mot 1999, hvis vi leser tabellen til Statistisk sentralbyrå. Det er ikke akkurat en rasing. Ser vi på fulldyrket areal, er nedgangen fra 1999 til 2006 på 2,7 pst. Den er litt større, men det er likevel ikke en dramatisk nedbygging, slik jeg ser det.

Jordvernpolitikk har en del sider mot lokaldemokrati, folkestyre, utvikling i distriktene og privat eiendomsrett, som Høyre tar på alvor.

Omdisponeringen skjer gjennom lokale vedtak i kommune og fylke. Formålet er som regel boligbygging, utvikling av næringsarealer eller veibygging. Derfor er det ofte slik, dersom vi skal gå litt dypere til verks i denne debatten, at omdisponeringen skjer i forbindelse med tiltak som gir økt grunnlag for bosetting og aktivitet i Distrikts-Norge.

Høyre mener derfor at vi må ha en mer balansert tilnærming til dette. Det er ikke akseptabelt med en jordvernpolitikk som bidrar til økt sentralisering av bosetting og næringsvirksomhet. Satt på spissen vil en for sterk statlig styring i jordvernpolitikken gå på tvers av distriktpolitiske mål, som jeg tror også de som er engasjert i jordverndebatten, deler med Høyre.

Et eksempel fikk vi se på tv for noen uker tilbake. Det gjaldt omdisponering av et jordbruksareal i senterpartileder Liv Signe Navarsetes hjemkommune. Her ble omdisponeringen støttet av Senterpartiet til tross for at det medførte nedbygging av førsteklasses matjord. Omdisponering skjer ofte med Senterpartiets lokale velsignelse, fordi det styrker utviklingen i kommunen.

Et annet eksempel er omtalt i Nationen 12. mai. Det gjelder Skaun kommune, hvor Miljøverndepartementet har fulgt opp innsigelse i fem utbyggingsarealer – tre boligfelt og to næringsområder. Ordfører Jon P. Husby fra Senterpartiet kommenterer et av vedtakene slik:

«Eg synst grunngevinga til departementet er heilt håplaus».

Jeg synes ikke det er akseptabelt dersom jordvernhen-syn totalt overkjører landets kommune- og fylkespolitike-re. Her taler Senterpartiet med to tunger i sin hyllest til folkestyret. Jeg synes det er et paradoks at Senterpartiet på område etter område overlater til fylkesmannen og staten å styre den lokale arealforvaltningen.

Jeg registrerer også med en viss undring hvordan Landbruks- og matdepartementet aktivt markedsfører saker hvor Statens landsbruksforvaltning har overkjørt folkestyret i saker om omdisponering til veibygging, boligbygging og næringsvirksomhet. Jeg vil i den sammenheng vise til at Høyre har foreslått i denne sal å oppheve Statens landsbruksforvaltnings mulighet til å overprøve vedtak fattet i fylkeslandbruksstyret.

Høyre mener likevel at jordvern er viktig. Vi bør se

nærmere på støtteordninger som kan stimulere til opparbeiding av nye arealer. Jeg er spent på statsrådets reaksjon på det. Vi må også se på hvordan vi bruker arealene. I den sammenheng er det et paradoks at økologisk matproduksjon faktisk er mer arealkrevende enn ordinær matvareproduksjon. I et globalt perspektiv er det faktisk et stort paradoks.

Leif Helge Kongshaug (V) [18:37:04]: Denne interpellasjonen tar opp en viktig sak som også har et overordnet perspektiv og et langsiktig perspektiv med hensyn til jordareal og matproduksjon.

Så har vi det klassiske dilemmaet, det blir konflikt mellom utbyggingsformål og tilrettelegging av infrastruktur både i nærheten av større byer og i distriktene. Men hvis vi hever oss litt og ser på det overordnede perspektivet, er Norge et lite land, globalt sett. Vi har små arealer, og vi er så rike at vi antagelig kunne kjøpt all maten vår fra fattige land som egentlig trenger maten sin selv. Da er vi inne på et tema som solidaritet, og spørsmålet er – når vi er så rike som vi er i dette landet – om det er riktig at vi faktisk ikke har råd til å produsere vår egen mat på grunn av kostnadene. Men som flere har vært inne på, er det en økende befolkning i verden som vil ta større del i økt levestandard, og da må verdens matproduksjon fordobles fram til 2050 – og matbehovet vil øke gradvis.

Det er to områder som kjennetegner utviklingen av alle velferdssamfunn, og det er utviklingen på matområdet og på energiområdet. Når vi ser at store befolkningsgrupper nå vil ta del i denne velstandsutviklingen, vil dette bli to områder som blir etterspurt. Derfor er det viktig å ha et langsiktig perspektiv med hensyn til jordareal og grunnlaget for produksjon av mat.

Så har vi også problematikken rundt klima – biodrivstoff. Det har blitt sagt at hvis USA skulle hatt 10 pst. innblanding av biodrivstoff produsert på dyrket mark, ville en tredjedel av USAs areal forsvinne til det. Det er jo et dilemma i den sammenheng.

Så det er åpenbart at det her er utfordringer på mange områder, men vi må ha det overordnede perspektivet, at matjord må man i stor grad ta vare på nettopp for å tenke langsiktig, til nye generasjoner som vil ha behov for matjorda.

Så har vi problematikken med urbanisering. Rundt tettsteder har vi ofte den beste matjorda. Da får vi et press med tanke på hvordan vi samferdselsmessig skal tilrettelegge for korte avstander inn til folks tjenester – jernbane har vært nevnt her, osv. – og vi kommer i et dilemma mellom f.eks. forbruk av drivstoff, og det å bygge ned jord for å få en effektiv botetthet. Paradokset er jo da at ved urbanisering får man bygd ned dyrket jord rundt tettsteder, men samtidig flytter folk fra distriktene, og jorda blir gjengrodd på grunn av at det ikke er folk som bor der.

Så det er viktig å prøve å tilrettelegge for noen incitamenter i planleggingen, og vi må ha tillit til at de kommunale folkevalgte har et overordnet perspektiv, samtidig som de står overfor konkrete utbyggingsoppgaver. For Venstre er det lokale folkestyre avgjørende, men det må ligge noen

føringer og incitamenter som gjør at det å ta vare på dyrket mark, er formålstjenlig i lokalsamfunnet.

Inge Ryan (SV) [18:41:44]: I likhet med flere talere syns jeg at denne interpellasjonen er veldig viktig. Som det er pekt på, må vi som nasjon produsere mat til befolkningen. I dag er vi egentlig ikke i stand til det. Vi er avhengig av import. Og det kan komme situasjoner – det har vært slike situasjoner før, selv om det heldigvis er mange år siden nå – der det ikke er så enkelt å få importert mat. Det kan være i en situasjon med ufred i verden. Det kan også være i situasjoner der det oppstår sykdommer, som vi faktisk har vært i nærheten av bare de siste ti årene – det har vært like før man har måttet stenge grensene mot utlandet på grunn av ulike typer dyresykdommer. Det er klart at i en slik situasjon er det helt avgjørende at vi greier å brødføre vårt eget folk, og i slike sammenhenger må man ha et langt perspektiv.

Det er nevnt her at vi blir en million flere innbyggere om noen år – og det er et relativt kort perspektiv. Vi som er på Stortinget, må våge å løfte blikket kanskje 100 år framover. Da er det viktig at vi klarer å se disse dimensjonene når vi diskuterer dette.

Jeg syns det har vært mange gode innlegg. Da representanten Kongshaug holdt sitt innlegg, vurderte jeg å trekke meg fordi jeg syntes han sa så mye klokt at jeg vanskelig kunne si noe som var mer utfyllende. Han berørte veldig mange sentrale sider ved dette.

Jeg må tillate meg en liten polemikk med representanten Kielland Asmyhr. Han peker på at det er så krevende i de tettbygde områdene rundt Oslo at man er nødt til å ta i bruk både Marka og dyrket jord. Da vil jeg si at da må man jo legge til rette for at man finner boligområder som ligger noe utenfor Osloområdet og den beste matjorda på Østlandet, der folk kan bosette seg. Er det ikke mulig å få tomt og areal på den beste matjorda eller i Osloområdet, vel, da får folk ta konsekvensen av det og bosette seg på steder der det er mulig. Det er jo det som er politisk styring. Det er ikke opplagt at man skal få lov til å bygge en villa i Osloområdet eller på den beste matjorda på Østlandet. Da må vi våge å ta politisk styring.

Men jeg skal slutte av her. Jeg syns det er veldig viktig at dette spørsmålet blir tatt opp. Vi må ha et langsiktig perspektiv, og vi må gjøre alt vi kan for å bygge ned minst mulig matjord i årene som kommer.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [18:44:29]: Jeg takker for hyggelige ord om å ha satt dette temaet på dagsordenen. Jeg synes at vi har hatt en god debatt, den lille halvtimen vi har brukt på dette temaet.

Jeg er også glad for at statsråd Brekk støtter det at vedtak skal fattes nærmest mulig dem det gjelder. Det er et viktig prinsipp for vår politikktutvikling, og det var også et viktig prinsipp da Bondevik II-regjeringen gjorde de endringene som vi gjorde på dette området.

Ja, det er slik at jordvern henger sammen med andre politikkområder. Det bør det ikke være tvil om. Det er også

et paradoks at den beste matjorda vår finnes rundt byer og tettsteder, og det er den det er mest press på.

Representanten Kielland Asmyhr mener at det er en logisk brist i det å være for et sterkt jordvern og samtidig tenke samfunnsutvikling. Jeg er ikke enig i en slik framstilling. Jeg mener det er godt mulig å drive god samfunnsutvikling på en bærekraftig måte og å stå for et sterkt jordvern. Det er mer krevende – det er det ikke tvil om – men det er fullt ut mulig.

Kielland Asmyhr tok også opp markaloven som Stortinget har behandlet tidligere denne våren. Det er helt klart fra Kristelig Folkepartis side at det beste vern av Marka er gjennom bruk. Derfor brukte Kristelig Folkeparti mye tid på å få idretten inn i formålsparagrafen og også å gi landbruket mulighet til å videreutvikle seg gjennom en bedre byggeparagraf i denne loven.

Jeg tror det er viktig at Stortinget gjennom ulike debatter tar jordvernsaken opp til drøfting. Hvis ikke vi er oss vårt ansvar bevisst, er det vanskelig å be dem som står nærmest beslutningene, om å klare å stå imot presset når det er der. Man skal drive god samfunnsutvikling, men det er fullt mulig, slik Kristelig Folkeparti ser det, å drive god samfunnsutvikling i byer og tettsteder med en sterk jordvernpolitikk.

Statsråd Lars Peder Brekk [18:47:02]: Jeg vil også takke for en veldig god debatt. Jeg tror det er særdeles viktig at vi greier å løfte slike typer saker inn i stortingssalen – ikke minst at vi har et overordnet perspektiv på det og tar tak i de mer praktiske utfordringene.

Det overordnede perspektivet er jo matproduksjon i verden i årene framover. Det er klart at dagens nedbygging av matjord i Norge vil få konsekvenser for livsvilkårene til våre etterkommere. Det vil få konsekvenser for hvordan man skal fø befolkningen i framtiden. Klimaforandringene endrer forutsetningene for matproduksjonen over hele kloden. Det er mange aspekter som har innflytelse. Jeg vil understreke at de som i dag tillater at god matjord raseres, påtar seg et stort ansvar overfor framtidige generasjoner.

Det er også slik at andre land er opptatt av det. Mange rike land konkurrerer nå om å kjøpe opp eller leie jord i Afrika. Det sørkoreanske gigantselskapet Daewoo har nettopp inngått en 99 år lang leieavtale for store arealer av Madagaskars beste jordbruksland. Dette er en politikk som jeg tar sterkt avstand fra. Men det er interessant å registrere at det skjer i dagens situasjon. Årsaken er jo at ulike land ser for seg at det blir mangel på mat i framtiden.

Målet må selvsagt være at alle land utnytter sine egne muligheter til matproduksjon. Det er også det som er utgangspunktet mitt i arbeidet for å styrke jordvernet i Norge.

Så undervurderer jeg ikke at det er motsetninger. Jeg ser heller ikke at det er enkle løsninger på dette spørsmålet i ulike områder i ulike kommuner. Det vil være motsetninger som må løses. Da er det viktigste redskapet vi har, å styrke planbestemmelsene i plan- og bygningsloven. I plan- og bygningsloven finnes det en rekke virke-

midler som kommuner, fylkesmann og stat sentralt kan ta i bruk for å sikre jordvern. Siden jordverngruppas rapport kom, som Holten Hjemdal refererte til, er det vedtatt en ny plandel i plan- og bygningsloven. Gjennom denne loven har vi fått nye virkemidler som kan bidra til å styrke jordvernet. I tillegg videreføres viktige virkemidler, bl.a. innsigelsesmyndigheten.

Det siste jeg har lyst til å nevne, er at vi må være veldig opptatt av å styrke regional planlegging som verktøy for å finne bedre løsninger. Det å planlegge for flere kommuner samlet er viktig for å ta de riktige, overordnede grepene, ikke minst når det gjelder lokalisering av næringsareal. Regionale planer kan brukes med sikte på å fastsette langsiktige utbyggingsretninger og grenser for landbruk. Det kan brukes til å innføre krav om fortetting i eksisterende byggesoner. Det kan bidra til å fremme samferdselsprosjekter, Nasjonal transportplan, osv. Vi har erfaringer fra Rogaland og Hamar-regionen som viser at regionale planer på areal- og transportområdet har positiv effekt på arealdisponeringen.

Presidenten: Dermed er sak nr. 13 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går til votering.

I sak nr. 1 er det allerede votert.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Anders Anundsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre kommunene mulighet til å organisere skolene med driftsstyrer der foreldre/foresatte i kombinasjon med elevrepresentasjon utgjør flertall i brukerstyret.»

Det voteses alternativt mellom dette forslaget og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:41 (2008–2009) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om nødvendige lovendringer slik at kommunene kan innføre brukerstyring med foreldreflertall i skolens brukerstyre – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 78 mot 25 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.58.10)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem 18 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–9, fra Anders Anundsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 10, fra Anders Anundsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 11, fra Anders Anundsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre
- forslagene nr. 12 og 13, fra Anders Anundsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 14–18, fra Anders Anundsen på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteses først over forslagene nr. 14–18, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om at yrkesfaglig opplæring i videregående skole også kan bestå av kortere utdanningsløp på 1 eller 2 år, og der elevene oppnår yrkeskompetanse.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en forsøksordning hvor skoler kan benytte individuell opplæringsplan til å disponere 25 pst.-rammen til yrkesretta fag, og hvilke økonomiske incentiver som kan benyttes i et slikt forsøk.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at skoler kan benytte seg av modellen med 3 dager i bedrift og 2 dager i skole pr. uke, og der opplæringen avsluttes etter 2 eller 3 år.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om å øke lærlingtilskuddet slik at det blir på samme relative nivå som da Reform 94 ble innført.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om at bedrifter som bidrar aktivt i opplæringen i skole, får skattefordeler av det.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 80 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.59.02)

Presidenten: Det voteses så over forslagene nr. 12 og 13, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en tilskuddsordning til bedrifter som tar imot elever til praksis allerede i ungdomsskolen.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag slik at lærlingtilskuddet går fra staten direkte til den enkelte bedrift, og ikke via fylkeskommunenes budsjetter, slik at det sikres fleksibilitet og fritt valg på tvers av fylkesgrensene.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 68 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.59.26)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 11, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at bedrifter eller sammenslutning av bedrifter (bransjeforeninger) kan starte egne skoler og egen opplæring av elever i bedriften.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 62 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.59.46)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 10, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere å fjerne arbeidsgiveravgift for opplæringsdelen som lærlingen eller lærekandidaten har i bedrift.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 61 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.00.03)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–9, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen endre betegnelsen «Kompetanse på lavere nivå» for elever som oppnår kompetansebevis i videregående skole, og gjøre slike utdanningsløp til en vanlig del av videregående opplæring slik at det ikke lenger fremstår som et negativt avvik.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å gjøre omfanget av teori i læreplanene for yrkesfag mindre og mer yrkesrettet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at faglærere innenfor yrkesfagene får tilstrekkelig etterutdanning og oppdateres på den fagkunnskapen de har behov for.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for etterutdanning av yrkesfaglærerne i hvordan de teoretiske fagene i større grad skal praksisrettes, og hvordan kompetansemålene i læreplanene skal tilpasses yrkesfaglige elever.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sette i gang forsøksprosjekt med større innslag av praktiske fag i ungdomsskolen.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om hvordan man i større grad skal benytte seg av arbeidslivets kompetanse i undervisningen, blant annet ved å bruke ulike former for økonomiske incitament for bedrifter som vil låne bort ansatte til undervisning i yrkesfagene.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen styrke rådgivertjenesten slik at man motvirker feilvalg i videregående opplæring.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en pedagogisk opplæringspakke som gis til de bedriftene som tar imot lærlinger.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gi tilbud om kurs til de bedriftene som tar imot lærlinger, slik at de får tilstrekkelig opplæring i rettigheter og plikter når det gjelder å ta inn lærlinger.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 55 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.00.23)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:53 (2008–2009) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om å bedre innholdet og endre organiseringen av yrkesfaglig opplæring – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt frem tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Dagrun Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 3, fra Odd Einar Dørum på vegne av Venstre
- Det voteses først over forslag nr. 3, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at den enkelte kommune utarbeider rammeplan for kulturskoletilbudet med krav om innhold og kvalitet.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 96 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.01.12)

Presidenten: Det voteses så alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene nr. 1 og 2, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide forskrifter for kulturskolevirksomheten som sikrer den faglige og sosiale profilen på tilbudet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre ordningen med øremerkede tilskudd til kulturskolene.»

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:61 (2008–2009) – representantforslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Dagrun Eriksen, Ola T. Lånke, Line Henriette Holten Hjemdal og Bjørg Tørresdal om et styrket og mer likeverdig kulturskoletilbud over hele landet – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 95 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.01.51)

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykkjer i at Noreg tek del i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av tiltaksområde 1 og 3 i Erasmus Mundus II-programmet (2009–2013).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 6 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt frem tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Olemic Thommessen på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
 - forslag nr. 2, fra Ulf Erik Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet
 - forslag nr. 3, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre
- Det voteses over forslag nr. 3, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å innføre en fleksibel foreldrepermisjon på 15 måneder som gjelder fram til barnet fyller 12 år, der permisjonsandelen forbeholdt henholdsvis mor og far skal være 5 måneder hver.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 93 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.02.51)

Presidenten: Det voteses over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest legge frem sak om lovrevisjon av de aktuelle lover slik at delt omsorg og bosted for barn blir hovedregel ved samlivsbrudd.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 79 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.03.09)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 1, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at et behandlingstilbud for menn som utøver vold overfor kvinner og barn, gjøres tilgjengelig i alle fylker.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 74 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.03.25)

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 8 (2008–2009) – Om menn, mannsroller og likestilling – vert å leggje ved protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 8 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 27. april 2009:

«Stortinget ber Regjeringen utrede mulighetene for å innføre en kompensasjonsordning til personer eller organisasjoner som frivillig tar hånd om forvillede og hjelpeløse dyr.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de ønsker å støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 55 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.04.30)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre oversendt fra Odelsingets møte 27. april 2009:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for en helhetlig og enhetlig praksis hos Mattilsynet.»

Presidenten: Kristelig Folkeparti har også her varslet at de ønsker å støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 55 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.05.04)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelsingets møte 27. april 2009:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det opprettes et sentralt register over saker om beitenekt på grunn av rovdyr.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 66 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.05.31)

Presidenten: I sakene nr. 12 og 13 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 14 [19:05:39]

Referat

1. (250) Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet (forvaltningsplan) (St.meld. nr. 37 (2008–2009))
2. (251) Utbygging og drift av Goliatfeltet (St.prp. nr. 64 (2008–2009))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes energi- og miljøkomiteen.
3. (252) Endring av reglene om oppnevning og sammensetning av Norsk kulturråd (St.prp. nr. 65 (2008–2009))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
4. (253) «Fra vernepliktig til veteran». Ivaretagelse av personell før, under og etter deltakelse i utenlandsoperasjoner (St.meld. nr. 34 (2008–2009))
5. (254) Brannsikkerhet. Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver (St.meld. nr. 35 (2008–2009))
Enst.: Nr. 4 og 5 sendes forsvarskomiteen.
6. (255) Det gode innkjøp (St.meld. nr. 36 (2008–2009))
7. (256) Endringar i statsbudsjettet for 2009 under Fiskeri- og kystdepartementet (garantiar for driftskreditt til fiskerinæringa) (St.prp. nr. 66 (2008–2009))
Enst.: Nr. 6 og 7 sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 19.06.